

Nr 45

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående rikskonserter m. m.;
given Stockholms slott den 8 mars 1968.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Olof Palme

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås på grundval av förslag från konsertbyråutredningen att den sedan år 1963 på försök bedrivna rikskonsertverksamheten fr. o. m. den 1 juli 1968 skall byggas ut i reguljära former.

Syftet med rikskonsertverksamheten är att ge allt fler människor möjlighet att uppleva direkt framförd musik. Förutsättningarna härför har hittills varit små utanför de största städerna. Genom rikskonsertverksamheten ges musiklivet större geografisk räckvidd, samtidigt som musikpresentationerna genom lämplig utformning och komplettering med informations- och studiematerial görs attraktiva för nya lyssnargrupper.

Verksamheten skall fördelas på skolkonserter samt kvälls- och ungdomskonserter. Skolkonserterna byggs successivt upp till ett viktigt stöd för undervisningen och organiseras under det första verksamhetsåret i Skåne samt Jönköpings, Östergötlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län. Kvälls- och ungdomskonserter skall i princip från början kunna arrangeras över hela landet även om resurser saknas för en mer intensiv verksamhet. I viss utsträckning skall dessa konserter kunna vara av icke-offentlig karaktär och som s. k. interna konserter anordnas inom föreningslivet, vid militärförläggningar och vårdanstalter etc.

I propositionen diskuteras olika möjligheter att öka de resurser som behövs för en mer fullständigt utbyggd konsertverksamhet. En viktig förstärkning av de tillgängliga resurserna kan erhållas genom att militärmusikkårerna utnyttjas för upp-

gifter inom det civila musiklivet. I propositionen föreslås att man nu i princip beslutar att genom omorganisation av kårerna och vidareutbildning av militärmusikerna skapa förutsättningar för en sådan utveckling. Vidareutbildningen skall påbörjas nästa budgetår, medan övriga med omläggningen sammanhängande frågor fordrar viss ytterligare utredning.

Den centrala delen av rikskonsertverksamheten föreslås bli organiserad i form av en stiftelse, Stiftelsen Institutet för rikskonserter. Stiftelsen skall ledas av en styrelse på tio personer, av vilka hälften skall utses av Kungl. Maj:t och hälften av olika intressenter. För institutet skall finnas en av Kungl. Maj:t utsedd direktör.

I propositionen framhålls att institutet för genomförande av verksamheten är beroende av ett gott samarbete med regionala och lokala organ. På det regionala planet behövs samarbete med landsting, länskolnämnd och länsbildningsförbund. Frågan om den närmare utformningen och samordningen av de regionala insatserna förutsätts bli beroende av initiativ från de närmast berörda myndigheterna och organen inom regionen. På det lokala planet förutsätts kommunerna och organisationslivet svara för de insatser som behövs för att genomföra olika arrangemang.

Rikskonsertverksamheten föreslås i huvudsak bli finansierad av statsmedel. Arrangörerna skall dock svara för bl. a. en del av gagekostnaderna.

I ett särskilt avsnitt tas frågan om förmedling av tonkonstnärer upp. Förmedlingsfrågorna förutses bli lösta utan särskilda statliga åtgärder.

Kostnaderna för löner för institutets personal, däribland producenter, experter och konsulter beräknas till 2,2 milj. kr. Omkostnaderna beräknas till 1 milj. kr. Kostnaderna för genomförande av kvälls-, ungdoms- och skolkonserterna beräknas till 3,4 milj. kr., varav ca 0,8 milj. kr. väntas inflyta i form av ersättningar från arrangörerna. För grammofonskiveproduktion, vidareutbildning m. m. beräknas 1 milj. kr. Kostnaderna för sociala avgifter tas upp med 0,6 milj. kr. Det totala anslaget till rikskonsertverksamheten för budgetåret 1968/69 föreslås bli uppfört med 7 350 000 kr.

*Utdrag av protokollet över utbildningsärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 8 mars
1968.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, GUSTAFSSON, GELJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Palme, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter frågor angående *rikskonserter m. m.* och anför.

I årets statsverksproposition (bil. 10 s. 45) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till Rikskonserter m. m. för budgetåret 1968/69 beräkna ett anslag av 6 milj. kr.

Jag anhåller nu att få anmäla denna fråga.

1. Inledning

Den 11 maj 1962 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att utreda frågan om att inrätta en statlig konsertbyrå och därmed sammanhängande spörsmål.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallades såsom sakkunniga direktören Hans Nordmark, ordf., kapellmästaren Gunnar Hahn, studieombudsmannen Allan Malmgren, byråchefen Hans Poppius, docenten Martin Tegen och, den 5 april 1963, förbundsordföranden Freddy Andersson (direktiv se 1963 års riksdagsberättelse s. 260).

De sakkunniga antog benämningen konsertbyråutredningen.

Utredningen avgav den 6 december 1962 sitt första betänkande Rikskonsorter (Stencil E 1962: 8). I detta betänkande föreslogs att en rikskonsertverksamhet försöksvis skulle anordnas i fyra län samt att ett centralt kansli under försökstiden skulle organiseras för denna verksamhet. Efter statsmakernas beslut (prop. 1963: 10, SU 126, rskr 299) påbörjades försöksverksamheten budgetåret 1963/64. Verksamheten anförtroddes ett särskilt organiserat kansli under ledning av fil. lic. Nils Wallin. Vid planeringen av verksamheten och i frågor av principiellt intresse skulle försöksledningen samråda med konsertbyråutredningen.

Den 23 juni 1965 avlämnade utredningen sitt andra betänkande med titeln Förmedling av tonkonstnärer (Stencil E 1965: 1).

Över detta betänkande har yttranden avgetts av arbetsmarknadsstyrelsen, statskontoret, Musikaliska akademiens styrelse, teater- och orkesterrådet, Kungl. teatern, Sveriges Radio, Konsertföreningen i Stockholm, Göteborgs orkesterförening, Stiftelsen Malmö konserthus, Nordvästra Skånes orkesterförening, Sveriges orkesterföreningars riksförbund, Folkbildningsorganisationernas föreläsningsbyrå, Teaterns riksförbund, Svenska musikerförbundet, Svenska teaterförbundet, Svenska tonkonstnärslärförbundet, Folkets Parkers centralorganisation, Föreningen Sveriges kammarmusiker, Västsvenska musikringen, Norrländska musikringen, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd samt Kulturarbetarnas socialdemokratiska förening.

Konsertbyråutredningen avgav den 25 januari 1967 slutbetänkande rörande rikskonsertverksamheten betitlat Rikskonsorter (SOU 1967: 9). I betänkandet framläggs förslag rörande rikskonsertverksamhetens innehåll och organisation. I anslutning därtill behandlas också frågor om inordnande av viss del av symfoniorkestrarernas och militärmusikkårernas verksamhet i rikskonsertverksamheten.

Efter remiss av detta betänkande har yttranden inkommit från följande statliga myndigheter och organisationer m. fl.

Statskontoret, arbetsmarknadsstyrelsen, riksrevisionsverket, skolöverstyrelsen, som hört länskolnämnderna i Norrbottens, Östergötlands, Jönköpings, Kristianstads, Malmöhus och Gotlands län samt skolnämnden i Stockholms stad och län, Musikaliska akademiens styrelse, teater- och orkesterrådet, överbefälhavaren, som bifogat yttranden av chefen för Gotlands militärkommando och chefen för flygvapnet;

länsstyrelsen i Östergötlands län, som hört Norrköpings stad, länsstyrelsen i Jönköpings län, som hört Jönköpings läns landsting, Jönköpings stad samt Jönköpings orkester- och kammarmusikförening, Huskvarna stad, Eksjö stad och Kungl. Norra Smålands regemente, länsstyrelsen i Kalmar län, som hört Västerviks stad, Nybro stad, Hulfsfreds köping och Kalmar stad, länsstyrelsen i Malmöhus län, som hört Malmö stad, Hälsingborgs stad, Ystads stad samt Sydöstra Skånes orkesterförening, länsstyrelsen i Örebro län, som hört Örebro stad och Örebro orkesterstiftelse, länsstyrelsen i Västmanlands län, som hört Västerås stad och Västerås musiksällskap, länsstyrelsen i Kopparbergs län, som hört Borlänge orkesterförening, länsstyrelsen i Gävleborgs län, som hört Gävle stad och Gävleborgs läns orkesterförening, länsstyrelsen i Västernorrlands län, som hört Västernorrlands läns landsting, länskolnämnden i Västernorrlands län, Härnösands stad, Sollefteå stad, Sundsvalls stad samt Sundsvalls orkesterförening och Sundsvalls kammarmusiksällskap, länsstyrelsen i Jämtlands län, som hört Jämtlands läns landsting, länskolnämnden i Jämtlands län och Östersunds stad, länsstyrelsen i Västerbottens län, länsstyrelsen i Norrbottens län;

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet, organisationsnämnden för militärmusiken, 1965 års musei- och utställningssakkunniga, 1965 års musikutbildningskommitté, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Stockholms stad, Göteborgs stad, Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), som bifogat yttranden av lärarföreningen vid musikhögskolan och Riksförbundet Sveriges musikpedagoger, Sveriges akademikers centralorganisation, Teatrarnas riksförbund, Sveriges elevers centralorganisation, Sveriges Radio, Kungl. teatern, Riksteatern-Svenska teatern, Skådebanan, Göteborgs musikkonservatorium, Malmö musikkonservatorium, Folkliga musikskolan i Arvika, Framnäs folkhögskola;

Samverkande bildningsförbunden gemensamt med Folkbildningsförbundet och Folkbildningsorganisationernas föreläsningbyrå, Arbetarnas bildningsförbund (ABF), Länsbildningsförbunden i Stockholms län, Uppsala län, Östergötland, Jönköpings län, Kronobergs län, Halland, Dalarna, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län och Norrbotten, länsombudet för rikskonserter i Malmöhus län, Gotlands bildningsförbund, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté, Svenska musikerförbundet, Svenska tonkonstnärsförbundet, Föreningen Svenska tonsättare, Föreningen Svenska populärauktorer, Musiklärarnas riksförening, Svenska militärmusikdirektörers förening, Konsertföreningen i Stockholm, Göteborgs orkesterförening, Stiftelsen Malmö konserthus, Norrköpings orkesterförening, Nordvästra Skånes orkes-

terförening, Västerås musiksällskap, Örebro orkesterstiftelse, Sveriges orkesterföreningars riksförbund, Förbundet Intim musik, Föreningen Fylkingen, Föreningen Sveriges jazzmusiker, Föreningen Levande musik, Ars nova, förening för nutida musik i Malmö, Norrländska kammarmusikringen, Salomon Smiths kammarmusikförening och musikfrämjandet i Kullabygden.

Särskilda skrifter har dessutom inkommit från Gotlands läns landsting, Östergötlands läns landsting, samarbetsnämnden för Gotlands kommuner, Visby stad, vissa företrädare för musiklivet på Gotland, Sävsjö stad, Skövde stads kulturnämnd, Växjö stad, Svenska teaterförbundet, Tjänstemännens bildningsverksamhet, Norrköpings orkesterförenings kamratförening, Föreningen Sveriges kammarkorister, Malmö stadsteater, kommittén för utredning av orkesterverksamheten i Östergötlands län, ABF:s skånedistrikt och lokalavdelning i Lund samt deltagare i musikcirkclar och fritidsgrupper i musik i Skivarp.

2. Riktlinjer för vidgad konsertverksamhet

2.1 Bakgrund

2.1.1 Konsertlivets nuvarande utformning

Utredningens utgångspunkt för bedömning av behovet av en särskild rikskonsertverksamhet är den verksamhet som bedrivs av de statsunderstödda yrkesorkestrarna, kammarmusikföreningarna, militärorkestrarna och orkestrar tillhörande Sveriges orkesterföreningars riksförbund, de s. k. SOR-orkestrarna.

Sex statsunderstödda symfoniorkestrar ger regelbundna konserter i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Gävle och Hälsingborg. Dessa orkestrar sysselsatte under verksamhetsåret 1966/67 337 musiker. Orkestrarnas sammanlagda inkomster var för detta verksamhetsår 17 845 000 kr. Statsbidraget uppgick till 5 976 000 kr., vilket motsvarade mellan 26 och 40 % av orkestrarnas omslutning. Enligt nuvarande bidragssystem delas orkestrarnas underskott lika mellan staten och vederbörande kommun. I Stockholms filharmoniska orkester ingår för närvarande tre ensembler, nämligen en kammarorkester, en blåsarkvintett och Musica nova-ensemblen, vari även ingår några medlemmar från övriga stockholmsorkestrar. Ensemblernas höga kvalitet gör dem särskilt ägnade att bedriva en landsomfattande konsertverksamhet.

Det finns för närvarande ett 60-tal kammarmusikföreningar i landet. Föreningarna är ideella sammanslutningar med uppgift att ge ortens musikintresserade möjlighet att höra kammarmusik. Verksamheten, som i regel sköts av några kammarmusikentusiaster, åtnjuter i några få fall kommunala anslag men inga statsanslag. Ett visst samarbete har etablerats mellan föreningar på olika orter. Sydsvenska kammarmusikföreningen bildades redan 1920, Mellersta Sveriges kammarmusikförening 1928. Västsvenska musikringen och Norrländska musikringen har samarbetat för att kunna erbjuda svenska och utländska ensembler längre turnéer.

Den nuvarande militärmusikorganisationen fastställdes i princip år 1956 och utformades i stor utsträckning med hänsyn till det civila musiklivets intressen. Musikkårernas stämbesättningar moderniserades med nya instrumenttyper. Kårernas antal blev ungefär det dubbla i förhållande till vad som ansetts erforderligt för att tillgodose enbart militära behov. En stor del av militärmusikkårernas framträdanden utgörs f. n. av konserter eller andra offentliga musikframföranden. Militär musikpersonal deltar också i stor utsträckning som utövande musiker i civila orkestrar, till stöd för det allmänna musiklivet. Bl. a. är det på många orter avgörande för SOR-orkestrarnas verksamhet att det finns tillgång till militärmusiker. Dessa musiker genomgår numera en utbildning på flera instrument, vilket gör

att militärmusikkårerna kan delas upp i ett flertal olika ensembler typer, som passar för en varierad konsertverksamhet.

Det finns för närvarande två militärmusikkårer i Stockholm och ytterligare 23 ute i landet. Den till Svea livgarde förlagda militärmusikkåren har en numerär på 37 man, medan övriga kårer består av 24 man. För budgetåret 1967/68 har under fjärde huvudtiteln för militärmusiken anvisats 15,4 milj. kr.

För spelåret 1965/66 redovisades 57 S O R - o r k e s t r a r. Dessa orkestrar, som till övervägande del består av amatörmusiker, är anslutna till Sveriges orkesterföreningars riksförbund. SOR är ett samarbetsorgan för sådana orkesterföreningar och musiksällskap, som vid regelbundet återkommande offentliga konserter framför orkestermusik. Två av SOR-orkestrarna intar en särställning, nämligen de i Västerås och Örebro. Med stöd av kommunala och statliga bidrag har man i dessa städer kunnat anställa ett antal musiker för orkesterverksamheten, och man kan härigenom erbjuda konsertpubliken både en mer kvalificerad repertoar och fler konserter per spelår. I övrigt medverkar amatörmusiker i SOR-orkestrarna. Värdefulla insatser görs ofta av militärmusikerna. Statsbidrag utgår till de mindre orkestrarna i form av bidrag per konsert. För budgetåret 1967/68 har statsbidrag anvisats med sammanlagt 150 000 kr. till verksamheten och med 100 000 kr. som ett engångsbidrag av särskilda lotterimedel för inköp av instrument, musikmateriel m. m. Vidare har föreskrivits att orkestrarna bör beakta möjligheten att bedriva verksamheten vid orkesterföreningarna i studiecirkelform. Till orkestrarna i Örebro och Västerås utgår större bidrag än till andra SOR-orkestrar, för budgetåret 1967/68 230 000 kr. resp. 115 000 kr.

2.1.2 Försöksverksamheten

Försöksverksamheten med rikskonserter började hösten 1963. Försöken koncentrerades i huvudsak till Malmöhus, Jönköpings, Östergötlands och Norrbottens län.

Vid det centrala kansliet ombesörjdes första verksamhetsåret såväl programmerings- och turnélägningsarbetet av tre producenter, en för kvällskonserter, en för skolkonserter och en för Musik för ungdom (Mfu)-konserter.

I skolproducentens arbetsuppgifter ingick bl. a. att av experter beställa studiematerial för lärare samt att tillställa pressen notiser och bildmaterial rörande turnéerna. I hans arbete ingick vidare att engagera artister och att lägga upp turnéer. Producenten av kvällskonserter hade ett liknande arbetsprogram.

Under budgetåret 1964/65 utvidgades det centrala kansliet. En studiesektion övertog från producenterna ansvaret för framställning av studiematerial till såväl skolkonserterna som kvällskonserterna. Samtidigt inrättades en informationssektion. Med stöd av vunna erfarenheter företogs inför budgetåret 1965/66 en ytterligare funktionsuppdelning och specialisering inom det centrala kansliet.

Våren 1963 tillkom s. k. l ä n s k o m m i t t é e r med uppgift att inom resp. län organisera lokala mottagar- eller arrangörsinstanser, förmedla programsynpunkter, utverka bistånd från landsting och kommuner m. m.

I Malmöhus län tillsattes en länskommitté med företrädare för olika intressenter på musikområdet. Hösten 1965 anställde det för de båda skånelänen gemensamma bildningsförbundet en bildningskonsulent, som övertog den verkställande uppgiften. I Jönköpings län uppdrogs åt bildningsförbundets musikutskott att med viss förstärkning representera försöksverksamheten inom länet. Under år 1964 tillsatte bildningsförbundet en särskild funktionär, som tillsammans med bildningskonsulenten skulle ägna sig åt den nya verksamheten. Också i Östergötlands län överlämnades den verkställande funktionen åt bildningsförbundets musikutskott och en deltidsanställd funktionär. Bildningsförbundet fick också i Norrbottens län svara för de regionala åtagandena i samband med försöksverksamheten, och ett musikutskott tillsattes inom förbundet.

Försöksverksamheten knöts sålunda redan från början till länsbildningsförbunden i de fyra försökslänen. I verksamheten deltog därjämte representanter för det regionala och lokala musiklivet. Länskommittéerna har varje år vid flera tillfällen varit samlade till det centrala kansliet i Stockholm för gemensamma överläggningar och information.

Organisationen på det lokala planet har under försökstiden inte erhållit någon enhetlig form och någon sådan har inte heller eftersträvat. Kulturnämnder, musiknämnder eller liknande kommunala institutioner har i allmänhet lokalt svarat för rijkonserterna. Studieförbund, kammarmusikföreningar, orkesterföreningar och kommunala musikskolor har också fungerat som lokala instanser, liksom i en del fall även företagsledningar och fackföreningar.

Den centrala försöksledningen har genomfört verksamheten med huvudvikten lagd på *skolkonsert*. Skolkonsertverksamheten har till syfte att ge barn och ungdom i skolmiljö musikaliska upplevelser i form av konserter, som lämpar sig för varje åldersstadium. Skolkonserterna avses vara ett komplement till musikundervisningen i skolan. Varje konsert förbereds med ett pedagogiskt material och inom klassen diskuterar man intrycken även efter konserten. Själva konserten innehåller inga andra pedagogiska moment än de upplysningar som lämnas av den gästande musikern eller ensemble.

Skolkommunerna erbjuder att beställa en serie om tre konserter per stadium och läsår. En kommun med fullt utbyggd grundskola och gymnasium beställer i regel fyra serier, dvs. tolv konserter. Kommunen har också möjlighet att med hänsyn till barnantalet ge repris på varje konsert.

Som en utbyggnad av skolkonserterna inom grundskolan har man i Malmöhus län, i samarbete med förskoleseminariet i Malmö, gjort ett särskilt försök med konserter för förskolebarn. I vissa fall har också folkhögskolor och yrkesskolor tillgodogjort sig skolkonserterna. Från och med vårterminen 1966 genomförs samtliga program först inom Stockholms grundskolor med syfte att kontrollera konserternas musikaliska kvalitet och allmänna lämplighet. Ett komplement till skolkonsertverksamheten är de regionala skolradioprogram, som sänds fyra veckor före konsertturnéernas början.

Det totala antalet skolkonserter utgjorde läsåret 1966/67 1 379 och är för läsåret 1967/68 beräknat till 1 750. Man har i första hand tillgodosett barnen på låg- och mellanstadierna, medan högstadiet fått stå tillbaka. Gymnasiet har utgjort det minst omfattande verksamhetsområdet.

Omfattningen av skolkonsertverksamheten framgår närmare av följande tabell.

Skolkonserter läsåret 1966/67

Län	Antal konserter för				Summa konserter
	låg-stadiet	mellan-stadiet	hög-stadiet	gymnasiet	
Malmöhus	48	26	11	7	92
Jönköpings	168	246	111	42	567
Östergötlands	90	114	99	15	318
Norrbottnens	114	120	132	36	402
Summa	420	506	353	100	1 379

Under läsåret 1967/68 har skolkonsertverksamheten i Jönköpings län nått till alla kommuner utom en. I Östergötlands län har verksamhet ännu inte upptagits i femton kommuner och i Norrbottens län saknas verksamhet i fem kommuner. I Malmöhus län slutligen har skolkonsertverksamhet hittills endast upptagits i 20 av länets 72 kommuner.

Under våren 1964 ordnades 82 kvällskonserter inom ramen för 12 olika produktioner. I programmen förekom bl. a. musik av stråkkvartett, romanser, gitarrmusik, kammarmusik från barocken, pianomusik etc. De flesta av dessa konserter ägde rum på mindre orter utan organiserat konsertliv. Ett samarbete inleddes redan under den första säsongen mellan försöksverksamheten och vissa etablerade kammarmusikföreningar, t. ex. föreningar inom Västsvenska och Norrländska kammarmusikringarna. Säsongen 1964/65 fortsatte denna verksamhet. Regionala symfonikonserter genomfördes dessutom inom Östergötlands län i samarbete med Norrköpings orkesterförening. Vidare gjordes ett försök denna säsong att inom varje län presentera en större kammarmusikproduktion i samarbete med Stockholms konsertförening och Stockholms filharmoniska orkester. Musiker ur sistnämnda orkester bildade fyra kammarmusikensembler, som var och en presenterade ett större kammarmusikverk. En turné genomfördes också i samarbete med föreningen Fylkingen. Konserterna upptog bl. a. elektrofonisk musik och konsertturnén utsträcktes till Helsingfors, Köpenhamn och Oslo.

Under säsongen 1965/66 anordnades abonnemangsserier och s. k. interna konserter, dvs. konserter inom företag, institutioner och föreningar. Inom några kommuner i Jönköpings län ordnades abonnemangsserier, omfattande såväl konserter av ortens egna krafter som rikskonserter av gästande artister. På många orter har

skolkonserterna upprepats under kvällstid som föräldrakonserter. Under denna säsong gavs även konserter i samarbete med Frikyrkliga studieförbundet och ABF. I Norrbottens län ordnades ett antal konserter i biblioteksmiljö med särskild inriktning på orternas bibliotekskunder. Dessa konserttyper har senare vidareutvecklats.

I programsättningen för kvällskonserterna har man sökt bevaka den svenska musikens intressen samt informera om den nutida musiken. En stor del av 1900-talets musik har infogats i repertoaren och information om den nyaste tonkonsten ges fortlöpande. Ur programmet för säsongen 1967/68 kan nämnas »Musikens mångfald», en konsertserie med grupper av artister, som valts så att de kan framföra en varierad repertoar. Musikveckorna i Östersund (Expo norr) kan också nämnas som exempel på nya presentationsformer. Stockholms filharmoniska orkester har vid dessa tillfällen framträtt i en flyghangar. För bibliotek och studieförbund har försök gjorts med sammanställningar av olika konstarter till ett gemensamt programutbud. Lyrisk-musikaliska program förekommer allt oftare. Beställningar av nya kompositioner till utställningar har också förekommit.

Organisationen *Musik för ungdom* (Mfu), som tidigare varit anknuten till Musikfrämjandet, hade bedrivit viss konsertverksamhet främst i Kopparbergs, Jämtlands och Värmlands län samt i Malmö och Göteborg. Denna verksamhet har bestått dels av konserter som getts av elever vid musikhögskolan, dels av konserter med unga utländska musiker som förmedlats av den internationella sammanslutningen *Jeunesses Musicales* (JM). Dessa konserter har nu inordnats i rikskonsertverksamheten. Fr. o. m. säsongen 1964/65 har försöksledningen anordnat juryprov för unga musiker, som önskat genomföra en turné av debutkaraktär.

Musik för ungdom-verksamheten riktar sig speciellt till ungdomar i åldern 15—25 år. Försöksledningen har anställt en musikdirektör inom skolsektorn för att planera och genomföra speciella Mfu-aktiviteter. Strävan har varit att anknyta den svenska ungdomsverksamheten till den internationella federationen *Jeunesses Musicales*.

Kvälls- och ungdomskonserternas omfattning säsongen 1966/67 framgår av följande tabell.

Kvälls- och ungdomskonserter säsongen 1966/67

Konsertgivare	Antal konserter
Solister/Duo/Trio	156
Körer	6
Ensembler	48
Orkestrar	31
Kyndelkvartetten	61
Övriga (Expo norr, Värmlands festspel m. m.) ..	41
Summa	343

Under arbetsåret 1965/66 fick planeringsarbetet för rikskonserterna en mera enhetlig uppläggning. Arbetsfördelningen mellan det centrala kansliet och länskommittéerna tog en fastare form. Det centrala kansliet svarade i samarbete med de regionala instanserna för budgetering och programmering, medan länskommittéerna övertog de distribuerande uppgifterna, beställningsarbetet och samordningen med utbud i fråga om bl. a. teater- och utställningsverksamhet. Inventeringen av artisttillgången utfördes inom det centrala kansliet.

Utredningen lämnar en redogörelse för hur planeringen för säsongen 1967/68 gått till. Därav framgår att förberedelserna för kvällskonserterna inleddes inom det centrala kansliet redan i december 1965. Kvällskonserteravdelningens diskussioner på fältet kring programidéerna säsongen 1967/68 inleddes i april 1966, samtidigt som försöksverksamhetens budgetram var klar i stora drag. I maj 1966 orienterades länsombuden och en principöverenskommelse träffades om utläggning och genomförande. Turnéavdelningens artistanskaffning, säljning och utläggning beräknades enligt planen vara avslutad i februari/mars 1967. Generalprogrammet utgavs den 1 juni 1967 och den planerade verksamheten var sedan klar att börja.

För skolkonserternas del lämnades i januari 1966 en första orientering till skoldistriktet om programserierna läsåret 1967/68. Programförslagen behandlades på det centrala planet och de regionala skolinstitenserna orienterades fram till april 1966. Då förelåg en budgetram och en generalplan utarbetades till mitten av maj. Därefter skedde skolkonserteravdelningens utbud till skoldistriktet och program utformades. Turnéavdelningen tog enligt planen i december 1966 kontakt med artister och ensembler och våren 1967 med länskolnämnder och skolstyrelser för utläggning av de lokala turnéerna.

I syfte att komplettera det pedagogiska materialet för rikskonserterverksamheten inleddes under säsongen 1965/66 en samverkan mellan regional skolradio och försöksledningen. *Samarbetet med regionalradio* har lett till en form av regional radioskola. Detta samarbete har kunnat etableras i många olika former genom en kombination av separata regionala radioprogram eller serier av radioprogram, tryckt informations- och studiematerial samt konserter.

Under hösten 1965 producerade rikskonserter fyra långspelande grammofoonskivor och under hösten 1966 utkom ytterligare fyra Lp-skivor. Fram till hösten 1966 tillhandahölls grammofonskivorna till ett pris av 15 kr. i samband med konserter och vid rekvisition från försöksverksamhetens kansli. Skivorna har även sålts i den reguljära grammofonhandeln fr. o. m. december 1966. För skolkonserterverksamheten har några skivor med huvudsakligen etnografiskt material producerats. Under 1967/68 har dessutom ett samarbete inletts med den amerikanska firman RCA för inspelning av svensk tonkonst. Distributionen inom Sverige sker bl. a. genom försöksverksamheten.

Konsertbyråutredningen förordade i sitt första betänkande vissa principer för finansiering av den planerade konsertverksamheten. Utredningens förslag till kostnadernas fördelning godtogs av statsmakterna och blev vägledande för försöksverksamheten. Enligt huvudprinciperna i förslaget har de centrala kostnaderna bestritts av statliga medel liksom kostnaderna för tonkonstnärernas resor och trakamenten. Honorarkostnaderna till medverkande tonkonstnärer har fördelats mellan lokal arrangör och staten. Därvid har staten betalat hälften av honoraren vid skol- och ungdomskonsorter samt en fjärdedel vid kvällskonsorter.

De av Kungl. Maj:t anvisade anslagen till försöksverksamheten uppgår för de olika budgetåren till följande belopp.

Budgetår	Anslag kr.
1963/64	610 000
1964/65	1 585 000
1965/66	2 712 400
1966/67	3 015 000
1967/68	4 075 000

2.1.3 Sociologisk undersökning

Konsertbyråutredningen har låtit genomföra en brett upplagd sociologisk undersökning rörande intresset för musik. Metoder och resultat av denna undersökning redovisas i utredningens slutbetänkande i bilagan »Musikvanor i Sverige». Musikvanoundersökningen har förberetts vid sociologiska institutionen i Uppsala i samråd med försöksverksamhetens ledning. Statistiska centralbyråns utredningsinstitut har utfört själva datasamlandet. Undersökningen har genomförts i två etapper. Den första etappen omfattade en postenkät riktad till ett representativt urval av svenska folket mellan 16 och 70 år. Antalet intervjuade var ca 2 800 personer. I denna etapp undersöktes bl. a. attityderna till olika musikformer. I den andra etappen intervjuades vid personliga besök 600 av de tidigare tillfrågade. Man inriktade sig därvid framför allt på att närmare behandla de personer som uttryckt intresse för klassisk musik och för jazz. Särskilt uppmärksammades individens musikaliska utveckling.

I redogörelsen för undersökningarna framhålls inledningsvis att musikvanor kan betraktas som ett slags sociala vanor. Musikvanor är inte bara faktiskt handlande av typen gå på konsert, spela fiol eller spela grammofonskivor, utan däri innefattas även den uppsättning av värderingar som en individ har av olika slag av musik, hans sätt att uppfatta och beskriva ett musikstycke, de känslor han upplever och ger uttryck för och hans åsikter om hur man bör bete sig i en musiksituation.

Vid resultatredovisningen av musikvaneundersökningen ägnas det första partiet åt de musikaliska attityderna, närmare bestämt svenska folkets inställning till olika slag av musik. Postenkätens första fråga gällde inställningen till elva slag av musik.

I övrigt har undersökts, hur värderingen av olika musikslag skiftar inom olika grupper i samhället med hänsyn tagen till bl. a. kön, ålder, yrke, utbildning och bostättning. Bl. a. görs en »rangordning», som anger vilket intresse olika slag av musik tilldrar sig bland olika befolkningsgrupper.

I ett senare avsnitt av undersökningen berörs den del av de musikaliska aktiviteterna som kan benämnas musikkonsumtion. De frågor i enkätformuläret som berör musikkonsumtionen har koncentrerats till musiklyssnande och musikutövande. Musikskapandet och distributionen av musik har inte behandlats i undersökningen.

I de nämnda delarna av den sociologiska undersökningen belyses sålunda musikvärderingarna och musikkonsumtionen var för sig. I ett tredje avsnitt av undersökningen kopplas dessa båda aspekter på musikvanorna ihop för en studie av det sätt på vilket de är relaterade till varandra.

Beträffande den närmare uppläggnings av undersökningarna och resultatet av dem torde i detta sammanhang få hänvisas till betänkandet (SOU 1967: 9 bilagan).

Det material som presenteras i »Musikvanor i Sverige» är helt och hållet ett resultat av musikvaneundersökningens postenkät. Materialet belyser endast de faktiska förhållandena beträffande musikvanorna i landet som helhet och i olika skikt av befolkningen. Mera ingående analyser, vilka syftar till att förklara det existerande läget med avseende på musikaliska attityder och musikaliska aktiviteter, genomförs vid sociologiska institutionen i Uppsala. Tillsammans med resultaten av intervjuundersökningarna kommer de efter hand att publiceras i form av avhandlingar och rapporter.

2.2 Konserthyråutredningen

2.2.1 Kulturpolitisk bakgrund

I ett särskilt avsnitt av betänkandet redovisar konserthyråutredningen sin syn på de kulturpolitiska motiveringarna för förslaget rörande rikskonserter.

Konserthyråutredningen erinrar därvid inledningsvis om vissa av de synpunkter på musikens betydelse som framförts av 1947 års musikutredning. Nämnda utredning framhöll bl. a. att den kulturella demokratiseringen och den ökade fritiden medfört att stora medborgargrupper nu kommit i åtnjutande av kulturella värden som tidigare varit förbehållna ett fåtal. Detta innebar för musiklivets vidkommande att omfattningen av och därmed omkostnaderna för den musikkulturella verksamheten måste stiga. Musikutredningen framhöll vidare att musiken har en samlade kraft. Genom sin förmåga att sammanföra människor både till gemensamt utövande

och till lyssnande kan musiken fylla ett behov som från samhällelig synpunkt är utomordentligt värdefullt. Musikutredningen betonade vidare att musiken som konstform har ett eget berättigande och att den ej kräver särskilda motiveringar vare sig för sin existens eller för ett kultursamhälles förpliktande stöd.

Konsertbyråutredningen erinrar för sin del om att i Sverige har f. n. två tredjedelar av den vuxna befolkningen endast folkskola som grundutbildning. Denna situation kommer emellertid att snabbt förändras. Införandet av den obligatoriska nioåriga grundskolan med dess påbyggnader av gymnasiala skolor vidgar snabbt kretsen av medborgare med en bättre och gedignare utbildning. Redan förtrogenheten med ett eller flera främmande språk och en mer omfattande undervisning i ämnen, som förutsätter förmåga till abstrakta resonemang och nyansering i omdömen och värderingar, skapar enligt konsertbyråutredningens uppfattning förutsättningar för ett vidare intresse för kulturyttringar. Detta vidgar referensramarna på kulturområdet och minskar klyftorna i kulturellt hänseende mellan olika individer.

I fortsättningen framhåller utredningen att det ännu inte finns en sådan marknadsstruktur att konstutövaren-kulturskaparen har en garanti för att han verkligen når ut till en mottaglig publik med sitt verk. Det bör vara ett mål för samhällets åtgärder att åstadkomma en sådan kontakt. Ett studium av produktions-, distributions- och konsumtionsleden visar enligt utredningens uppfattning att det på snart sagt alla kulturområden finns påtagliga hinder för en fri kommunikation.

För musikens vidkommande innebär kulturpolitiska stödåtgärder i produktionsledet att tonsättare och tonkonstnärer måste ges tryggade arbetsförhållanden. I distributionsledet innebär de i princip att musiken skall föras ut till så många platser som möjligt där det finns tekniska och organisatoriska förutsättningar för att framföra musik. I konsumtionsledet slutligen innebär de att alla som är mottagliga för musikens budskap också skall beredas möjlighet att få ta del av det. Konsertbyråutredningen anser att den distributionsapparat som nu står till förfogande, främst i form av orkesterföreningar, SOR-orkestrar och kammarmusikföreningar, är otillräcklig i förhållande till de krav som bör ställas. Orkestrarna och kammarmusikföreningarna kan endast i ringa omfattning bereda tonsättare och tonkonstnärer en ekonomiskt betryggande ersättning för att de tar deras tjänster i anspråk.

Men kulturpolitiska insatser i produktionsledet förutsätter enligt utredningens uppfattning att distributionsledet ägnas stor uppmärksamhet och särskilda omsorger. Denna sektor av musiklivet företer stora organisatoriska svagheter. De professionella orkestrarna är få till antalet och den komplettering de kan få genom SOR-orkestrarna bedöms som otillräcklig. Kammarmusikföreningarna slutligen har för liten räckvidd och för små resurser.

Konsertbyråutredningen anser att av de statsunderstödda symfoniorkestrarna är endast den i Stockholm fullt utrustad för den stora orkesterrepertoaren. Orkestrarna i Göteborg och Malmö svarar inte fullt mot de krav, som kan ställas i sådana sammanhang. För malmöörkesterns vidkommande tillkommer den krävande dubbel-tjänstgöringen hos stadsteatern. De återstående tre orkestrarna — i Hälsingborg,

Norrköping och Gävle — anser utredningen i än mindre utsträckning motsvara dessa krav, då de är underbemannade. Den egentliga orkesterverksamheten är koncentrerad till några få städer och större delen av landet lämnas utan tillgång till musik av detta slag. Den ersättning som kan erbjudas av de mindre SOR-orkestrarerna — bestående av amatörer och tillfälligt anlidade yrkesmusiker — anser utredningen endast i begränsad omfattning fylla rimliga anspråk på musikaliska prestationer.

Konsertbyråutredningen framhåller att inga nya statliga kulturpolitiska insatser gjorts på orkesterområdet under en lång följd av år. Utredningen konstaterar att konsekvensen av detta stillestånd i utvecklingen är att det sedan länge råder en markerad ojämnhet i utbudet av orkestermusik och konsertverksamhet över huvud taget mellan olika landsdelar och regioner. Hur den fortsatta utvecklingen skall gestaltas och vilka resurser inom det svenska musiklivet, som skall tas i anspråk, berör i hög grad rikskonsertverksamhetens inriktning och utformning.

I fråga om möjligheten att låta grammofonskivan och radio-TV utgöra lösning av kommunikationsproblemet framhåller utredningen att den visserligen tillmäter dessa distributionsmedia en mycket stor vikt men inte kan uppfatta dem som en lösning av problemet. De anses vara ovärderliga som hjälpmedel, men huvudvikten i all konsertverksamhet ligger enligt utredningens mening i den personliga kontakten med tonkonstnärer och ensembler av musiker.

Beträffande de kulturpolitiska insatser, som bör göras i konsumtionsledet framhåller utredningen att åtgärderna bör skapa en stimulans för att gå på konserter, att köpa grammofonskivor och att i övrigt uppfatta musiken som en självklar beståndsdel i de personliga kulturupplevelserna. De kulturella inslagen i skolundervisningen på alla stadier är viktigast. Skolkonsertverksamheten skall härvid bredda den information som i övrigt kan ges i undervisningen. Folkbildningsorganisationerna har vidare en viktig uppgift i form av åtgärder för att bygga på skolans undervisning.

Konsertbyråutredningen betonar att de kulturpolitiska åtgärderna också betingas av ett rättvisekrav. På de sociala, ekonomiska och allmänt materiella planen har utjämning skett mellan olika folkgrupper i samhället. Detta är däremot inte fallet beträffande de kulturella värdena och företeelserna. De utnyttjas i betydligt mindre utsträckning av arbetare och jordbrukare än av tjänstemän och företagare. Utredningen anser att detta kan bero på att det i vissa grupper finns en känsla av socialt betingat främlingskap inför opera- och konsertbesök.

2.2.2 Bedömning av försöksverksamheten

Konsertbyråutredningen framhåller bl. a. att det legat i försöksverksamhetens natur att olika initialsvårigheter skulle komma till uttryck. Dessa kan ha berott på bristfälliga kommunikationer på idéplanet eller ofullkomliga instruktioner i praktiska frågor. Nya administrativa rutiner har vidare behövt utvecklas.

De fyra försökslänen har visat sig ha olika attityder gentemot försöksverksam-

heten. Konsertutbud, turnéläggning, information och liknande åtgärder har därför behövt följa delvis olika rutiner. När försöksverksamheten började i de områden, där ett redan tidigare organiserat musikliv fanns etablerat accentuerades dessa problem, då man på dessa orter kunde få uppfattningen att de egna musikinstitutionerna skulle ställas på avskrivning, därför att en ny organisationsform för musikutbudet skapats.

Beträffande erfarenheterna från kansliets verksamhet framhåller utredningen bl. a. att olika arbetsmetoder använts då det gällt att ge information om verksamheten till pressen. De metoder som prövats har inte varit tillfredsställande. En presskommisarie med sådana uppgifter hade behövts.

Under arbetsåret 1965/66 tilldelades varje försökslän en producent. Avsikten härmed har varit att lämna denne producent tillfälle att sätta sig in i länets speciella problematik, förstå dess behov och på ett riktigt sätt tillmötesgå önskemål av olika slag. Erfarenheterna har enligt utredningens uppfattning visat att denna åtgärd har varit riktig.

Samma arbetsår lades grunden för det fortlöpande programplaneringsarbetet genom nätverksplaner. Trots vissa negativa erfarenheter bl. a. då det gällt att hålla olika tidsgränser anser utredningen att införandet av dessa långtidsplaner kan betraktas som gynnsamt för en god arbetsrutin. En av fördelarna med denna typ av planering är att den säkerställer de regionala och lokala intressenternas möjligheter att påverka programpolitiken.

Under försökstiden har producenternas arbete försvårats av att kansliet inte haft tillräckligt med tekniska hjälpmedel. Sålunda saknas centrala register med uppgifter om tonsättarverk, opusnummer, satsbeteckningar etc., liksom även bildarkiv och klichéförråd.

Det regionala arbetet har i samtliga fyra försökslän knutits till länsbildningsförbunden. Utredningen framhåller att resultatet av arbetet inom de fyra länskommittéerna ter sig mycket olika. I Jönköpings län hade organisationen redan från början stabiliserats genom att den särskilde musikkonsulenten kunnat arbeta på ett effektivt sätt.

Utredningen uttalar vidare bl. a. följande rörande erfarenheterna från detta län.

Musikkonsulenten har gjort personliga besök hos lokalarrangörer och rektorer. Han har ordnat ett stort antal sammanträden med samtliga lokalarrangörer inom länet, med länskolnämnden, med representanter för näringslivet, företrädare för de politiska partierna och representanter för länets övriga kulturella verksamhet. Resultatet av arbetet i detta län har blivit dels ett synnerligen högt antal konserter, som stegrats för varje verksamhetsår, dels en mycket differentierad konsertverksamhet med såväl traditionella som hittills oprövade former av konserterande. Här synes en situation växa fram, där man på ett demokratiskt sätt åstadkommit en musikalisk medvetenhet hos ett stort antal olika konsumentgrupper och där man redan ställer höga musikaliska krav på det centrala programutbudet. Bildningsförbundet i Jönköpings län fungerar som en allmänt anlitad clearingscentral för det totala kulturutbudet inom länet. Bildningsförbundet svarar sålunda också för tea-

terverksamheten inom länet och för en stor del av utställningsverksamheten. Samarbetet med länskolnämnden är också väl etablerat.

Utredningen framhåller att förhållandena i *Norrbottnens län* är väsentligt annorlunda. Man har i detta län rest starka krav på en vittgående delegering av arbetsuppgifterna på länsorganet. Bildningsförbundet önskar svara för beställning och utläggning av såväl kvällskonserter som skolkonserter. Man understryker vikten av att kansliet i Stockholm direkt skall underordna sig det regionala kulturlivets behov, sådana de formulerats av länsbildningsförbundet.

I *Malmöhus län* har svårigheter uppkommit på grund av att det regionala arbetet kunnat normaliseras först under hösten 1965, då en för båda skånelänen gemensam bildningskonsulent tillsattes.

Ledningarna för de båda statsunderstödda symfoniorkestrarna i *Malmöhus län* har gått med på att de båda orkestrarna och enskilda musiker i desamma skall medverka i försöksverksamheten. Länskolnämnden i *Malmöhus län* har länge ställt sig avvaktande till rikskonserttanken. Den viktigaste kritiken mot uppläggningsen av skolkonserterna har här varit, att rektorerna önskat att redan vid beställningen av skolkonserterna få närmare uppgifter om programmets innehåll och om engagerade artister. Då detta önskemål så småningom kunnat tillgodoses i ökad utsträckning, har också intresset för skolkonserterna normaliserats.

I *Östergötlands län* har någon bildningskonsulent inte funnits. Enligt utredningens uppfattning är orsaken härtill att man i länet inte varit helt övertygad om fördelen med en centralt verkande bildningskonsulent. Sedan hösten 1965 har dock ett länsombud på deltid ställts till den regionala verksamhetens förfogande, vilket förbättrat situationen. En positiv förändring har vidare varit att Norrköpings orkesterförening fått en särskild representant i länskommittén.

Konsertbyråutredningen framhåller att försöksledningen undviker att söka påtvinga länskommittéerna någon enhetlig arbetsform dels med tanke på att verksamheten har en experimentell utformning, dels för att undvika att länskommittéerna skulle få en känsla av central dirigerings. Under en länskonferens i Stockholm i maj 1966 framställdes emellertid från länskommittéernas sida önskemål om närmare anvisningar rörande kommittéernas arbete.

I sin bedömning av mottagandet av artister och program framhåller konsertbyråutredningen bl. a. följande.

Försöksverksamheten med rikskonserter har många gånger ställt de uppträdande artisterna inför oväntade och svårlösta uppgifter. De flesta av dem har utbildats för en konsertgivning av traditionell art, där publikkontakter har ansetts föreligga som en självklar förutsättning och där artistens medel att nå kontakt med publiken enbart har bestått av ett kvalificerat konstnärsskap. Åtskilliga konserter har givits för en publik som saknat erfarenheter av den traditionella konsertformen. I sådana fall har ibland konserten endast bekräftat den otränade lyssnarens uppfattning att konserter är »tråkiga», att de inte »passar honom» och att klassisk musik bara är något som är avsett för en utvald skara. Musikerna har ofta återvänt från sådana

turnéer, som ofta innehållit kammarmusikaliska verk, med en känsla av att den nya verksamhetens strävan att nå nya publikgrupper är överambitiös och missriktad. Av givna skäl spelar i detta fall programvalet en stor roll. Ett traditionellt uppbyggt program kan både genom sin längd och genom den passiva lyssnarsituationen verka tröttande på en otränad lyssnare. Denna i och för sig negativa situation kan ibland vändas till något positivt, särskilt då artisterna förmår att med sin personlighet fånga sitt auditorium.

Utredningen anser att det är svårt att utan närmare undersökningar uttala sig om hur publikkontaktarna har förbättrats under försökstiden. Den anser bl. a. att de s. k. interna konserterna gett värdefull information om hur den framtida programverksamheten skall läggas upp. Tonkonstnärernas intresse för att komma till rätta med problemet har ökat. Förståelsen för att försöksverksamheten innebär en förändrad, aktiv attityd gentemot publiken har blivit större. Man har sökt nå kontakt med publiken inte uteslutande med konsertprogrammet utan också genom kommentarer, samtal och diskussioner som ett komplement till musikframträdandet.

De angivna erfarenheterna gäller främst solistkonserter och kammarmusikaftnar. Symfonikonserter av stort format har genomgående slagit an på ett helt annat sätt. Om anledningen härtill uttalar utredningen att en stor orkester påverkar även en otränad lyssnarskara mycket starkt.

Utredningen framhåller att man ännu inte kunnat utläsa några hållbara synpunkter på programmetodiken genom att studera publikanslutningen. En sakta stigande tendens kan emellertid spåras i samtliga försökslän. Kraftigast markerad är tendensen på vissa orter i Jönköpings län. Orsaken härtill anser utredningen dels vara en ökad insikt om att rikskonserterna finns, dels en ökad aktivitet från lokalarrangörernas sida.

Utredningen anser det också svårt att med bestämdhet uttala sig om programvalet. De lokala arrangörerna behöver en fortlöpande träning för att ta hand om artisterna och informera dem om olika publikgruppers förväntningar. Även deras PR-verksamhet på lokalplanet är viktig.

2.2.3 Kommentarer till den sociologiska undersökningen

I sina kommentarer till den sociologiska undersökningen rörande musikvanorna i Sverige konstaterar utredningen att man med stigande ålder hos de intervjuade får fram en allt positivare inställning till äldre, traditionella musikformer och en alltmer negativ inställning gentemot moderna, rytmiskt accentuerade musikformer. Detta motsvaras av att man i lägre åldersgrupper möter en positivare inställning till moderna musikformer och mindre intresse för äldre musikformer. Detta gäller särskilt i fråga om de dansmusikaliska formerna.

Om man går från grupper med lägre till sådana med högre utbildning, ökar intresset för de mera komplicerade musikformerna. Likaså visar det sig att grupper med lägre utbildning har en i jämförelse med grupper med högre utbildning mer positiv inställning till de mindre komplicerade, dansmusikaliska formerna, och en mer negativ inställning till de mer komplicerade, konstmusikaliska formerna.

Utredningen drar av de framlagda resultaten av den sociologiska undersökningen följande slutsatser.

De faktorer som bestämmer individens musikaliska utveckling torde huvudsakligen vara av fyra olika slag.

1. Varje individ genomgår olika åldersstadier, som vart och ett kan antas ha en naturlig motsvarighet i vissa musiktyper. Den enkla ramsan fordrar ingen större grad av mognad, vilket däremot de dansmusikaliska formerna och ännu mer den klassiska musiken och andra mer komplicerade musikformer gör.

2. Varje individ växer upp i sin speciella miljö, som befrämjar smaken för vissa musiktyper och kanske hindrar vissa andra att göra sig gällande. Byte av miljö kan också medföra en förändring i musiksmaken.

3. Olika människor har olika anlag. Hos en del är den musikaliska känsligheten större, hos vissa finns en utpräglad »musikalitet» och hos några få en fullt utbildad specialbegåvning.

4. Högre utbildning tycks befrämja förståelsen för de mer komplicerade musikformerna. Detta torde kunna återföras på det förhållandet att dessa musikformer innehåller moment av abstrakt natur och att det därför fordras en speciell träning för att komma fram till en riktig uppskattning av dem. Denna träning ligger framförallt på det allmänskulturella området och innebär ett uppövande av sinnet för nyanser och för suggestionen i en konstnärlig idé. Detta estetiska sinne finns kanske latent i lika mån inom alla befolkningsgrupper, men dess utveckling befrämjas troligtvis kraftigt både av en gynnsam miljö och av en högre utbildning.

I fortsättningen framhåller utredningen att den estetiska sidan av skolutbildningen visserligen inte är så väl tillgodosedd som man kunde önska men att å andra sidan just den allmänskulturella träningen i skolan också är av stor betydelse som befrämjare av estetiska upplevelser. Mycket stora befolkningsgrupper har intresse för de olika musikformerna. Till och med den minst populära musikformen, modern klassisk musik, har en grupp på 19 % positivt inställda bland befolkningen, dvs. ca en miljon människor i Sverige. Ett sådant latent intresse är dock inte detsamma som aktivt intresse för konsertbesök.

Rikskonserterna kan enligt utredningens uppfattning medverka till att en gynnsam musikalisk miljö utvecklas. Viktigt är därvid också att anknyta arrangemangen till lokala och regionala organisationer av olika slag, så att konserterna framstår som en samhällelig angelägenhet.

Skolkonserterna ger en särskild möjlighet att också knyta an till det musikintresse som finns på olika åldersstadier. Utredningen betonar att det inte bara gäller att skapa en gynnsam och åldersanpassad musikalisk miljö, utan också att på ett tidigt stadium väcka intresse för en mångsidig repertoar, för goda konstnärliga prestationer och för kulturell aktivitet.

2.2.4 Rikskonsertverksamhetens fortsatta utbyggnad

Innan utredningen går in på frågan om rikskonsertverksamhetens utformning och framtida gestaltning summerar utredningen den allmänna kulturpolitiska motiveringen för åtgärder av denna art på följande sätt. »De ekonomiska, geografiska och sociala hinder som hitintills funnits för ett allännare deltagande

från allmänhetens sida i de kulturella aktiviteterna bör brytas, på samma sätt som hindren för en ändamålsenlig och efter individernas förutsättningar tillpassad skolundervisning har kunnat undanröjas genom grundskolan och dess påbyggnader. Kulturvärdena är och måste vara en tillgång för alla medborgare. Det är samhällets uppgift att underlätta för medborgarna att tillägna sig dessa värden så långt detta är möjligt. Detta kräver en mängd olika insatser från samhällets sida, vilket kommer att beröra såväl de organisatoriska förutsättningarna för redan befintliga kulturinstitutioner som innehållet och inriktningen i den verksamhet de bedriver.»

Konsertbyråutredningen går i fortsättningen in på *a l l m ä n h e t e n s i n t r e s s e* för en vidgad musikverksamhet. Utredningen framhåller att olika sociologiska undersökningar som företagits under senare år bekräftar att olika befolkningsgrupper uppvisar väsentligt olika attityder till musiken som konstart. I stor utsträckning kan dessa skillnader hänföras till rådande olikheter i utbildningshänseende. En kortvarig skolutbildning ger utslag i ett bristande eller obefintligt intresse för musiken som konstart. Vanan att besöka konsertevenemang av olika slag har i huvudsak utbildats och upprätthållits inom ett socialt, ekonomiskt och utbildningsmässigt gynnat befolkningsskikt. Det fria och frivilliga studiearbetet visar dock att det finns ett betydande intresse för musiken som manifesterar sig i ett hängivet och uppoffrande amatörarbete. Mängden av körer och sångsällskap som verkar i stora och små samhällen är också ett tecken på att musiken är en konstform, som omfattas med intresse av stora befolkningsskikt.

Erfarenheterna av försöksverksamheten med rikskonsorter anser utredningen ge vid handen att det finns en påtaglig receptivitet för konstmusiken inom alla befolkningsgrupper och på alla åldersstadier. Förutsättningen anses vara den att konsorterna skall komma till medborgarna på andra villkor än dem som man i allmänhet föreställer sig uppställda i samband med de konserttillfällen som eljest förekommer.

Konsertbyråutredningen uttalar att *m å l e t f ö r r i k s k o n s e r t v e r k s a m h e t e n* bör vara en utbyggnad till en landsomfattande, permanent verksamhet av sådan omfattning att flertalet medborgare får möjlighet att ta del av på detta sätt framförd musik. På grundval av den omfattning som skol- och kvällskonsorterna fått i försökslänen uppskattar utredningen storleken av konsertverksamheten i ett fullt utbyggt system för skol-, kvälls- och ungdomskonsorter till ca 20 000 konserttillfällen per år, varav 15 000 skolkonsorter. En så kraftig ökning av konsertutbudet förutsätter en gradvis företagen utbyggnad av rikskonsertverksamheten.

Konsertbyråutredningen anser att rikskonsertverksamheten bör byggas ut i tre etapper parallellt med att resurser i fråga om orkestrar och ensembler kan ställas till förfogande. I en *första etapp* förutsätts följande regioner ingå, nämligen Norrbottens, Jämtlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Östergötlands och Jönköpings län samt Skåne. I den *andra etappen* skulle Västerbottens, Västernorrlands, Västmanlands, Örebro och Kalmar län tillkomma. Den *tredje etappen* slutligen skulle omfatta utbyggnad i återstående 13 regioner.

I fråga om utbyggnadstakten för rikskonsertverksamheten uttalar utredningen att

det även med utökade utbildningsresurser inte blir möjligt att ens under 1970-talet förverkliga den avsedda produktionsökningen. Det kommer således att dröja avsevärd tid, innan skolkonserterna når ut till flertalet elever i skolorna och innan kvälls- och ungdomskonserterna blir ett för flertalet medborgare tillgängligt kulturinslag. Detta skulle enligt utredningens mening resultera i en från många synpunkter föga önskvärd skillnad mellan de regioner, som nu har eller kanske snart får en rikskonsertverksamhet, och de regioner som får vänta ännu ett decennium eller mer, innan konsertverksamheten kan etableras.

Det dilemma som denna olikhet medför kan enligt utredningens mening inte lösas genom att endast sprida ut konsertutbudet i form av punktinsatser över hela landet. Sporadiskt förekommande skolkonserter skulle inte kunna förberedas med det pedagogiskt utformade lärar- och elevmaterial som tillhandahålls i den reguljära verksamheten. De resultat man vill ernå med skolkonserterna skulle enligt utredningens uppfattning med stor sannolikhet utebli.

Utredningen finner det därför angeläget att föreslå åtgärder, som på ett bättre sätt än hittills tar i anspråk förefintliga regionalt bosatta tonkonstnärers (ensembles) kapacitet och musikaliska kunnande och infogar dem i ett rikssammanhang. Endast härigenom blir det nämligen enligt utredningens uppfattning möjligt att snabbare utveckla rikskonsertverksamheten och samtidigt ge den en lokal och regional förankring. De olika förslagen i detta syfte behandlas närmare i det följande.

Konsertbyråutredningen utgår ifrån att utformningen av den framtida rikskonsertverksamheten skall bygga på de erfarenheter som gjorts under försökstiden. Utredningen uttalar härom att den funnit att den erforderliga kontakten med musiken som konstform lättast skapas genom konserter, som ges en speciell utformning för olika deltagargrupper. För skolungdomen bör dessa konserter utgöras av musikframträdanden under skoltid. Ett pedagogiskt utformat lärar- och elevmaterial jämte regionalradioprogram skall ge bakgrund och sammanhang åt musikupplevelsen. För ungdom i allmänhet skall särskilda konserter anordnas, där ungdomen själv medverkar inom ramen för en riksomfattande Musik för ungdomsverksamhet. För den vuxna publiken skall kvällskonserter av olika slag anordnas. Konserterna skall t. ex. kunna få formen av offentliga konserter av sedvanligt slag eller vara slutna framträdanden av tonkonstnärer och ensembler i form av föreningskonserter och föräldrakonserter. För dessa konsertformer erfordras ett studiematerial, som kan utnyttjas gruppvis och enskilt. Utredningen betonar värdet av att konsertverksamheten anknyts till det fria och frivilliga studiearbetet.

2.3 Yttranden

Genomgående markerar man i yttrandena över betänkandet sitt stöd för den grundtanke som ligger bakom försöksverksamheten och konsertbyråutredningens förslag. Samhället bör ta på sig ett ökat ansvar för att genom olika åt-

gärder förbättra musiklivets situation. En omfattande produktion och distribution av konserter anses vara ett av de medel som bör kunna ge gynnsamma återverkningar och förnyelse på många av musiklivets områden. Förslaget att lägga tyngdpunkten på skolkonserter anses riktigt. För folkbildningsorganisationerna innebär tillkomsten av en rikskonsertverksamhet att arbetsuppgifterna vidgas. I allmänhet tillstyrks konsertbyråutredningens förslag om att nu permanenta försöksverksamheten med rikskonserter och bygga ut den till en landsomfattande verksamhet. De avvikande synpunkter som förs fram i remissmaterialet gäller i huvudsak organisatoriska frågor. I flertalet övriga fall rör det sig om kompletteringar till förslaget eller synpunkter på avvägningen av konsertverksamhetens omfattning och utbyggnad mot behovet av andra åtgärder som kan leda till ökad musikförståelse. I många remissyttranden förs önskemål fram, som är grundade på lokala särintressen.

Värderingen av försöksverksamheten i remissyttrandena återspeglar de olika erfarenheterna i olika län. Den mest positiva bedömningen kommer från Jönköpings och Malmöhus län, medan remissinstanserna i Östergötlands och Norrbottens län i flera avseenden ställer sig kritiska till konsertverksamhetens upplägning.

Flera remissinstanser efterlyser en närmare analys av försöksresultaten för att kunna bedöma försöksverksamhetens värde och utformningen av en permanentad rikskonsertverksamhet. Försöksverksamhetens geografiska begränsning och den relativt korta försökstiden gör det enligt flera uttalanden svårt att dra några definitiva slutsatser beträffande värdet av verksamheten och utbyggnadstakten. Den fortsatta verksamheten bör därför enligt denna mening behålla en viss karaktär av försöksverksamhet. Några remissinstanser förordar att försöksverksamheten får fortsätta ytterligare någon tid och utsträckas till flera regioner.

Av remissyttrandena från *Jönköpings län* framgår att både *länsstyrelsen*, *landstinget*, *bildningsförbundet* samt *skolstyrelserna i Jönköping* och *Huskvarna* anser att de många nya konserttillfällena fyllt en svår brist i landsortens musikliv, förnyat repertoaren och positivt ändrat publikens attityd till tonkonsten. Särskilt stort intresse har knutits till de speciella arrangemangen med stor orkester. Föreningskonserterna anses vara ett viktigt inslag som bör utvidgas. Skolkonserterna — särskilt under det senaste försöksåret — bedöms mycket positivt.

Från *Malmöhus län* delas denna positiva syn av i första hand *Malmö stad* samt *rikskonserterns länsombud*. *Ars Nova*, *förening för nutida musik* och *Salomon Smiths kammarmusikförening*, båda i Malmö, har olika uppfattningar om erfarenheterna av försöksverksamheten. Enligt *Ars Nova* har rikskonserterna inneburit en värdefull stimulans i föreningens lokala verksamhet. Kammarmusikföreningen ifrågasätter på grundval av erfarenheterna från försökstiden själva systemet med en central planläggning av en rikskonsertverksamhet för hela landet. Apparaten blir alldeles för tungrodd och kvaliteten kan äventyras. *Malmö musikkonservatorium* och *Malmö konserthusstiftelse* anser det mycket svårt att bilda sig en uppfattning om hur verksamheten mottagits med stöd av det redovisade materialet.

Det hade därför varit lämpligt att försöksverksamheten fortsatt under några år till och utsträckts till att omfatta ytterligare några försökslän.

I *Östergötlands län* är remissopinionen mycket enhetlig. *Östergötlands bildningsförbund* och *Norrköpings orkesterförening* anser att de olika direktiv som gällt för försöksverksamheten inte följts under försökstiden. Undersökningar beträffande publikanslutningen till olika typer av konserter är inte gjorda och publiksiffrorna ofullständigt redovisade. Den musikbildande effekten av konsertverksamheten är inte belyst. Organisationsplanen har byggts upp efter samma mall i samtliga försökslän. Detta har lett till stora svårigheter på det administrativa och praktiska planet och hindrat ett rationellt utnyttjande av länets egna resurser. *Norrköpings orkesterförening* har sedan några år tillbaka egen skolkonsertverksamhet även ute i länet, vilket inte nämnts av utredningen. Enligt orkesterföreningens yttrande har orkestern endast i begränsad utsträckning tagits i anspråk inom försöksverksamhetens ram. På kammarmusiksidan anser föreningen att orkesterns egna musiker och särskilda ensembler engagerats i påfallande liten utsträckning. Förslaget att permanenta verksamheten på det sätt utredningen föreslår avstyrks av samtliga angivna instanser.

Från *Norrbottens län* redovisas huvudsakligen erfarenheter av hur arbetet skötts rent organisatoriskt. Enligt *bildningsförbundets* mening har inte alltid arbetsfördelningen mellan försöksverksamhetens centrala kansli och länsorganen fungerat på det sätt utredningen redovisar. Direktkontakter mellan det centrala kansliet och lokalarrangörerna har även förekommit och har gett upphov till dubbelarbete. Under försökstiden har bildningsförbundet kunnat vidta åtgärder för att utvidga samarbetet inom den fria kultursektorn genom att inrätta rådgivande nämnder för varje specialområde. Både bildningsförbundet och *Framnäs folkhögskola* anser att erfarenheterna under försökstiden med all önskvärd tydlighet visat att förutsättningen för en effektiv distribution är att det finns ett regionalt organ med tillräckliga ekonomiska och personella resurser och god lokalkännedom. I fråga om den centrala verksamheten förordas en mer sammanhållen organisation än den som prövats under sista försöksåret. Både bildningsförbundet och folkhögskolan anser att den svagaste punkten i verksamheten hittills varit den lokala organisationen.

Skolöverstyrelsen anser att rikskonsertverksamhetens begränsade resurser i viss utsträckning splittrats på en mängd, ibland relativt perifera arrangemang. Överstyrelsen anser det vidare beklagligt att man inte gjort några vetenskapliga utvärderingar av försöksverksamheten vare sig sociologiskt eller psykologiskt. Vad beträffar skolkonserterna anser överstyrelsen att försök borde ha gjorts med mer varierade konsertserier. Även det pedagogiska materialet bör kunna göras mer varierat. Studieverksamheten kring kvällskonserterna har haft för liten omfattning och har inte gett klarhet om hur samarbetet med studieförbunden i detta syfte bör organiseras. Överstyrelsen drar slutsatsen att den dåliga publikanslutningen vid vissa kvällskonserter tyder på att studieverksamheten kring konserterna i hög grad behövs och att reklamapparaten varit alltför konventionell och framförallt fungerat dåligt på orter utan regelbundet konsertliv.

1965 års musikutbildningskommitté påpekar att den sociologiska undersökningen är ett från försöksverksamheten helt fristående projekt. I likhet med skolöverstyrelsen anser kommittén att vissa frekvens- och attitydundersökningar borde ha gjorts för att kunna ge en uppfattning om hur försöken utfallit. Även *Sveriges Radio* skulle önskat en utförligare dokumentation från försöksverksamheten. Företaget framhåller vidare att det traditionella konsertlivet befinner sig i en allvarlig kris med fallande publiksiffror och att det därför kan vara diskutabelt att satsa så hårt på just dessa konsertformer. De experiment med nya former och ensembler som gjorts under försöksperioden och slagit väl ut borde på ett helt annat sätt satt sina spår i utredningens förslag.

Teater- och orkesterrådet anser att konsertbyråutredningens förslag innebär en lösning enligt den inriktning försöksverksamheten fått och att några alternativ inte prövats eller redovisats. Försöksverksamheten har inte i större utsträckning hunnit med att bearbeta frågor som publikvärvning och publikorganisation. *Föreningen Svenska tonsättare* anmärker på att utredningen inte närmare redovisat försöksverksamhetens aktivitet i repertoarfrågor.

Musikaliska akademiens styrelse anser det ofrånkomligt att det under försökstiden uppstått irritation och samordningsproblem men att sådana svårigheter inte får undanskymma försöksverksamhetens starkt positiva sida. Styrelsen beklagar att uppgifter inte lämnats till ledning för bedömning av skolkonserternas inverkan på eleverna. Bl. a. framhålls att en förutsättning för att skolkonserterna skall bli intresseväckande är artisternas pedagogiska insikter och förmåga att samarbeta med ungdom. Även *musikkonservatorierna i Göteborg* och *Malmö* anser att slutsatserna beträffande försöksverksamhetens musikbildande effekt är för dåligt underbyggda. *Stockholms skoldirektion* har synnerligen goda erfarenheter av konsertverksamheten i Stockholms skolor, där samtliga producerade konserter förhandsprövats sedan vårterminen 1966.

Riksförbundet Sveriges musikpedagoger är tillfredsställt med den utveckling försöksverksamheten fått både i fråga om administration, konstnärlig kvalitet och programval.

Svenska stadsförbundet konstaterar att försöksverksamheten fått ett klart positivt gensvar i kommunerna. *LO* delar utredningens uppfattning att försöksverksamheten gett tillräckliga erfarenheter för att det skall vara möjligt att föreslå riktlinjer för den framtida utbyggnaden av rikskonsertverksamheten över hela landet.

Frågan om inriktningen av de musikfrämjande åtgärderna behandlas i många av remissyttrandena. Den utformning försöksverksamheten fått och de framlagda förslagen rörande den fortsatta rikskonsertverksamheten ställs i vissa fall mot den roll som kan tilldelas radio, television och grammfon, betydelsen av obligatorisk och frivillig musikundervisning eller möjligheterna till musikdistribution i andra former än de föreslagna.

Således beklagar *teater- och orkesterrådet* att utredningen inte sökt precisera den funktion som radio-TV lämpligen bör ha i den framtida musikspridningen. Detta liksom att utredningen ännu inte lämnat något slutgiltigt förslag om grammofofski-

vornas roll i sammanhanget försvårar enligt rådets mening möjligheterna att realistiskt bedöma omfattningen och karaktären på de insatser som krävs inom det avsnitt utredningen koncentrerat sig på, nämligen det traditionella konsertlivet. Rådet framhåller att betydelsen av dessa nyare medier ökat om man ser musikområdet ur vidare synvinkel än utredningen gjort. Som radions insatser för breddning av musikkulturen visat finns här värdefulla möjligheter att vidga musikintresset inte bara geografiskt utan också socialt. Även *Musikaliska akademiens styrelse* framhåller massmedias betydelse för det framtida musiksamhället.

Sveriges Radio ställer frågan om det är rimligt att i massmedias tid satsa så ensidigt och stort på just konsertformen. Företaget anser att utredningens allmänna åsikter om de olika distributionsformernas betydelse är diskutabla. Att som utredningen gjort degradera radio, TV och grammofon till »hjälpmedel» och att lägga huvudvikten i all konsertverksamhet vid »den personliga kontakten med tonkonstnärer och ensembler av musiker» framstår enligt *Sveriges Radio* som verklighetsfrämmande. Den helt dominerande delen av musikpubliken nås redan nu endast via radio, TV och grammofon. Från både musikaliska och praktiska synpunkter anses de konsertmöjligheter, som dessa medier erbjuder, vara jämbördiga eller delvis överlägsna dem som rikskonsserter kan eller planerar att erbjuda. Nya musikformer uppstår som skapats enkom för de nya massmedia. Dessa påpekanden görs, framhålls det vidare i yttrandet, inte för att förringa den betydelsefulla roll som en utbyggd rikskonsertverksamhet kan komma att spela i musiklivet utan för att sätta in verksamheten i ett större musikkulturellt sammanhang och ge den rätta proportioner. Även *Föreningen Svenska tonsättare* anser att radio/TV och grammofon inte bara är hjälpmedel utan också med offentliga konsserter likvärdiga distributionsformer. I pedagogiskt hänseende är de klart överlägsna konsertformen.

Enligt *ABF* har televisionens roll grovt underskattats. TV-program kan betyda oerhört mycket för den primära uppgiften att föra ut musikintresset. *ABF* förutsätter att utredningen återkommer till frågan i samband med sitt fortsatta utredningsarbete.

Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté anser att den uppfattning, som går ut på att endast den levande kontakten med musiken är fullvärdig, ter sig något föråldrad. Även *länsstyrelserna i Örebro och Västmanlands län*, *Teatrarnas riksförbund* och *Norrbottnens bildningsförbund* anser att utredningen inte tillmätt grammofonskivan och radio/TV tillräcklig betydelse.

Fylkingen anser dels att utredningen är ensidig i sin avvägning mellan gammal och ny musik, dels att distributionsfrågorna inte är genomarbetade. Den traditionella musikrepertoaren har skapats under betingelser som tillhör en passerad tidsperiod. Konsertsalsmusiken bygger enligt *Fylkingen* på uttrycksmedel som fordrar åratals studier av publiken för att inte bara bli en yttlig konstupplevelse. Musikåtergivning i konsertsal har inte bara visat sig vara ett alltmer oekonomiskt distributionsätt utan kan också innebära risker för att man binder det konstnärliga skapandet och den instrumentalkonstnärliga utvecklingen. Det enda framgångsrika distributionsättet, om man vill undvika ett formalistiskt musikliv, är återgivning genom högtalare.

I ett stort antal yttranden påpekas att en stor satsning på en permanent riks-konsertverksamhet inte får ske på bekostnad av andra för musiklivet ytterst angelägna behov både på musikfostrans och musikutbildningens område. I detta sammanhang diskuteras främst musikundervisningen i skolan, de kommunala musikskolornas verksamhet och amatörmusiken.

Musikaliska akademiens styrelse anser att olika avvägningsfrågor bör prövas kontinuerligt. På skolkonsertsidan föreslår styrelsen ett minskat utbud av konserter och framhåller att en förutsättning för denna minskade verksamhet är en utbyggnad av den frivilliga musikundervisningen bland skolungdom. Enligt styrelsens bestämda mening bör den besparing som görs genom att minska antalet skolkonserter användas för att stödja den frivilliga musikundervisningen.

Bland de övriga remissinstanser som uttrycker tvekan inför tanken att f. n. ensidigt öka förutsättningarna för skolkonsertverksamheten utan att åtminstone några garantier ges för att även det musikfostrande arbetet i skola och kommunala musikskolor får ett motsvarande stöd kan nämnas *länsstyrelserna i Jämtlands, Västmanlands och Västerbottens län, Göteborgs stad* (skolstyrelsen), *Malmö stad* (skolstyrelsen) och *Kalmar stad* (musiknämnden).

Svenska stadsförbundet nämner att utredningen endast flyktigt berör det musikfostrande arbete som de kommunala musikskolorna svarar för. Både *Svenska musikerförbundet* och *Svenska tonkonstnärsförbundet* samt *Norrbottnens bildningsförbund* anser det nödvändigt att bygga ut de kommunala musikskolorna.

Skolöverstyrelsen och *1965 års musikutbildningskommitté* slår fast att den väsentligaste vägen till musikförståelse går genom eget musicerande. Den grundläggande fostran i detta hänseende vilar på skolan och den frivilliga musikundervisningen i studieförbund och kommunala musikskolor. Musikutbildningskommittén anser inte att staten bör bygga upp en omfattande och dyrbar central skolkonsertverksamhet utan att först ha tagit ekonomiskt och pedagogiskt ansvar för hela den frivilliga musikundervisningen upp t. o. m. grundskolans sista årskurs och en utvidgad sådan undervisning i gymnasium, fackskola och yrkesskola. Skolöverstyrelsen ifrågasätter riktigheten i att staten prioriterar skolkonsertverksamheten. Båda remissinstanserna förordar, i likhet med flera länskolnämnder, att en av staten ledd verksamhet på musikfostrans område bör angelägenhetsgraderas i ordningen 1) obligatorisk klassundervisning i musik, 2) frivillig musikundervisning, 3) skolkonserter. Musikutbildningskommittén anser att man under inga förhållanden bör ha mer än två skolkonserter per stadium och läsår och detta först sedan hänsyn tagits till den nämnda prioriteringen.

Musiklärarnas riksförening, som i princip är mycket positiv till ett utvecklat konsertliv, vill i första hand satsa på att förbättra förhållandena för musikundervisningen och på att i betydande grad öka utbildningen av goda ledare, lärare och specialpedagoger i musik.

Bland de remissmyndigheter som särskilt betonar att amatörmusicerandet bör få möjlighet att existera vid sidan av den professionella konsertverksamheten återfinns *Musikaliska akademiens styrelse, länsstyrelserna i Västmanlands och Koppar-*

bergs län, Dalarnas och Gävleborgs läns bildningsförbund, Malmö konserthusstiftelse samt Sveriges orkesterföreningars riksförbund. Kyrkomusikernas samarbetskommitté anser att rikskonsertverksamheten bör ta fler initiativ till samverkan med amatörer. Musikaliska akademiens styrelse anser att den i och för sig angelägna satsningen på rikskonsertverksamheten inte får innebära att lösningen av den länge debatterade frågan om amatörmusiken ånyo skjuts på framtiden.

Konsertbyråutredningens bedömning av allmänhetens intresse för konstmusiken diskuteras i några remissyttranden, i vilka bl. a. konstateras att publikanslutningen varit förhållandevis dålig. Från vissa håll uttalas farhågor för att utredningens förslag i varje fall f. n. innebär ett överbud i förhållande till musikbehovet och lyssnarintresset.

I yttrandena från teater- och orkesterrådet, Riksteatern-Svenska teatern och Skådebanan efterlyses mer samlade insatser för publikvärvning och marknadsföring. Teater- och orkesterrådet framhåller beträffande publikintresset att erfarenheterna förefaller vara i stort sett positiva och rådet anser en successiv utvidgning av konsertverksamheten önskvärd.

Malmö konserthusstiftelse anser att det är svårt att dra några slutsatser på grund av den korta försökstiden. Man tvivlar dock på att allmänhetens intresse är stort nog för att bära upp en så stark ökning av verksamheten som utredningen föreslår. Föreningen Levande musik anför att om idén med statlig konsertverksamhet skall få önskad effekt är det inte antalet konserter utan publikens storlek som bör tillmätas betydelse. Kungl. teatern konstaterar att svårigheterna att vidga publikunderlaget måste betraktas som stora och att detta är en av de faktorer som måste beaktas vid bestämningen av utbyggnadstakten.

Teatrarnas riksförbund förordar en samverkan med massmedia inte bara i fråga om distributionen utan även i uppbyggnad av lyssnarintresset och vid marknadsföring.

Konsertbyråutredningens uttalande om utbyggnaden av rikskonsertverksamheten har behandlats i vissa remissvar. I flera fall betonas vikten av att kvalitetskravet upprätthålls vid utbyggnaden.

Musikaliska akademiens styrelse har stor förståelse för utredningens mening att rikskonsertverksamheten från rättvisesynpunkt bör utsträckas över hela landet så snart som möjligt men anser oeftergivligt att detta inte får ske på bekostnad av utbudets kvalitet. En alltför accelererad utbyggnadstakt medför stor risk för kvalitets-sänkning. Även Malmö musikkonservatorium betonar att kvalitetskravet måste upprätthållas vid skolkonserter. Malmö konserthusstiftelse tror inte att det är möjligt att hålla tempot i det föreslagna utbyggnadsprogrammet utan att göra avkall på kraven på den konstnärliga halten. Riksförbundet Sveriges musikpedagoger konstaterar att den föreslagna utbyggnadstakten förutsätter ett hårt utnyttjande av artister, något som kan föra med sig att kvalitetskravet inte kan upprätthållas. Även remissinstanser som länsstyrelsen i Jönköpings län, Jönköpings stad och organisa-

tionsnämnden för militärmusiken framhåller riskerna för den konstnärliga kvaliteten vid ett alltför stort omedelbart konsertutbud. *Kungl. teatern* uppfattar i viss mån den föreslagna utbyggnadstakten som ett hot mot redan existerande orkestrars kvalitet, då den skulle skapa överrörlighet på musikmarknaden.

Skolöverstyrelsen, 1965 års musikutbildningskommitté och *Musikaliska akademiens styrelse* anser att antalet skolkonserter bör inskränkas från tre till två konserter per stadium och läsår, vilket beräknas innebära en minskning av det föreslagna totala antalet skolkonserter från 15 000 till 10 000. Skolöverstyrelsen förordar att det först görs en noggrann analys på såväl kvälls- som skolkonsertsidan innan något slutgiltigt totalt konsertantal fastställs som produktionsmål. Produktionens omfattning måste därvid enligt överstyrelsens mening ställas i relation till såväl de lokala möjligheterna inom olika områden av konsertlivet som till det totala kulturutbudet.

Statskontoret efterlyser en utbyggnadsplan, där de totala resursbehoven för varje särskild etapp under utbyggnadsskedet anges i detalj.

Fortsatta försök under ett par år och utvidgning av försöken till ytterligare två à tre regioner förordas av *Malmö konserthusstiftelse, Malmö musikkonservatorium* och *Föreningen Levande musik*.

Länsstyrelsen i Jönköpings län samt *Jönköpings stad* anser att skolkonserterna bör ägnas främsta intresset under utbyggnadsperioden.

Endast i ett fåtal yttranden berörs utredningens förslag om etappvis utbyggnad av konsertverksamheten till nya regioner. *Teater- och orkesterrådet* anser att en jämnare fördelning av verksamheten över landet kunde åstadkommas genom att Jämtlands län flyttades till etapp 2 och Örebro län i stället kom med i etapp 1. *Bildningsförbundet i Kronobergs län* efterlyser en motivering för turordningen mellan länen och anför en rad skäl för att Kronobergs län bör komma med redan i etapp 2 av utbyggnadsskedet. *Norrbottnens bildningsförbund* anser att man genom olika åtgärder bör öka utbyggnadstakten så att rikskonsertverksamheten kan bli landsomfattande redan i början av 1970-talet.

Stockholms stad framhåller att förslaget endast i begränsad omfattning berör stockholmsförhållandena. Man förutsätter dock att Stockholm under den fortsatta utbyggnaden av verksamheten liksom under försökstiden kommer att få del av de intressantaste rikskonsertförsöken.

Frågorna om utformningen av rikskonsertverksamheten diskuteras ingående.

Några remissinstanser framhåller att möjligheterna att anordna aktiviteter med en kombination av exempelvis musik-, teater- och konstinslag är utomordentligt betydelsefulla. *Teater- och orkesterrådet* framhåller särskilt att det är angeläget att sprida opera- och balettkonst. *Kungl. teatern* anser att spridningen över landet av operakonsten är förhållandevis begränsad och att det krävs nya teaterlokaler i landsorten där det är möjligt att framföra opera- och balettverk. *Riksteatern-Svenska teatern* betraktar rikskonsertverksamheten som en möjlighet att ytterligare för-

stärka musikteatern och uttalar sitt intresse för produktionssamverkan. *ABF, Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd, Svenska tonkonstnär-förbundet* och *Föreningen Sveriges jazzmusiker* framför önskemål om att verksamheten blir så öppen och mångsidig som möjligt och om samarbete med annan konstnärlig verksamhet. *Svenska teaterförbundet* föreslår program med olika kombinationer musikverk-scenkonst.

Att skolkonserterna föreslås utgöra 75 % av hela rikskonsertverksamheten anses genomgående vara en riktig tanke. Kvalitetskravet vid skolkonserterna bör ställas högt anser bl. a. *Musikaliska akademiens styrelse, Malmö musikkonservatorium* och *Norrköpings orkesterförening*. Större flexibilitet i arrangemangen än de föreslagna paketserierna om tre konserter per stadium och läsår borde vara möjligt enligt *skolöverstyrelsen, vissa länsskolnämnder, Stockholms stad* (skoldirektionen) och *Norrbottnens bildningsförbund*.

Skolöverstyrelsen tar även upp de önskemål, som förts fram från skolmyndigheter om materialet för skolkonserterna, nämligen större variation, mer stimulerande uppgifter, integrationsförsök musik-teckning-slöjd, utökad grammofonservice och samverkan mellan olika lärarkategorier. *Riksförbundet Sveriges musikpedagoger* och *Jönköpings stad* (skolstyrelsen) påpekar därjämte behovet av en fastare form för lärarkommentarer.

Både *skolöverstyrelsen* och *Musikaliska akademiens styrelse* anser det riktigt att verksamheten Musik för ungdom (Mfu) handhas av rikskonserter. Skolöverstyrelsen anser att den bör samordnas framförallt med kvällskonserterna. Mfu-verksamheten ger enligt *ABF:s* uppfattning goda möjligheter för unga musiker att pröva sina krafter och bör kunna bedrivas inom ramen för skol- eller kvällskonserterna. Däremot anser *ABF* att särskilda ungdomskonserter endast bör anordnas när dessa motiveras av att viss musik kan vara av speciellt intresse för ungdom. *Norrbottnens bildningsförbund* och *Framnäs folkhögskola* framhåller att det under försökstiden varit svårt att finna förståelse för den speciella Mfu-verksamheten. Detta kan enligt bildningsförbundets mening bero på tveksamhet beträffande tanken att ett statligt organ bygger upp en ungdomsorganisation. Båda remissinstanserna anser att ungdomskonserterna i möjligaste mån bör inriktas på befintliga ungdomsorganisationer.

Svenska tonkonstnärsförbundet anser att möjligheterna för utexaminerade solister till debut bör ökas — dock inte i samband med skolkonserter. Förbundet anser vidare att i rikskonsertverksamheten även bör ingå utbud av musikaliska arrangemang till förskoleinstitutioner.

Sveriges Radio framhåller att en radikal förnyelse av konsertformer och programpolitik bör prövas även beträffande skolkonsertverksamheten.

Beträffande kvällskonserterna anser bl. a. *skolöverstyrelsen, Folkbildningsförbundet, ABF* och flera av bildningsförbunden att studieverksamheten bör utökas. Enligt *Folkbildningsförbundet* m. fl. har utredningen inte i tillräcklig grad beaktat möjligheterna till samarbete med studieförbunden i fråga om dessa kringaktiviteter. Föreningskonserterna bör ytterligare utvecklas anser bl. a. flera av remissinstanserna i *Jönköpings län* och *Riksförbundet Sveriges musikpedagoger*.

Föreningen Svenska populärauktorer hävdar att olika musikformer lämpar sig mer eller mindre väl för konsertformen, vilken enligt föreningens mening bör gynnas framför massmedia som distributionsform. Som exempel på en musikform som lämpar sig särskilt väl att framföras direkt inför publik nämns jazzmusiken.

Tjänstemännens bildningsverksamhet anser att det vid mer utbyggd verksamhet behövs en differentiering av konsertformerna till flera lyssnargrupper än vuxna och ungdom. Organisationen nämner särskilt förskolestadiet och pensionärsgruppen.

I ett stort antal remissyttranden påpekas att utredningen alltför ensidigt sysslat med den instrumentala musiken. I flertalet fall nöjer man sig med att konstatera att den yrkesmässigt framförda körmusiken bör ha en självklar plats i verksamheten. *Musikaliska akademiens styrelse* anser det förvånande att utredningen blott med några ord avfärdat de problem som finns på körmusikens område och tyder detta som om utredningen anser att förhållandena för körmusiken är tillfredsställande ur rikskonsertsynpunkt. Körmusiken kan emellertid enligt styrelsens mening inte utvecklas utan ett verksamt stöd från det allmänna.

Svenska musikerförbundet hänvisar bl. a. till särskilt yttrande från *Föreningen Sveriges kammarkorister*. Föreningen anser att yrkeskörerna bör etableras i samtliga regioner med början där det redan finns teater och orkester. Yrkeskörverksamhet bör först etableras i två försöksområden.

Ett mycket stort antal remissinstanser anser att den konserterande kyrkomusiken bör beredas plats i programmet för en utvidgad konsertverksamhet.

Enligt *Föreningen Svenska tonsättares* uppfattning bör repertoaren och i synnerhet den nya repertoaren vara det väsentliga i rikskonsertverksamheten. Ökade möjligheter bör finnas att beställa verk av aktiva tonsättare. Denna uppfattning delas av bl. a. *Föreningen Sveriges jazzmusiker* och *Ars Nova i Malmö*. *Musikaliska akademiens styrelse* föreslår att särskilda medel anvisas till tonsättare och arrangörer för en förnyelse av repertoaren. *Stockholms stad* (kulturdelegationen) anser också att man bör undvika att ge konsertmusik av mer traditionell karaktär dominans i programmen.

Föreningen Svenska populärauktorer anser att utredningen gjort en alltför konservativ prioritering av s. k. seriös musik och exemplifierar detta med citat ur betänkandet angående jazzmusiken. *Sveriges elevers centralorganisation* framhåller att det är viktigt för musikintresset att konsertprogrammen tar upp sådana moderna musikformer som ungdomen möter bl. a. i TV.

2.4 Departementschefen

Den statliga kulturpolitiken har som ett allmänt syfte att främja människornas möjligheter att på berikande sätt uppleva konstens olika yttringar. En väsentlig utgångspunkt för alla samhällsätgärder måste vara att dessa skall syfta till att stimulera kulturlivets egna krafter. Stimulansen skall gälla både de skapande krafterna och allmänhetens intresse och aktivitet för att ta del av kulturyttringarna.

Samhällets åtgärder måste utformas så att de kommer alla till godo. Intresset för konst har tidigare varit koncentrerat till begränsade grupper. Skolan och folkbildningsrörelsen gör stora insatser för att bredda intresset för t. ex. teater, musik och bildkonst, men likväl saknas i stor utsträckning kännedom om och mottaglighet för olika konstyttringar. Det räcker därför inte enbart med att dessa blir lättare tillgängliga genom åtgärder på produktions- och distributionssidan. Därutöver fördras information och en presentation av konst i former som är anpassade till dem som skall nås.

Inte ens de bäst utformade åtgärder kan utan vidare överbrygga det avstånd som kan föreligga mellan den enskilde och olika former av konst. Upplevelsen av en konstyttring är alltid individuell och beroende av ett personligt engagemang. Hur detta kommer till stånd sammanhänger bl. a. med olika för den personliga utvecklingen bestämmande faktorer, däribland inflytande från hem, skola och umgänge. Det är genom att medverka till att hela miljön ger så många tillfällen som möjligt till kontakt med konst och till information i lämplig utformning som samhället kan bidra till större förutsättningar för den enskilde att nå kontakt med väsentliga kulturvärden. Det är samhällets uppgift att skapa reella förutsättningar för den enskilde att välja mellan ett större antal fritidsalternativ, där den kulturella aktiviteten finns med i olika former.

Uppenbarligen är denna valfrihet ännu starkt beskuren till följd av geografiska och sociala hinder. Möjligheter att komma i direkt kontakt med konstnärligt syftande teater, musik och bildkonst föreligger i allmänhet endast på ett begränsat antal platser. Verkligt goda valmöjligheter i dessa avseenden föreligger endast i de allra största städerna.

Emellertid är inte den omedelbara kontakten den enda möjliga vägen att uppleva konst. Genom radio-TV, film och grammofon kan kontakten med konsten förmedlas till mycket stora grupper som eljest skulle ha inga eller mycket begränsade möjligheter i detta hänseende. I själva verket intar dessa moderna media en dominerande ställning som förmedlare av konstupplevelser för flertalet människor. Den snabba och fortgående utvecklingen på detta område är glädjande och har dragit uppmärksamheten till sig och tagit i anspråk betydande resurser. Med hänsyn till den breddning av kulturupplevelserna till nya befolkningsgrupper som massmedia möjliggjort är det emellertid också viktigt att upprätthålla och förstärka möjligheterna till direkta kontakter med konsten och dess utövare. Detta innebär inte någon begränsning av eller inskränkning i den betydelse moderna media bör tillmätas för kulturförmedlingen. Deras roll kan med all sannolikhet antas växa i betydelse i takt med de alltmer avancerade tekniska förutsättningarna. Men ökad satsning på möjligheter till direkta kontakter är att betrakta som ett nödvändigt bidrag till den allsidighet i utbud och möjligheter som bör prägla ett utvecklat samhälle. En sådan satsning behövs även för att möjligheterna till utbildning, selsättning och direkt samverkan med skiftande publikgrupper skall få en sådan omfattning att konstnärer och artister kan utveckla sina verksamheter och ge massmedia tillräckligt och fullgott innehåll.

Mot bl. a. den här angivna bakgrunden ser jag det som en central kulturpolitisk uppgift att ge ett fortsatt kraftigt stöd för utveckling av de introducerade riksomfattande verksamhetsformerna på kulturområdet. Därmed skapas ökad rättvisa åt dem som är bosatta utanför storstadsregionerna. Genom lämplig utformning av aktiviteterna och genom information skapas också förutsättningar för att genom bryta socialt betingade hinder för konstupplevelser, vilket är en förutsättning för ökad utjämning mellan olika befolkningsgrupper. I detta avseende föreligger en likartad målsättning för samtliga nuvarande riksomfattande verksamhetsgrenar: riksteater, rikskonserter och riksutställningar.

Bakgrunden till att konsertbyråutredningen tillsattes var särskilt vissa brister som kunde konstateras i svenskt musikliv. Det förelåg svårigheter för även högt kvalificerade musiker att få tillfälle att ge konserter. Detta sammanhänge med att den arrangerande verksamheten var otillfredsställande. Det intresse som fanns bl. a. från skolans och bildningsverksamhetens sida för seriös musik kunde inte tillgodoses. Därför startades på grundval av ett av konsertbyråutredningen avgivet betänkande och efter beslut av statsmakterna år 1963 en försöksverksamhet med rikskonserter. Försöksverksamheten har till övervägande del bekostats genom medeltilldelning från anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål. De lokala arrangörerna har därjämte bidragit till gagekostnaderna för artisterna.

En närmare redogörelse för utformningen av rikskonsertverksamheten har lämnats i det föregående. Den visar hur försöksledningen utifrån den givna målsättningen att förmedla direkta musikupplevelser eftersträvat att på olika sätt anpassa verksamheten till vunna erfarenheter. De förslag rörande verksamhetens framtida utformning som nu lagts fram av utredningen innebär en satsning i stor skala för hela riket på sådana arrangemang av konserter för skolan och för allmänheten som prövats under försökstiden. Utredningen finner det främst vara ett kvantitativt problem att successivt bygga ut verksamheten till allt fler regioner i landet. Härför krävs inte bara en permanent organisation för rikskonsertverksamheten utan även betydligt ökade ekonomiska och personella resurser inom hela musiklivet. Beträffande innehållet i det musikaliska utbudet och formerna för dess presentation förutsätter utredningen givetvis en kontinuerlig vidareutveckling.

Av de olika remissmyndigheternas uttalanden framgår att man i stor utsträckning ansluter sig till uppfattningen att musiklivet behöver ett kraftigt stöd från samhällets sida i den av utredningen föreslagna riktningen. I många remissvar tillstyrks också de olika förslag rörande verksamhetens inriktning och detaljutformning som lagts fram av utredningen. Invändningar och kompletterande förslag framförs emellertid i åtskilliga fall.

I det följande vill jag först ta upp några av dessa invändningar som riktas mot utredningens förslag och därefter sammanfatta mina egna synpunkter på den fortsatta rikskonsertverksamhetens utformning.

I flera remissyttranden kritiserar utredningen för att den bedrivna försöksverk-

samheten inte i tillräcklig grad dokumenterats och analyserats. Närmast är det en mera uttömmande och objektivt upplagd utvärdering som efterfrågas från bl. a. skolöverstyrelsens och Sveriges Radios sida. Jag delar denna uppfattning även om jag har förståelse för svårigheterna att åstadkomma en fullständig genomlysning på den korta tid som stått till buds. Utvärderingar grundade på mera allmänna erfarenheter har fått bilda utgångspunkt för successiva kompletteringar av metoder och organisation. Den bedrivna verksamheten har sålunda varit försök främst i den meningen att det gällt att pröva ut en arbetsform som på ett rimligt sätt kunnat tillgodose den grundläggande målsättningen. Att finna en mer slutgiltig form för denna verksamhet måste ta längre tid. Mycket talar för att metoderna successivt behöver omprövas även om den allmänna målsättningen förblir konstant. Det synes därför lämpligt att inte ge rikskonsertverksamheten en hårt bunden struktur och organisation. De mycket varierande synpunkter som kommit fram på organisation, programval och inflytande från olika grupper som är aktiva på det här avsedda området pekar på att den fortsatta verksamheten bör utformas så att den kan fungera på ett flexibelt sätt och lätt kan anpassas efter ändrade förhållanden. Hur verksamheten med hänsyn härtill bör byggas upp återkommer jag till i det följande.

I åtskilliga remissvar har frågan om hela inriktningen av samhällets musikfrämjande verksamhet diskuterats. I flera fall har den av utredningen utvecklade linjen med huvudsyfte att ge åhörarna direkt kontakt med konstnärerna satts i fråga. I stället har man pekat på de stora möjligheter som radio-TV och grammofon erbjuder. Bl. a. Sveriges Radio har i sitt remissyttrande starkt understrukit synpunkter i denna riktning.

Det råder ingen tvekan om att massmedia kommer att få en ständigt ökad betydelse speciellt som förmedlare av musikupplevelser till medborgarna. Samhällets insatser på detta område har också starkt ökat under senare år. I det fortsatta arbetet kommer konsertbyråutredningen vidare att behandla frågan om ökade insatser för att stimulera framställning av grammofonskivor m. m. Jag vill emellertid erinra om att ett av motiven för tillsättandet av utredningen och påbörjandet av försöksverksamheten var att genom utbud av direkt framförd musik åstadkomma en viss balans i förhållande till den främst genom radio och grammofon återgivna musiken. Denna målsättning betingades inte enbart av en önskan att skapa rikare valmöjligheter för lyssnarna. Viktigt för ett rikt musikliv ansågs också vara att en inte alltför liten grupp utövande konstnärer fick tillfälle att nå direkt kontakt med en publik. Även massmedia är för sina insatser på kulturområdet beroende härav.

Även en fullt utbyggd rikskonsertverksamhet kan inte tillgodose mer än en mycket liten del av en intresserad lyssnares behov att uppleva musik. De flesta lyssningstillfällen kommer radio och andra tekniska media att svara för. Däremot kan en organiserad konsertverksamhet vara av stor betydelse för att ge variation i musikupplevelserna och för att stimulera musikintresset både bland de redan intresserade och bland nya lyssnargrupper.

Enligt min mening finns det sålunda inte någon motsättning mellan den sats-

ning på direkt kontakt lyssnare-musiker som rikskonsertverksamheten syftar till och strävanden att vidga musikutbudet i andra former. De olika vägarna kompletterar varandra. Samarbetet med radio-TV kan bli av väsentlig betydelse för rikskonsertverksamheten. Redan i den hittillsvarande försöksverksamheten har samarbete etablerats med regionalradion. Jag utgår ifrån att det skall bli möjligt att fortsätta och utvidga ett sådant samarbete.

Grammofonskivan och ljudbandet är av utomordentlig betydelse för dem som vill utveckla sitt musikintresse. Den snabba tekniska utvecklingen har fört med sig en alltmer förbättrad ljudåtergivning. Rikskonsertverksamheten har på grammofonsidan redan gjort vissa insatser genom den skivproduktion som ägt rum på försök. Samarbete med landets främsta expertis i fråga om ljudåtergivning liksom försöken att finna nya spridningsvägar, har därvid varit av väsentlig betydelse. Med hänsyn till bl. a. det stora intresse för ljudtekniska frågor som finns bland allmänheten och de allt högre kvalitetskraven på den använda utrustningen torde mycket goda förutsättningar föreligga för musikfrämjande insatser via grammofonskivor och ljudband. De frågor som sammanhänger med produktion och distribution av grammofonskivor m. m. kommer att få en närmare belysning i konsertbyråutredningens fortsatta arbete.

Skolkonserternas roll i skolans musikfostrande verksamhet har behandlats i vissa remissvar. Således har bl. a. skolöverstyrelsen och 1965 års musikutbildningskommitté diskuterat prioriteringen mellan olika åtgärder för att främja musikförståelsen. Därvid har det egna musicerandet prioriterats framför skolkonsertverksamheten. Enligt denna uppfattning bör ökade resurser användas främst för att främja den obligatoriska och den frivilliga undervisningen i musik, innan en större insats görs för skolkonsertverksamheten.

Enligt min uppfattning bör inte införandet av skolkonserterna anstå till dess andra i och för sig önskvärda åtgärder genomförts på musikundervisningens område. Även under gynnsamma betingelser kommer genomförande av en i alla län utbyggd skolkonsertverksamhet att dröja åtskilliga år. Det finns inte anledning att anta att konsertverksamhetens tillväxt skulle verka hämmande för åtgärder på t. ex. musiklärarutbildningens område. Musikens utveckling i skolan bör i fortsättningen stödjas genom att man parallellt skapar ökade resurser både för ökad konsertverksamhet i olika former och för förbättrade insatser i övrigt.

Det bör i detta sammanhang erinras om att uppfattningen att det egna musicerandet skulle vara den viktigaste vägen till musikförståelse inte fått något entydigt stöd i den i det föregående berörda sociologiska undersökningen. Av denna framgår däremot att aktivitetsregistret bör utformas så brett som möjligt. Skolkonserterna bör därvid tillmätas en mycket stor betydelse för att hos barnen skapa en positiv inställning till musik, vilket givetvis är en huvudförutsättning för framgång med skolans övriga musikfostran. Dessutom bör konserterna kunna ge elever och lärare stimulans och information beträffande sådana yttringar inom nutida musikkultur, som skolans undervisning annars kan ge endast indirekt, nämligen utomeuropeisk musik, elektronisk musik etc. Man bör också kunna räkna med att de

bl. a. sociala spärrar, som hindrar den enskildes kontakt med musik, effektivt påverkas genom samspelet mellan undervisning och skolkonserter.

Även om uppläggningsen av skolkonsertverksamheten under försöksperioden bör kunna tjäna som en lämplig utgångspunkt för det fortsatta arbetet, bör antalet skolkonserter per stadium och år inte nu fixeras. Såsom jag tidigare understrukt bör verksamheten utformas flexibelt. Hänsyn måste tas till resurser och pedagogiska och organisatoriska förhållanden. Erfarenheterna får visa vilken riktning som kan vara den lämpligaste i fråga om skolkonsertverksamhetens omfattning. Jag vill i detta sammanhang erinra om att innehållet i rikskonsertverksamhetens skolprogram givetvis bör kunna växla och inte bara innefatta egentliga konsertframträdanden utan även gälla solistframträdanden och presentation av reproducerad musik. Även andra med musik sammanhängande konstnärliga uttrycksformer bör kunna komma i fråga.

Väsentligt för det intresse rikskonsertverksamheten kan komma att möta är, förutom utformningen av programmen, den information som kommer att beledsaga programmen. Detta gäller såväl skolkonserterna som kvällskonserterna. För skolkonserterna är kvaliteten på arrangemangen i berörda hänseende av avgörande betydelse för deras pedagogiska effekt.

Hur konsertverksamheten hittills lyckats fånga publikintresset har inte närmare analyserats av utredningen. Åtskilliga remissinstanser uttalar tveksamhet rörande möjligheterna att öka publikintresset i erforderlig omfattning. Givetvis kan en orientering mot val av populära artister och program verka publikfrämjande. Det är dock inte lämpligt att helt anpassa uppläggningsen av verksamheten till vad som på detta sätt kan förutses verka lockande. Utgångspunkten måste hela tiden vara att uppgiften är att presentera ett allsidigt urval av konstnärligt väsentlig musik. Intresset för musikevenemangen måste därför på olika sätt förstärkas. Förutom genom lämpligt utformad information och reklam bör en rad olika metoder prövas, bl. a. samarbete med andra konstnärliga aktiviteter, samarbete med olika organisationer och anordnande av förberedande studieverksamhet. En ständig nyorientering behövs för att finna nya och aktuella anknytningar till samhällsutvecklingen och rådande fritidsintressen. Målet bör vara att föra in musiken som ett levande element bland de upplevelser som möter nutidsmänniskan.

Konsertbyråutredningens förslag har enligt flera remissuttalanden i alltför hög grad varit inriktade på konsertverksamhet i mera traditionell utformning. Även om denna inriktning med de givna utgångspunkterna och med hänsyn till föreliggande tekniska och personella resurser är förståelig, delar jag synpunkterna på behovet av en vidgning av musikutbudet, bl. a. med hänsyn till framförda synpunkter rörande körmusikens betydelse. Som jag berört i det föregående bör man också räkna med att nya behov och önskemål förändrar situationen och leder till vissa omläggningar. Bl. a. av den anledningen anser jag det inte lämpligt att följa utredningens förslag i fråga om utbyggnaden på kvällskonserterns sida. Ett beslut om fullständig sådan utbyggnad till det avsedda slutmålet i kvantitativt hänseende region för region kan enligt min mening leda till att verksamheten för framtiden i allt för hög grad

läses till de förutsättningar för musiklivet som föreligger vid det tillfälle då reformen genomförs.

I stället bör de resurser för kvällskonserter som för varje år ställs till rikskonsertledningens förfogande utnyttjas för aktiviteter i hela landet. Då ökade resurser kan ställas till förfogande, bör de i princip resultera i ökade konserttillfällen för hela landet. De nya insatserna kan härigenom ge utrymme för nya musikformer och för nya arbetsmetoder som kan komma hela landet till del. Någon fullständig geografisk rättvisa i fråga om fördelningen av insatserna behöver givetvis inte åstadkommas.

Den i det föregående redovisade genomgången av olika frågor som sammanhänger med rikskonsertverksamheten leder enligt min uppfattning till slutsatsen att rikskonsertverksamheten bör ges en sådan permanent organisation som utredningen föreslagit. De avvikelser från utredningens förslag som jag anser motiverade kommer jag att närmare redovisa i det följande. I föreliggande sammanhang vill jag först sammanfatta de allmänna riktlinjer som bör gälla för verksamheten.

Huvudsyftet bör vara att ge en så bred allmänhet som möjligt ett utbud av musik av konstnärligt hög kvalitet. Det är väsentligt att olika vägar prövas för att nå kontakt med olika grupper av lyssnare och att musikformerna anpassas härtill. Den erbjudna repertoaren bör vara allsidigt sammansatt. Möjligheterna att samordna musik med andra konstnärliga uttrycksformer bör prövas i olika sammanhang. Utgångspunkten bör vara den direkta kontakten mellan lyssnare och konstnär men även andra former för presentation av musik bör kunna komma till användning. Grammofonskivor och ljudband bör kunna utnyttjas i kombination med andra metoder. En ständig anpassning måste ske till vunna erfarenheter och till nya förhållanden på musikområdet. Rikskonsertverksamheten måste sträva efter att främja musiklivet genom att engagera tillgängliga resurser och organisera musikutbudet i sådana former att effektivt utnyttjande kommer till stånd. Genom information, reklam och samarbete med musiklivets organisationer, skola och folkbildningsarbete bör musikintresset kunna stärkas och utvecklas.

Rikskonsertverksamheten kommer att planeras i den huvudorganisation för vilken jag senare skall redogöra. Denna organisation skall förbereda ett musikutbud till tjänst för de lokala intressenterna och arrangörerna samt ge dessa stöd i utvecklingen av det lokalt förankrade musiklivet.

Verksamheten måste i hög grad präglas av hänsyn till de önskemål som i detta samarbete kommer till uttryck på det regionala och lokala planet. Det är uppenbart att de centrala insatserna inte kan begränsas till en renodlad förmedlingsverksamhet. Detta följer redan av att en långsiktig planering är nödvändig. Det måste ta avsevärd tid från det att önskemål framförts och till det att programmen kan genomföras. Under denna tid skall programidéerna utvecklas, kompletterande material framställas, överenskommelser träffas med artister och orkestrar samt framträdandena inordnas i en turnéplan. Behovet att samordna framträdanden på olika platser medför att möjligheterna att tillgodose alla önskemål begränsas. I stor utsträckning kommer rikskonsertledningen att efter en komplicerad

process av överläggningar och hänsynstaganden få erbjuda de lokala arrangörerna vad som ingår i en större programuppläggning. Genom en sådan samordning av centrala initiativ med önskemål från mottagarsidan bör de avsedda förbättrade förutsättningarna för musiklivet kunna förverkligas.

Huvuddelen av resurserna bör tills vidare läggas på skolkonsertverksamheten. Dessa konserter bör vara ett viktigt stöd för undervisningen. Konserterna bör med utgångspunkt i de hittills prövade formerna vara anpassade till kursplanerna i musik för att kunna samverka med musikundervisningen i dess helhet. Den under försökstiden påbörjade breddningen av programinnehållet med inslag av bl. a. dans och rytmik bör ytterligare utvecklas. Det kan givetvis även bli nödvändigt att bygga vissa program på arrangemang med inspelat material. I vissa fall bör det kunna vara lämpligt att lägga upp program i samarbete med riksteatern eller riksutställningar. Samarbetet med skolradion bör ytterligare kunna förstärkas.

Skolkonsertverksamheten bör under budgetåret 1968/69 fortsätta och utvecklas inom Norrbottens, Östergötlands, Jönköpings och Malmöhus län samt vidare införas i Jämtlands, Kopparbergs och Gävleborgs län samt de delar av Skåne som tidigare inte berörts. I fortsättningen bör skolkonsertverksamheten successivt, region för region, byggas ut till återstående delar av landet. I vilken takt detta skall ske får bli beroende på storleken av de ökade resurser som vid de årliga budgetprövningarna bedöms kunna bli tillgängliga.

Beträffande den fortsatta utbyggnaden av kvällskonserterna kan jag inte helt ansluta mig till utredningens förslag. Av skäl som jag delvis berört i det föregående bör verksamheten inte koncentreras till vissa län utan i stället avse landet som helhet, varvid verksamheten i de nuvarande försökslänen bör minskas med hänsyn till de resurser som totalt kommer att stå till förfogande. Målet för konsertgivningen bör vara att uppnå ett så rikt och varierat utbud som möjligt. Det lokalt förankrade musiklivet ges en avgörande stimulans och musikintresset ökas. För musikkulturen i dess helhet blir rikskonsertorganisationen av väsentlig betydelse. Verksamheten bör befordra ett ökat musikutbyte med utlandet.

Stor vikt bör läggas på alla nya former av konserter, t. ex. inom föreningslivet, vid militärförläggningar och vårdanstalter etc. Regionala musiker och ensembler bör kunna tas i anspråk i dessa sammanhang. Anpassning bör ske till den gradvisa utvecklingen av publikintresset och den studie- och informationsverksamhet som kan organiseras i anslutning till konserterna. Arrangemang tillsammans med annan riksomfattande verksamhet av teater och utställningar bör kunna förekomma i ökad utsträckning. De särskilda ungdomskonserterna och andra former för samarbete med de ungdomsgrupper som ingår i organisationen Musik för ungdom bör utgöra ett led i den landsomfattande verksamheten.

I framtiden bör, allteftersom ökade resurser tillkommer, konsertverksamheten kunna utvidgas genom fler arrangemang över hela landet. De ökade insatserna får utformas med hänsyn till vunna erfarenheter av publikens inställning och samarbetet med andra musikinstitutioner. De får givetvis också utformas under intryck av hur musikvanor och musikskapande förändras och utvecklas i vårt samhälle liksom ute i världen.

3. Resurser för konsertverksamhet

3.1 Konsertbyråutredningen

3.1.1 Tonkonstnärer

Rikskonsertverksamheten bör enligt utredningens uppfattning omfatta alla former av konsertverksamhet. De i landet tillgängliga resurserna bör tas i anspråk härför. Utredningen eftersträvar en totalplanering för att tillgodose det framtida musiklivets behov.

De resurser som utredningen åsyftar är dels enskilda tonkonstnärer, som uppträder i konsertsammanhang antingen som solister eller i ensembler, dels befintliga orkestrar, vilka utnyttjas antingen med hel besättning eller i form av mindre ensembler, som lösgjorts för enstaka turnéer varje konsertsäsong. Till resurserna hör också lokala och regionala ensembler och körer, som sammansatts av professionella krafter och de amatörer som kan anförtros uppgiften att konserter i ett större sammanhang.

Beträffande de enskilda tonkonstnärerna konstaterar utredningen att flertalet medlemmar i Tonkonstnärsförbundet redan har anlitats i försöksverksamheten. Många av tonkonstnärerna har emellertid sökt sig till näraliggande arbetsområden för sin utkomst. Detta har i viss utsträckning skapat svårigheter för dem att inom försöksverksamheten ta engagemang som sträckt sig över en något längre period. Den blivande rikskonsertverksamheten bör därför ha möjlighet att erbjuda ett antal tonkonstnärer fast anställning som konsertgivare i rikskonsertsammanhang på samma sätt som försöksledningen under två år kunnat anställa Kyndelkvartetten på heltid.

Vid en fullt utbyggd verksamhet räknar utredningen med att ca 20 000 konserttillfällen kommer att arrangeras per år. Det är därför av betydelse att undersöka, om det blir möjligt att genomföra ett så stort konsertutbud inom ramen för tillgängliga resurser på artistsidan. Utredningen uppskattar antalet i Sverige yrkesmässigt verksamma tonkonstnärer till omkring 1 500. Av dessa är ca 600 fast anställda i de statsunderstödda symfoniorkestrarna samt hos Sveriges Radio och ca 500 fast anställda i militärmusikkårerna. De återstående 400 utgörs av fast anställda vid de lyriska scenerna, fritt verksamma tonkonstnärer m. fl. kategorier. Därtill kommer ett stort antal musikerutbildade personer som är musiklärare eller kyrkomusiker. Flertalet av nämnda artister är sålunda anställda vid någon musikinstitution och kan därför endast undantagsvis ta engagemang för konsertturnéer inom ramen för rikskonsertverksamheten.

Utredningen framhåller vidare att konsertturnéerna ställer vissa speciella krav på de musiker som skall genomföra dem. Det gäller för artisten bl. a. att kunna

etablera en riktig kontakt med sitt auditorium. Vid engagemanget måste man därför räkna med en viss förberedelsestid för de tonkonstnärer som inte tidigare deltagit i verksamhetens turnéer. Det är också angeläget att engagera så goda artister som möjligt.

Erfarenheterna från försöksverksamheten visar att långtidsengagemangen är så väl konstnärligt som ekonomiskt riktiga. Utredningen anser att denna typ av engagemang bör ökas. Inför de växande uppgifterna kan verksamheten visa sig behöva bl. a. blåsarkvintetter, stråkkvintetter och jazzmusikergrupper.

På längre sikt blir rixkonsertverksamheten beroende av att utbildningen av tonkonstnärer bedrivs med tillräcklig intensitet. Utredningen finner det nödvändigt att musikhögskolan i Stockholm, konservatorierna i Malmö och Göteborg samt musikskolorna i Framnäs, Ingesund, Edsberg och Kapellsberg efter den nu pågående utredningen om utbildningen av musiker görs rustade för att motta ett väsentligt större antal studerande.

Att musikeryrket på senare år påtagligt minskat i attraktionsförmåga anser utredningen bero på löneläget och yrkets relativt påfrestande karaktär. Om rixkonserterna kan ge ökade möjligheter till konserterande för både solister och småensembler, kan detta så småningom leda till en förbättring av artisternas situation. Utredningen finner det önskvärt att vidga den nationella konsertverksamheten till en nordisk sådan. Försöksverksamheten har redan gett vissa erfarenheter i detta hänseende. Försöksledningen har också inlett ett samarbete med Svenska institutet i syfte att främja de svenska tonkonstnärernas möjligheter att erhålla engagemang i utomnordiska länder.

3.1.2 Symfoniorkestrar

På Kungl. Maj:ts uppdrag har intendenten vid Stiftelsen Malmö konserthus Olof Hult bl. a. utrett den med statligt understöd bedrivna orkesterverksamheten inom landet och framlagt förslag rörande omorganisation av denna verksamhet. Resultatet av Hults utredning avlämnades i stencilerat skick i februari 1964. Efter remissbehandling har handlingarna i ärendet överlämnats till teater- och orkesterrådet, som fått i uppdrag att överarbeta de framlagda förslagen.

Konsertbyråutredningen har i sin behandling av frågor som sammanhänger med de statsunderstödda symfoniorkestrarna utgått från Hults utredning. Utredningen har därvid främst behandlat de frågor som sammanhänger med rixkonsertverksamheten.

Övriga aktualiserade orkesterfrågor förutsätts bli handlagda av teater- och orkesterrådet. Hit hör frågan om huvudmannaskapet för orkestrarna och orkestrarernas administration. Orkestermusikernas anställnings- och avlöningsförhållanden kräver likaså enligt utredningens mening en grundlig översyn.

Konsertbyråutredningen framhåller att orkesterturnéerna inom rixkonsertverksamheten samt turnéer med smärre ensembler ur orkestrarna förutsätter en utbyggning av de enskilda orkestrarna. *Stockholms filharmoniska orkester* bör, nu-

merärt något utökad, fungera som nationell symfoniorkester med turnéer inom och utom landet. De i orkestern ingående ensemblerna kommer att bli till stor nytta inom rixskonsertverksamheten. Utredningen föreslår att orkestern utökas med 12 stråkmusiker samt 5 blåsare. Denna utvidgning skulle innebära att en kammarorkester och en blåsarkvintett tidvis kan lösöras ur orkestern utan att denna försvagas. Den totala numerären, 117 man mot nuvarande 100, skulle också motsvara vad som erfordras vid internationella turnéer.

Enligt rixskonsertledningens överbäganden bör hela symfoniorkestern liksom de däri ingående ensemblerna ställas till förfogande för rixskonserterna under ca fyra veckor per år. Utredningen understryker att det även i en framtida rixskonsertverksamhet kommer att röra sig om punktinsatser och speciella evenemang för den stora orkesterns vidkommande, medan de mindre ensemblerna inom orkestern kommer att tjänstöröra inom den reguljära turnéverksamheten. Utredningen föreslår att ett speciellt turnékonto läggs upp i rixskonsertverksamhetens stat för att varje år fördelas på inhemska och utländska turnéer såväl för hela symfoniorkestern som för de mindre ensemblerna. Utredningen beräknar medelsbehovet härför till 700 000 kr. per år.

Göteborgs orkesterförenings orkester med för närvarande 72 man bör enligt konsertbyråutredningens mening tas i anspråk för turnéverksamhet i rixskonsertorganisationens regi såväl inom som utom länet. En förstärkning av orkesternumerären med 10 man bör äga rum i samband härmed.

Malmö konserthusstiftelses orkester och *Nordvästra Skånes orkester* i Hälsingborg anses båda ha för liten numerär. Utredningen finner att orkestern i Malmö bör utökas från 67 till 75—80 man för att kunna täcka repertoaren för en stor symfoniorkester och möjligöröra en önskvärt hög kvalitet. Utrymme skulle härigenom också ges för turnéverksamhet t. ex. i rixkonsertsammanhang.

Utredningen föreslår vidare att orkestern i Hälsingborg inom ramen för nuvarande numerär ombildas till en större kammarorkester på 30 man. Behovet av en sådan specialensemble är stort i den kommande rixskonsertorganisationen. Förslaget innebär inte att hälsingborgspubliken skulle gå miste om den stora orkesterns repertoar, eftersom det skulle komma på malmöorkesterns lott att svara för denna inom ramen för ett samarbete mellan de båda orkestrarna i Skåne.

Norrköpings orkesterförening, som för närvarande har en numerär på 34 man, är enligt utredningens mening i hög grad i behov av en utbyggnad. Utredningen finner det befogat att orkestern i Norrköping utökas till 46 man.

Gävleborgs läns orkesterförening på 34 man fungerar redan som en regionsorkester med omfattande konsertverksamhet utanför stationeringsorten. Orkestern har under försökstiden engagerats för turnéer bl. a. i övre Norrland. Den är enligt utredningens mening i hög grad i behov av en utbyggnad för att i större utsträckning än nu kunna delta i den blivande rixskonsertverksamheten.

Det sammanlagda statliga medelsbehovet för genomförande av den föreslagna utbyggnaden av symfoniorkestrarna beräknar utredningen till 1 770 000 kr.

3.1.3 SOR-orkestrar

Konsertbyråutredningen har närmare granskat SOR-orkestrarnas verksamhet. Antalet orkestrar uppgick spelåret 1965/66 till 57. Utredningen konstaterar att orkestrarna i Örebro och Västerås i ekonomiskt hänseende intar en särställning i förhållande till de övriga. För spelåret 1965/66 redovisade örebroorkestern inkomster på 786 000 kr. och västeråsorkestern 343 000 kr. Härav utgjorde statsbidragen 187 000 resp. 94 000 kr. Utredningens redovisning av de mindre SOR-orkestrarnas ekonomi ger vid handen att de sammanlagda inkomsterna för spelåret 1965/66 uppgick till 1 494 000 kr., vilket motsvarade i genomsnitt 27 000 kr. per orkester. I statliga bidrag erhöll orkestrarna i genomsnitt 3 200 kr. och i kommunala bidrag omkring 15 300 kr. vardera. De flesta av orkestrarna redovisade också egna inkomster och enskilda bidrag på i genomsnitt 10 300 kr. Sammanställningen ger enligt utredningen klara belägg för att SOR-orkestrarna har ett utomordentligt svårt ekonomiskt läge.

Att det över huvud taget är möjligt att genomföra en konsertverksamhet under sådana betingelser finner utredningen till mycket stor del bero på militärmusikernas medverkan i SOR-orkestrarna. Under år 1966 medverkade militärmusiker i större eller mindre utsträckning i 41 av de 57 SOR-orkestrarna och militärmusiker kan sägas bilda kärnan i ett tjugotal orkestrar.

För att belysa musiklivet i ett antal städer och samhällen under 1960-talet har utredningen gjort en systematisk genomgång av konsertprogrammen under två spelår. Det konstateras bl. a. att repertoarvalet till stor del är beroende av det gemensamma notmaterial som SOR-orkestrarna disponerar och till vilket de av ekonomiska skäl är hänvisade. Detta material har inte förtjänt revideras och förnyas.

Utredningen anser att SOR-verksamheten endast i undantagsfall representerar en livskraftig och utvecklingsbar konsertverksamhet. De enskilda orkestrarnas ekonomiska förutsättningar är inte tillräckliga för att kunna möjliggöra en konstnärligt fullgod musikverksamhet. Ambitionen att presentera krävande och omfattande orkesterverk går ofta högt över orkestrarnas prestationsförmåga.

Utredningen anser att en SOR-verksamhet, utan den nuvarande till statsbidraget knutna skyldigheten att framträda offentligt, bättre skulle svara mot orkestrarnas prestationsförmåga. En amatörbetonad orkesterverksamhet utan andra pretentioner än att representera ortens musikliv skulle med fördel kunna utövas av dessa sammanslutningar. Utredningen föreslår att statsbidragsvillkoret om offentliga konserter snarast slopas och nya bidragsregler införs. Ett generellt statsbidrag med förslagsvis 1 000 kr. per år bör utgå till en SOR-orkester, om ett anslag med samma belopp kan utverkas från annat håll. Dessa amatörensemble bör i övrigt inrangeras i den fria och frivilliga studieverksamheten såsom musikcirkular. Utredningen anser emellertid inte att dessa förändringar i SOR-verksamheten skall avse samtliga orkestrar. För ett antal utvecklingsbara orkestrar föreslår utredningen ett samarbete med de föreslagna regionsensablerna. Detta samarbete skulle ersätta det

som sedan länge pågått mellan SOR-orkestrarna och militärmusikkåreerna. Rikskonsertverksamheten skulle härigenom få en naturlig anknytning till amatörmusicerandet. Utredningen anser att ett väsentligt utökad statsbidrag bör utgå till dessa orkestrar.

3.1.4 Militärmusikkårer

Konsertbyråutredningen har funnit att en utbyggnad av rikskonsertverksamheten med hjälp av yrkesorkestrarna och ensembler ur dessa samt övriga tillgängliga tonkonstnärer i landet måste ta lång tid. En regional orkesterverksamhet, som även öppnar möjligheter för insatser från mindre ensembler i en skol- och rikskonsertverksamhet, kan emellertid etableras om militärmusikkåreerna i större utsträckning får tas i anspråk för det civila musiklivets behov. Konsertbyråutredningen finner det angeläget att en samverkan på nya grunder mellan civilt och militärt musikliv kommer till stånd. Överläggningar i dessa frågor mellan konsertbyråutredningen och organisationsnämnden för militärmusiken har resulterat i vissa gemensamma synpunkter, som återges i den promemoria som nämnden tillställde utredningen i december 1966.

Mot denna bakgrund föreslår konsertbyråutredningen att militärmusikkåreerna, med undantag för de två som är förlagda till stockholmsområdet, skall ingå som en integrerande del i rikskonsertverksamhetens orkesterorganisation. I stockholmsområdet bör det stora militära musikbehovet vara bestämmande för orkesterorganisationen. Utredningen förordar en sammanslagen musikkår med en numerär på 67 man. Den skulle i viss mån även tillmötesgå det allmänna musiklivets önskemål om medverkan av enskilda militärmusiker i statsunderstödda symfoniorkestrar. De övriga militärmusikkåreerna föreslås utökade från 24 till 30 man för att kunna fungera som regionsensembler. Kåreernas personal skall i ökad omfattning medverka i det civila musiklivet dels som orkestrar, dels såsom kammarmusik- och blåsarensembler av olika slag.

Militärmusikkåreerna bör vara förlagda till militära förband. Med hänsyn såväl till det militära musikbehovet som till det allmänna musiklivets behov föreslår organisationsnämnden för militärmusiken att 18 militärmusikkårer, förutom kåren i Stockholm, bibehålls. De bör förläggas till Uppsala, Strängnäs, Linköping, Jönköping, Karlskrona, Visby, Kristianstad, Halmstad, Borås, Uddevalla, Skövde, Karlstad, Örebro, Falun, Härnösand, Östersund, Umeå och Boden. Konsertbyråutredningen å sin sida föreslår att kåren i Uppsala förläggs till Västerås, där ett vittgående samarbete med den redan nu förstärkta SOR-orkestern etablerats. Kåren i Visby bör utgå, eftersom behovet av militärmusik och av civila orkestrars konsertverksamhet anses kunna täckas från fastlandet. Utredningens förslag innebär för övrigt en indragning av kårer i Växjö, Eksjö, Ystad, Göteborg och Uppsala, samt förflyttning av kåren i Sollefteå till Härnösand. Den av organisationsnämnden skisserade militärmusikorganisationen skulle omfatta 19 musikkårer, varav en med 67 man och 18 med 30 man. Antalet musikdirektörer beräknar nämnden till 20. Det to-

tala personalbehovet beräknas alltså till 627 man. Med konsertbyråutredningens modifieringar kan personalbehovet beräknas minska till 596 man, varav 19 militärmusikdirektörer.

Beträffande musikpersonalens anställningsform räknar organisationsnämnden och utredningen med nuvarande ordinarie tjänstemannaställning. Den nuvarande militära anställningsformen bör ändras till civilmilitär. Vidare bör avlöningsförmåner, arbetstidsförhållanden etc. så långt som möjligt anpassas till vad som gäller vid de statsunderstödda symfoniorkestrarna.

Även med den ökade verksamheten inom det civila musiklivet bör ledningen av militärmusiken utövas av militära myndigheter, vilka också i princip bör svara för militärmusikens administration, lokalbehov m. m. Det förutsätts därvid att det allmänna musiklivets företrädare får ett inflytande i fråga om musikkårernas utnyttjande och musikpersonalens rekrytering och utbildning. En central musiknämnd bör inrättas med lika många representanter för rikskonsertverksamhetens ledning och det allmänna musiklivet i övrigt å ena sidan och för försvaret å andra sidan. Den centrala nämnden bör besluta om den principiella fördelningen av kårernas tjänstgöring i civila och militära sammanhang. Musiknämnden bör också medverka beträffande frågor om rekrytering, utbildning och ekonomisk förvaltning. För försvarets del bör företrädare för främst utbildnings- och personalvårdsfunktionerna ingå i denna nämnd.

På grundval av centralt beslutade riktlinjer bör en detaljplanering av musikkårernas utnyttjande ske inom de olika regionerna. Planeringen bör kunna skötas av en regional funktionär inom rikskonsertverksamheten, en regionsintendent, som enligt utredningen erfordras även för producentuppgifter. Detaljplaneringen, som också avser försvarets musikbehov inom regionen, bör utföras efter samråd med företrädare för militär myndighet.

Lokalt fattas beslut om musikkårernas tjänstgöring av chefen för det förband, till vilket kåren är förlagd.

Militärmusikkårernas omvandling till regionsensembler och de speciella uppgifter de enligt utredningens åsikt bör tilldelas inom stationeringsregionen kräver en snabb omprövning av den nuvarande militärmusikaliska utbildningen. Detta gäller såväl den del av utbildningen som traditionellt förlagts till resp. förband som musikhögskolans musikunderofficersutbildning. I avvaktan på resultatet av utredningsarbetet om vissa utbildningsfrågor på musikområdet genom 1965 års musikutbildningskommitté anser dock konsertbyråutredningen att någon förändring av utbildningsorganisationen inom militärmusiken inte bör ske omedelbart.

Utredningen föreslår att under en övergångstid, innan beslut om ny utbildning fattats, stråkinstrumentutbildningen inom kårerna och på musikhögskolan förstärks, att utbildning på vissa valfria specialinstrument möjliggörs och att den pedagogiska utbildningen breddas. Utredningen framhåller att en vidareutbildning omedelbart bör erbjudas de musiker, som nu bemannar musikkårerna. Under de två första åren bör denna utbildning vara mycket intensiv beträffande repertoarorientering och skolning i de nya arbetsuppgifterna och deras musiksociala innebörd. Särskilda

instruktörer av hög konstnärlig klass bör knytas till rikskonsertverksamheten. Utredningen föreslår en kursplan innefattande dels centralt förlagda månadskurser två gånger per ensemble, dels kursverksamhet vid regionsensemblerna en vecka var fjärde månad. Kostnaden för denna vidareutbildning har för de två första åren beräknats till 500 000 kr. per år, för det tredje året till 250 000 kr. och från och med det fjärde året till 200 000 kr. per år.

Med undantag av musikhögskolans kostnader för den dit förlagda musikunderofficers- och musikdirektörsutbildningen bestrids kostnaderna för militärmusiken för närvarande helt från anslag under fjärde huvudtiteln. Utredningen anser att kostnaderna för en militärmusikorganisation som utgör en integrerande del av samhällets allmänna musikorganisation inte bör belasta försvarshuvudtiteln i större mån än militärmusiken kommer försvaret tillgodo. Proportionerna mellan militärt och civilt ianspråktagande av militärmusikkårerna/regionsensemblerna kan i slutskedet i ekonomiskt avseende beräknas till 1:2. Nuvarande avlöningsanslag på inemot 15 milj. kr. skulle sålunda fördelas med 5 milj. kr. på den militära organisationen och 10 milj. kr. på den civila.

Det av utredningen framlagda förslaget är avsett att utgöra underlag för ett principställningstagande. För genomförande av den föreslagna omläggningen fordras ett mera preciserat och detaljerat förslag rörande militärmusikens uppgifter och organisation m. m. Ett sådant anses kunna utarbetas inom ett år. Efter det att statsmakterna därefter fattat beslut beträffande omorganisationen anses denna kunna genomföras inom ett par år.

3.2 Yttranden

I fråga om bedömningen av tillgång på tonkonstnärer för konsertverksamheten framförs olika meningar i yttrandena.

Skolöverstyrelsen anser att utredningens mål, 20 000 konserter per år, är mycket högt och troligen orealistiskt, inte minst med tanke på artisttillgången. Överstyrelsen påpekar dessutom att utredningen vid fastställandet av det tänkta konsertutbudet inte förefaller ha gjort någon beräkning av behovet av tonkonstnärer med utgångspunkt i en produktionsplan med olika typer av program.

Musikaliska akademiens styrelse anser inte att den brist på kvalificerade tonkonstnärer som finns på snart sagt alla områden kan bringas ur världen genom en satsning på enbart en sektor inom musiklivet. *Malmö musikkonservatorium* och *konservatoriets lärarförening* uttalar sig i samma riktning.

Ett stort antal remissinstanser, däribland *skolöverstyrelsen*, *Musikaliska akademiens styrelse*, *teater- och orkesterrådet*, *1965 års musikutbildningskommitté*, *Kyrkomusikernas samarbetskommitté*, *Nordvästra Skånes orkesterförening* samt ett antal lokala skolstyrelser, musiknämnder och orkesterföreningar påpekar, att ett alltför hårt utnyttjande av orkestermusiker i rikskonsertsammanhang kan vålla problem för deras verksamhet som lärare.

Möjligheterna att bygga ut verksamheten på föreslaget sätt är enligt TCO:s uppfattning främst beroende av möjligheterna att skapa tryggade anställningsförhållanden och konkurrenskraftiga löner för dem som är eller blir verksamma inom tonkonstens olika grenar, samt effekten av förmedlingsverksamheten. TCO hänvisar till arbetsmarknadsstyrelsens utredning Kulturarbetsmarknaden, som visar att det inom tonkonsten finns ett betydande antal icke ianspråktaga konstutövare att tillgå. En del av artistbristen borde enligt TCO kunna täckas genom att tonkonstnärerna får sådana villkor att de kan ägna sig åt tonkonsten i full utsträckning.

Föreningen Svenska populärauktorer anser att utredningens inventering av antalet disponibla tonkonstnärer präglas av alltför överdrivna farhågor. Föreningen anser i likhet med TCO, att de kvalificerade tonkonstnärer som hittills varit bundna av olika andra sysselsättningar säkert kommer att till stor del vara villiga att engagera sig i en rikskonsertverksamhet om regelbunden sysselsättning kan erhållas under längre perioder. Svenska tonkonstnärsförbundet och Föreningen Svenska jazzmusiker anser att det på dessa organisationers rekryteringsområden finns betydande reserver av tonkonstnärer som skulle kunna tillföras konsertverksamheten.

De åtgärder utredningen föreslår för symfoniorkestrarna har föranlett delvis kritiska kommentarer.

Sveriges Radio, Svenska musikerförbundet och Svenska tonkonstnärsförbundet anser det vara en brist att utredningen i planeringen inte nämner Sveriges Radios symfoniorkester och hovkapellet. Dessa instanser jämte bl. a. Teatrarnas riksförbund och flera av orkestrarna anser det vara ett absolut krav att kammarmusikensembler sammansatta av orkestermusiker anlitas från mer än en orkester. Kungl. teatern räknar inte med att normalt tillhandahålla orkestermusiker för rikskonsertverksamhet.

Många av remissinstanserna anser i likhet med Sveriges Radio att konsertbyråutredningen visat en påfallande återhållsamhet när det gäller att satsa på orkestrar utanför Stockholm.

Teater- och orkesterrådet betraktar förslaget som preliminärt och som en precisering av rikskonsertverksamhetens aktuella minimiönskemål beträffande tillgången på turnerande ensembler. Även andra önskemål måste emellertid enligt rådets mening beaktas innan en definitiv utbyggadsplan för orkestrarna kan göras upp. Rådet avser att under budgetåret 1967/68 inkomma med förslag om orkestrarnas organisation och utbyggnad. Rent allmänt anser rådet att den av konsertbyråutredningen föreslagna utökningen av antalet musiker vid orkestrarna utanför Stockholm är otillräcklig för att de skall kunna nå en önskvärd konstnärlig standard.

Teatrarnas riksförbund och flera av orkestrarna anser att utredningen inte tillräckligt klarlagt hur personalresurserna vid de fasta orkestrarna — med undantag för stockholmsorkestern — skall användas eller hur dessa orkestrar, utan höjda kostnader och utan att konsertverksamheten på platsen och inom regionen skall bli lidande, skall kunna genomföra både sin ordinarie spelplan och turnéverksamhet.

Musikaliska akademiens styrelse anser sig utan tvekan kunna tillstyrka den föreslagna utbyggnaden av Stockholms filharmoniska orkestermen hävdar samtidigt att ingen av orkestrarna i Malmö, Norrköping eller Gävle fått en godtagbar förstärkning. *Sveriges Radio* anser det tvivelaktigt om en ekonomisk insats av den storleksordning som avsetts för stockholmsorkestrarnas del är berättigad för en sporadisk verksamhet inom rikskonsertverksamheten så länge en rad andra orkestrar i Sverige är katastrofalt underbemannade.

Endast ett fåtal remissinstanser har ansett sig böra direkt avstyrka utbyggnaden av Stockholms filharmoniska orkester. Hit hör *Salomon Smiths kammarmusikförening* och *Föreningen Levande musik i Göteborg*.

I yttrandena från *Stockholms stad* framhålls att det måste anses vara av stort musikpolitiskt intresse att filharmonikernas kammarorkester och blåsarkvintett genom utbyggnaden kan etablera sig som självständigt verkande ensembler.

Konsertföreningen i Stockholm framhåller bl. a. att orkestern för att motsvara internationella krav framför allt behöver en förstärkning av antalet stråkmusiker.

Beträffande *Göteborgs symfoniorkester* föreligger utförliga kommentarer i yttrandena från *Göteborgs stad* och *orkesterföreningen*. Från stadens sida framhålls att antalet orkesterkonserter i Göteborg håller på att successivt minska, eftersom man där kunnat konstatera en viss övermättnad. Av intresse är emellertid att genom rikskonsertverksamheten andra orkestrar kan konserter i Göteborg och göteborgsorkestern skickas ut på turné. Både Göteborgs stad och orkesterföreningen anser att orkestern skall kunna tas i anspråk för turnéverksamhet i rikskonsertverksamhetens regi.

Utredningens förslag beträffande *orkesterverksamheten i Skåne* får med få undantag negativt mottagande.

Musikaliska akademiens styrelse förordar en utökning av orkestern i Malmö till 80 man för att orkestern skall kunna bära upp den trefaldiga uppgiften att sköta konsert-, teater- och turnéverksamhet. Styrelsen anser vidare att en sådan klyvning av uppgifterna inte kan vara tillfredsställande från konstnärlig synpunkt. Den föreslagna omvandlingen av orkestern i Hälsingborg till en kammarorkester på 30 man finner styrelsen tilltalande men anser att den föreslagna stationeringsorten kan diskuteras.

Teater- och orkesterrådet har starka betänkligheter mot att omorganisera hälsingborgsorkestern enligt förslaget.

Nordvästra Skånes orkesterförening anger en rad skäl för sin åsikt att utredningens förslag beträffande hälsingborgsorkestern kan få ödesdigra följder för verksamheten i orkestrarnas nuvarande arbetsområde. Bl. a. måste orkestrarnas repertoar bli så exklusiv att det troligen inte kommer att finnas tillräckligt publikunderlag.

Sveriges Radio anser sig ha anledning att starkt tvivla på hälsingborgsorkestrarnas framtid om den inte får följa med i samma utveckling som orkestrarna i Norrköping och Gävle.

Svenska musikerförbundet anser att hälsingborgsorkestern bör utökas till samma numerär som norrköpings- och Gävleorkestrarna och att den då även kan användas som kammarorkester i enlighet med utredningens förslag.

Beträffande symfoniorkestern i Norrköping förordar *Norrköpings stad* att en kraftig utökning av orkestern i staden kommer till stånd och anser därjämte att Linköpings militärmusikkår bör ingå i symfoniorkestern. Staden anser vidare att för landet i övrigt en liknande utbyggnad av regionala orkestrar är genomförbar. Som komplement till dessa yrkesorkestrar skulle en artistförmedling och ambulering orkesterverksamhet genom rixskonsorter vara värdefull. *Norrköpings orkesterförening* anför liknande synpunkter.

Skolöverstyrelsen och *1965 års musikutbildningskommitté* gör invändningar mot att man i Östergötland genom förslaget får två små i stället för en stor orkester, som skulle kunna byggas ut till 75 man. *Östergötlands bildningsförbund* anser att utökningen av norrköpingsorkestern borde kunna ske genom anlåtande av militärkårens musiker helt eller delvis.

Skolöverstyrelsen och *1965 års musikutbildningskommitté* anser att de nuvarande båda orkestrarna i Örebro och Västerås bör ombildas till större regionsensembler.

Ett stort antal remissinstanser anser att utredningens förslag inte innebär någon tillfredsställande lösning av Norrlands orkesterfråga. Att utvidga Gävleorkesterns turnéverksamhet utanför länet till Uppland, Dalarna och Norrland anses i många remissvar vara orealistiskt.

Gävle stad och *Gävleborgs läns orkesterförening* påpekar att Gävleorkestern redan har en betungande turnéverksamhet. Ytterligare turnéer i rixskonserters regi måste kompenseras på ett ekonomiskt rimligt sätt. Konserterna med orkestern bör koncentreras till de större orterna. Särskilt nämns nödvändigheten av ett fastare samarbete med Uppsala, Falun och Sundsvall.

Skolöverstyrelsen, *teater- och orkesterrådet*, *1965 års musikutbildningskommitté*, *länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Västernorrlands läns bildningsförbund* och *Norrköpings orkesterförening* anser att en symfoniorkester bör placeras i Umeå. *Norbottens bildningsförbund* anser att två symfoniorkestrar behöver inrättas i norra Norrland.

Beträffande SOR-verksamheten anser *skolöverstyrelsen* att utredningen gett de SOR-an slutna orkestrarna en mycket perifer plats i det framtida musiklivet. *Svenska stadsförbundet* finner att dessa orkestrars framtida möjligheter att fortleva inte tillräckligt uppmärksammas. I många remissvar framhålls att det statliga stödet måste utvidgas. *ABF* anser att det generella statsbidrag av 1 000 kr. per orkester som utredningen föreslår inte bör utgå, eftersom det betyder mycket litet i förhållande till de kommunala bidragen och orkestrarnas möjligheter att få studiecirkelbidrag. *ABF* finner det vidare synnerligen tveksamt att räkna med

medverka av vissa SOR-orkestrar i konsertverksamheten. Ett renodlat yrkesmucicerande är enligt ABF att föredra för rikskonsertverksamhetens vidkommande.

Bland de remissinstanser som anser att konsertbyråutredningens förslag till ändrade verksamhetsformer och statligt ekonomiskt stöd kan tolkas som en underskattning av SOR-orkestrarnas insatser i musiklivet och deras möjligheter att verka i fortsättningen återfinns *Musikaliska akademiens styrelse, länsstyrelserna i Jönköpings, Västmanlands, Kopparbergs, Västerbottens och Norrbottens län, bildningsförbunden i Dalarna och Gävleborgs län, Sveriges orkesterföreningars riksförbund, Riksförbundet Sveriges musikpedagoger* samt ett flertal lokala organ.

Musikaliska akademiens styrelse anser att verksamheten bör omorganiseras samtidigt som statsbidragen höjs. I yttrandet föreslås vidare att det generella statsbidraget höjs till 2 000 kr. per orkester och år, att orkestrarna bör bedriva sitt arbete som studiecirkel, att orkestrarna bör frågå sin symfoniska målsättning såväl i fråga om besättning som repertoar och gå in för ensembleverksamhet, att i kommunerna anställda musikalärer bör åläggas tjänstgöringsskyldighet i orkestern samt att vissa orkestrar av god kvalitet efter förslag av de av akademiens styrelse tillsatta inspektörerna bör få ytterligare bidrag.

Sveriges orkesterföreningars riksförbund betonar betydelsen av den stimulans som de offentliga konserterna innebär för orkestrarna. Förbundet avstyrker i princip utredningens förslag om orkestrarnas ändrade ställning och föreslår betydligt större anslag för en breddning och kvalitativ förbättring av verksamheten. Vidare begärs en heltidsanställd inspektör, representation för förbundet i rikskonserterers rådgivande organ och i planeringen på det regionala planet även i vad avser skolkonserter samt höjda anslag för inköp av noter. Förbundet framhåller att SOR-orkestrarnas konserter årligen besöks av ca 100 000 personer och att värdet av verksamheten inte minst ligger däri att den hos en stor publik kan bana väg för rikskonserterers mera avancerade arrangemang.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att utredningens förslag till bidrag inte ger tillräckligt underlag för bedömning av konsekvenserna för det kvalificerade amatörmusiklivet. Bl. a. bör kvalificerade kammarmusikgrupper kunna få tillräckligt stöd. I samma riktning uttalar sig *Riksförbundet Sveriges musikpedagoger*.

Skolöverstyrelsen och *länsstyrelsen i Västmanlands län* anser att orkestern i Västerås borde kunna tjäna som förebild för uppbyggnaden av andra orkestrar.

Länsstyrelsen i Norrbottens län framhåller att de lokala SOR-orkestrarna har en viktig uppgift. Dessa orkestrar bör kunna räkna med statligt stöd i betydligt större omfattning än vad utredningen avsett.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län betonar värdet av det aktiva musikintresset och att SOR-orkestrarna är väsentliga för den expanderande musikskoleverksamheten genom att de ger möjlighet till vidare utbildning och fortsatt musikalisk verksamhet inom hemortslänet.

I huvudsak är remissopinionen positiv till en reformering av militär musikororganisationen. Omläggningen anses vara fördelaktig av både musi-

kaliska och ekonomiska skäl. I vissa fall uttalas dock farhågor för att omläggningen kan medföra risker för den kvalificerade amatörmusiken och för tillgången på lärarkrafter i frivillig musikundervisning.

Sveriges Radio anser att regionsenseblerna, trots omskolningen, knappast kan beräknas nå en sådan konstnärlig standard att de kan betraktas som fullvärdiga länkar i en seriös musikverksamhet med tanke på de stegrade kvalitetskraven. *Musikaliska akademiens styrelse* anser det tvivelaktigt att dessa musiker inom en tidrymd av 2—3 år skall kunna infogas i en till övervägande del civilmusikaliskt verksam ensemble av acceptabel kvalitet.

Utredningens förslag till regionsindelning föranleder erinringar av *skolöverstyrelsen* som anser att indelningen och förläggningen av ensembleorna i alltför hög grad fått bestämmas av militära hänsyn och att det varit mera rimligt att utgå från det civila musiklivets behov. Överstyrelsen liksom *1965 års musikutbildningskommitté* anser att Eskilstuna är en lämpligare stationeringsort för en regionsensemble än Strängnäs. Skolöverstyrelsen föreslår att samtliga ensembler blir helt civila med självständig ställning och förankring i sin regions kulturliv. Ansvar för verksamheten bör enligt överstyrelsens mening läggas på en styrelse med representanter för olika intressegrupper. En dirigent, tillika konstnärlig ledare, och en intendent bör svara för den direkta ledningen av orkestrarnas arbete. Rikskonserter och de militära myndigheterna skulle efter medgivande av styrelsen kunna utnyttja orkestern i sin verksamhet.

Musikaliska akademiens styrelse anser det värdefullt för regionsenseblerna att ha förankring i civilt musikliv, vilket i regioner med symfoniorkester eller med aktiva kärnor till symfoniorkester skulle kunna åstadkommas genom att regionsensembeln samordnas med dessa. Styrelsen anser även att det med hänsyn till ensembleornas tjänstgöring inom den civila sektorn är rimligt att beslutanderätten beträffande tjänstgöringen delas mellan förbandschefen och regionsintendenten.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser att anknytningen till de militära förbandens placering inte bör få vara utslagsgivande och att det på längre sikt är rimligt att räkna med att ensembleorna får civila huvudmän.

ABF skulle helst se att militärmusiken blir helt civil. I varje fall borde regionsintendenten ha medbestämmanderätt beträffande ensemblens tjänstgöring.

Skolöverstyrelsen och *1965 års musikutbildningskommitté* anser att utredningen inte beaktat att en regional orkester har väsentlig betydelse för musikundervisningen. I yttrandena redovisas uppgifter från en av musikutbildningskommittén gjord undersökning, som visar att av landets 500 militärmusiker 257 bedriver pedagogisk verksamhet om sammanlagt ca 5 500 veckotimmar. Detta skulle motsvara ca 180 hela musiklärartjänster. Pedagogiska önskemål bör enligt *teater- och orkesterrådet* uppfattning få påverka lokalisering och dimensionering av både symfoniorkestrar och regionsensebler.

Bildningsförbunden i Jönköpings och Jämtlands län samt *rikskonserterns länsombud i Malmöhus län* vill ha ordnade möjligheter att utnyttja lokalt anställda musiker (musikledare, lärare etc.) inom regionen som reserv i regionsensembeln.

vilket skulle innebära både en god stimulans för det lokala musiklivet och en komplettering av regionsensemblerna vid vissa konserttillfällen.

Överbefälhavaren tar inte slutlig ställning till förslaget om antalet kårer eller kårernas storlek. Musikerna bör ha militär eller civilmilitär status och kunna disponeras för mobiliserings- och krigsuppgifter.

Organisationsnämnden för militärmusiken framhåller att ett flertal frågor som behandlas av utredningen bör ytterligare utredas, sedan principbeslut fattats om rikskonsertverksamhetens utformning. Hit hör bl. a. militärmusikens ledning, central repertoaranskaffning, arbetsuppgifter, anställnings- och tjänstgöringsföreländanden, kostnadsfördelningen mellan den civila och militära sektorn m. m. Nämndens förslag om militärmusiken i Stockholm bör genomföras samtidigt som beslut fattas med anledning av förslaget om upprättande av regionsensembler. Nämnden redogör för beräkningen av tjänstgöringstiden för parad- och tjänstemusik samt för att fylla halva behovet av underhållningsmusik för försvaret och kommer fram till att denna tid uppgår till 37 % av den totala tjänstgöringstiden. Nämnden utgår sålunda i likhet med utredningen från att sammanlagt ca 1/3 av regionsensemblernas kapacitet behöver utnyttjas för militära musikändamål. *Organisationsnämnden* anser vidare att utredningen bort precisera storlek och stämbesättning för regionsensemblerna med hänsyn till det allmänna musiklivets behov.

TCO förutsätter att integreringen av militärmusikkåreerna i det civila musiklivet föregås av mera detaljerad utredning och att berörda personalorganisationer får möjlighet att medverka.

I fråga om lokalisering av regionsensemblerna frångick konsertbyråutredningen på två punkter det förslag som lagts fram av organisationsnämnden för militärmusiken, genom att förorda att en kår förläggs till Västerås i stället för till Uppsala och genom att föreslå indragning av kåren i Visby.

Det sistnämnda förslaget har avstyrkts av ett stort antal remissinstanser, däribland *skolöverstyrelsen*, *Musikaliska akademiens styrelse*, *överbefälhavaren*, *1965 års musikutbildningskommitté*, *stads- och landstingsförbunden*, *TCO* och samtliga remissinstanser på Gotland. Förslaget att förflytta Uppsala-kåren till Västerås tillstyrks av alla civila remissinstanser utom *Uppsala läns bildningsförbund*. Förslaget avstyrks av *överbefälhavaren*. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* understryker mycket kraftigt att en indragning av kåren i Västerås skulle innebära en ytterst allvarlig försvagning av stadens och länets musikliv.

Skolöverstyrelsen och *1965 års musikutbildningskommitté* anser att förslaget att förlägga en kår till Strängnäs är ett exempel på alltför starka hänsynstaganden till militära önskemål. Eskilstuna med dess rika ungdomsmusikliv vore enligt denna mening en mycket naturligare förläggningsort.

Beträffande den kår som föreslås bli förlagd till Härnösand uttalar *överbefälhavaren* samt *länsstyrelsen* och *bildningsförbundet i Västernorrlands län* att Sollefteå är att föredra som förläggningsort. *Sundsvalls stad* anser att kåren bör flyttas till Sundsvall.

I fråga om Jönköpings-Eksjö-området anser länsstyrelsen i Jönköpings län att man bör behålla kårer i båda städerna men att jönköpingskåren bör behållas i första hand, om det visar sig möjligt att ha kvar endast en kår i regionen. *Överbefälhavaren* förordar förläggning till Eksjö. Från *Eksjö stad* lämnas en utförlig redogörelse av kårens betydelse för bygdens kulturliv. *Sävsjö stad* betonar också önskemålet om bibehållande av en musikkår i Eksjö.

Organisationsnämnden för militärmusiken framhåller att nämnden redan tidigare varit tveksam beträffande förläggningen av kårer till Härnösand och Jönköping. Framförallt anser nämnden det uppenbart att det finns många skäl för Sollefteå som förläggningsort för en av orkestrarna i härnösandsregionen. Nämnden anser att båda dessa lokaliseringsfrågor bör tas upp till förnyade överväganden.

Remissinstanserna i Kronobergs län ifrågasätter starkt möjligheterna för den föreslagna kåren i Karlskrona att tillgodose alla krav i de berörda regionerna. *Bildningsförbundet i Kronobergs län*, *Växjö stad* och *Nybro stad* framhåller den försvagning som amatörmusicerandet och musikundervisningen utsätts för i de områden som förlorar sina musiker. I skåneregionen uttalar sig *länsstyrelsen* och *rikskonserters länsombud i Malmöhus län*, *Ystads stad* och *Sydöstra Skånes orkesterförening* för att kåren i Ystad bibehålls. Det påpekas att regionen är för stor och folkrik för att kunna tillgodose av enbart kåren i Kristianstad. *Överbefälhavaren* anser också att belastningen på kåren i Kristianstad blir så stort att dess möjligheter att tillgodose såväl det militära som det allmänna musiklivets behov äventyras. Indragningen av kårerna både i Ystad och i Växjö är därför olämplig. Ytterligare en kår bör tillkomma i södra Sverige.

Göteborgs stad och *Göteborgs lyriska teater* har framfört krav på att få behålla kåren i Göteborg.

Teater- och orkesterrådet reserverar sig i fråga om den föreslagna lokaliseringen av regionsensemblerna. Planeringen bör anpassas till det förslag beträffande yrkesorkestrarna som rådet avser att lägga fram.

3.3 Departementschefen

Avgörande för hur snabbt rikskonsertidén kan förverkligas blir i vilken takt personella resurser kan göras tillgängliga för den avsedda verksamheten. De svårigheter som därvid kan uppkomma har med den begränsade omfattning försöksverksamheten haft inte hunnit göra sig gällande. Den efterfrågan på t o n k o n s t n ä r e r som tillkommit torde endast i ringa grad ha återverkat på musikernas arbetsmarknad.

I och med att rikskonsertverksamheten byggs ut ökar behovet av musiker. Hur stora arbetsinsatserna behöver bli beror givetvis på arrangemangens art. Ju större ensembler och orkestrar som anlitas, desto mer omfattande resurser tas i anspråk. För ett mer exakt bedömande av vad en växande rikskonsertverksamhet kräver erfordras ytterligare erfarenheter av vad arbetskraftsbehovet blir vid genomförande

av olika arrangemang, av konsertutbudets sammansättning och av hur de engagerade artisterna kan utnyttjas. Mot dessa erfarenheter får sedan ställas bedömningen av antalet tonkonstnärer som kan väntas bli tillgängliga med hänsyn tagen till såväl den utbildning som äger rum som till alternativa sysselsättningar. En fortlöpande vägning av tillgängliga resurser mot aktualiserade anspråk måste föregå kommande beslut rörande utbyggnaden av rikskonsertverksamheten.

Den utvidgning av rikskonsertverksamheten som jag i det följande beräknar medel för, bedömer jag inte vara av den omfattning att tillgängliga resurser skulle vara otillräckliga. Vill man gå vidare enligt de av utredningen uppdragna riktlinjerna, kan särskilda åtgärder på utbildningsområdet bli aktuella.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att utbildningsfrågorna på musikområdet f. n. utreds genom 1965 års musikutbildningskommitté (direktiv se 1966 års riksdagsberättelse s. 285). I kommitténs uppgifter ingår att undersöka utbildningsbehovet. Kommittén har därvid att beakta den utveckling som kan väntas på musiklivets område bl. a. genom rikskonsertverksamheten.

En central roll för musikutbudet har symfoniorkestrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Gävle. Deras verksamhet är av naturliga skäl främst knuten till dessa städer. I synnerhet orkestrarna i Norrköping och Gävle har emellertid bedrivit en betydande turnéverksamhet.

För att symfoniorkestrarna med bibehållande i stort av hittillsvarande uppgifter också skall kunna göra en mera omfattande insats för rikskonsertverksamheten har konsertbyråutredningen framlagt förslag om utvidgning av symfoniorkestrarnas numerär. Från remisshall har olika kompletterande synpunkter framförts. För egen del anser jag inte att tillräckligt underlag ännu föreligger för att ta ställning till frågan om hur symfoniorkestrarna bör byggas ut med hänsyn till rikskonsertverksamhetens behov.

Olika frågor som berör symfoniorkestrarnas organisation och utbyggnad behandlas, som redovisats i ett tidigare sammanhang, av teater- och orkesterrådet i samband med pågående överarbetning av ett år 1964 framlagt utredningsmaterial. Innan ställning tas till de frågor som rör symfoniorkestrarna, bör resultatet av detta utredningsarbete avvaktas.

Principiellt anser jag det angeläget att symfoniorkestrarna i så stor utsträckning som är möjligt anknyts till rikskonsertverksamheten. Endast genom deras medverkan blir det möjligt att erbjuda inslag av den mest krävande musikrepertoaren. Inte bara orkestrarna som helhet utan även enskilda artister och ensembler ur orkestrarna kan därvid engageras.

En mycket betydande del av kostnaderna för symfoniorkestrarna täcks av statsmedel. Det är därför rimligt att räkna med att orkestrarna i inte alltför begränsad utsträckning framträder utanför den kommun som orkestern främst är knuten till. Omfattningen och formerna för symfoniorkestrarnas medverkan får efter hand bli beroende av de överenskommelser som rikskonsertledningen träffar med orkestrarna och vederbörande kommuner. Jag förutsätter att rikskonsertledningen och

orkesterinstitutionerna gemensamt utarbetar lämpliga metoder för ett planmässigt utnyttjande av orkestrarna. Sedan ytterligare erfarenhet erhållits och det förut berörda utredningsmaterialet slutbehandlats bör möjligheter föreligga att komma fram till närmare riktlinjer för symfoniorkestrarnas insatser. För budgetåret 1968/69 har jag liksom tidigare år inräknat medel för bidrag till dessa orkestrar under anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål (prop. 1968:1 bil. 10 s. 45). Jag utgår därjämte från att rikskonsertledningen kommer att kunna avsätta medel för att vidareutveckla det redan etablerade samarbetet med Stockholms filharmoniska orkester för turnéverksamhet.

Den verksamhet som bedrivs av de orkestrar som är anslutna till Sveriges orkesterföreningars riksförbund, S O R - o r k e s t r a r n a, har ingående behandlats av konsertbyråutredningen. Utredningen har inte funnit det möjligt att räkna med att dessa orkestrar i allmänhet skall kunna bli av större betydelse för det offentliga konsertlivet. Orkestrarna bör enligt utredningens uppfattning befrias från det nuvarande statsbidragsvillkoret att ge offentliga konserter och i stället i ökad utsträckning inordnas i det fria och frivilliga folkbildningsarbetet.

Flera remissinstanser har ansett att utredningen undervärderat SOR-orkestrarnas betydelse. För egen del anser jag att orkestrarna gör en värdefull insats i det lokala musikkivet och för att främja musikkbildningen. Jag anser att orkestrarna inte längre genom villkor för statsbidraget skall behöva genomföra en offentlig konsertgivning. Det statliga stödet bör utgå utan krav på sådana insatser. Jag har förutsatt att bidrag till orkestrarnas verksamhet av ungefär hittillsvarande omfattning efter beslut av Kungl. Maj:t skall för nästa budgetår utgå ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål. Bidrag av statsmedel kan i övrigt tillföras orkestrarna om de arbetar som studiecirklar. Visst indirekt stöd kommer framdeles att komma orkestrarna till godo genom rikskonsertverksamheten. Så kan t. ex. SOR-orkestrarna få det arrangörsstöd som utgår genom de sedvanliga finansieringsreglerna för rikskonserter. Slutligen kan stöd ges i form av kurser och utbildningsprogram som anordnas genom rikskonsertverksamheten.

Med anledning av utredningens förslag att större bidrag bör utgå till SOR-orkestrar som uppnått en högre kvalitativ standard och därmed kan bli av särskild betydelse för det allmänna konsertlivet, vill jag erinra om att orkestrarna i Västerås och Örebro, i vilka såväl yrkesmusiker som andra musiker ingår, från nyssnämnda anslag erhåller väsentligt högre bidrag än övriga SOR-orkestrar. Frågan om stöd av större omfattning till ytterligare orkestrar bör prövas i den mån den fortsatta utvecklingen i särskilda fall ger anledning härtill.

För att på längre sikt tillgodose behovet av väsentligt ökade resurser för rikskonsertverksamheten har utredningen föreslagit att särskilda regionsembler skall byggas upp på grundval av den nuvarande militärmusikorganisationen. Denna organisation omfattar för närvarande 25 musikkårer. Det av konsertbyråutredningen i samråd med organisationsnämnden för militärmusiken genom-

förda utredningsarbetet visar att ca två tredjedelar av militärmusikkårernas kapacitet i framtiden skulle kunna tas i anspråk för rikskonsertverksamhet. Om inte denna andel av kapaciteten kan utnyttjas på detta sätt, skulle en nedläggning av musik-
kårer i dagens läge säkerligen behöva aktualiseras.

Mot denna bakgrund föreslår konsertbyråutredningen att ett nära samarbete inleds mellan militär och civil musikverksamhet med syfte att tillgodose en del av rikskonserters behov av ökade resurser vid den fortsatta utbyggnaden. Militörorkest-
rarna skulle därvid ombildas till regionsensembler med både militära och civila uppgifter.

I stort sett har remissopinionen varit positiv till principen att utnyttja militär-
musikkårerna på angivet sätt. Då det gäller genomförandet av omläggningen fram-
läggs från många håll avvikande och kompletterande synpunkter.

Enligt min uppfattning bör militärmusikorganisationen i högre grad än nu utnytt-
jas för att tillgodose det växande behovet av konsertverksamhet för allmänheten. I princip bör detta ske i sådan utsträckning att den nuvarande musikorganisationens
numerär i stort sett kan bibehållas oförändrad, vilket också varit utredningens upp-
fattning.

Inom denna ram måste emellertid avsevärda förändringar göras för att anpassa
verksamheten till de nya uppgifterna. I första hand berörs orkestrarnas organisa-
tion. Såväl organisationsnämnden för militärmusiken som konsertbyråutredningen
har föreslagit att de omorganiserade orkestrarna allttjämt skall vara knutna till
militära förband. Sex av de nuvarande kårerna skulle härvid enligt konsertbyrå-
utredningens förslag dras in samtidigt som de återstående — med undantag för
kåren i Stockholm, som även i fortsättningen väsentligen skulle ha militära och
statsceremoniella uppgifter — skulle utökas från 24 till ca 30 man.

Frågan om den militära anknytningen och lokaliseringen av kårerna har disku-
terats från skilda utgångspunkter i remissvaren. ABF uttalar sig för att militär-
musikorganisationen läggs om till en helt civil form. Olika meningar framförs rö-
rande den lämpligaste lokaliseringen av de kårer som skulle vara kvar med hänsyn
till det civila musiklivets behov. Bl. a. har skolöverstyrelsen samt teater- och or-
kesterrådet framfört invändningar mot förslaget i denna del. Planeringen för regions-
ensemblerna bör enligt rådets mening anpassas till det förslag rörande yrkesorkest-
rarna som rådet avser att lägga fram. De allvarliga konsekvenserna för det lokala
musiklivet som en nedläggning av vissa kårer skulle föra med sig har kraftigt under-
strukits från de orter som skulle bli berörda därav.

De synpunkter som förts fram rörande omorganisation av militärmusikkårerna
har övertygat mig om att denna för landets musikliv väsentliga fråga behöver över-
vägas ytterligare, bl. a. med hänsyn till frågans samband med de nuvarande symfoni-
orkestrarnas framtida uppgifter. Ett ställningstagande till orkesterfrågorna i ett
större sammanhang bör inte föregripas. Konsertbyråutredningen har liksom orga-
nisationsnämnden för militärmusiken förutsatt att, även om ställning nu skulle
tas i lokaliseringsfrågan för regionsensemblerna, olika problem rörande genom-
förandet av reformen skulle utredas närmare före beslut om den definitiva ut-

formningen. Hit hör bl. a. frågorna om militärmusikens ledning, arbetsuppgifter, repertoar samt anställnings- och tjänstgöringsförhållanden. Möjligheterna att finna lämpliga lösningar i dessa frågor kan i viss mån nära sammanhånga med regionsensemblernas lokalisering och bemanning. En ytterligare genomgång av sistnämnda frågor gör det möjligt att överväga om inte nya uppslag beträffande orkesterverksamhetens organisation och lokalisering skulle kunna förbättra förutsättningarna för kvalitet och effektivitet.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet förordar jag att i detta sammanhang endast ett principavgörande träffas innebärande att en militärmusikorganisation bibehålls men att den fortsatta planeringen skall inriktas på att de nuvarande militärmusikkårerna efter ytterligare utredning i erforderlig omfattning omorganiseras för att tillgodose såväl militära som civila behov. Riktpunkten bör därvid vara att ungefär två tredjedelar av de ombildade orkestrarnas insatser skall kunna utnyttjas för rikskonsertverksamhet. Därvid bör en fördelning av kostnaderna ske mellan försvaret och rikskonsertverksamheten i förhållande till utnyttjandet av orkestrarna.

Konsertbyråutredningen har framhållit att utnyttjandet av militärmusikkårerna kräver en omprövning av den nuvarande militärmusikaliska utbildningen. Jag delar denna uppfattning. Som utredningen förutsatt blir det anledning att återkomma till utbildningsfrågorna i samband med att ställning skall tas till de förslag som snart väntas bli framlagda av 1965 års musikutbildningskommitté.

Vid sidan av denna mera långsiktiga förändring av utbildningen bör emellertid vissa omedelbara åtgärder vidtas. En vidareutbildning av militärmusikerna bör sättas igång redan under nästa budgetår i huvudsaklig överensstämmelse med konsertbyråutredningens förslag. Mitt ställningstagande i det föregående innebär att all militär musikpersonal delvis kommer att engageras i civila uppgifter. Även om inte definitiva beslut nu fattas i lokaliserings- och organisationsfrågorna, bör åtgärder vidtas för att förbereda personalen för de nya uppgifterna och därigenom underlätta den kommande omorganisationen. Vidareutbildningen bör ombesörjas av rikskonsertledningen. Frågan om medelsbehovet för vidareutbildningen kommer jag att ta upp i det följande i samband med beräkningen av medel för hela rikskonsertorganisationen.

4. Rikskonsertverksamhetens organisation

4.1 Konsertbyråutredningen

4.1.1 Organisationens allmänna utformning

Konsertbyråutredningen lämnade i sitt första betänkande frågan om en blivande rikskonsertbyrås företagsform öppen. I de preliminära övervägandena prövade utredningen fyra alternativa former: aktiebolag, stiftelse, statlig myndighet och publikorganisation. Utredningen fann skäl tala för både stiftelseform och aktiebolagsform men ansåg det inte uteslutet att formen statlig myndighet under vissa förutsättningar kunde vara lämplig. En publikorganisation befanns emellertid vara en mindre lämplig företagsform.

Utredningen har senare tagit del av erfarenheterna från försöksverksamheten med rikskonsalter och undersökt i vad mån dessa erfarenheter varit av intresse för det slutliga ställningstagandet i fråga om företagsform och verksamhetens organisation i övrigt. Under försökstiden har det ibland visat sig att kunna erfarenheter nödvändiggjort snabba organisationsförändringar. Dessa förändringar har varit möjliga, då försöksledningen haft en mycket stor frihet att inom ramen för tilldelat totalanslag bedriva verksamheten enligt en angiven målsättning.

Då utredningen övervägt rikskonsertverksamhetens rättsliga ställning har den funnit att en central publikorganisation inte är lämplig med hänsyn till det lokala musiklivets oenhetliga organisation och stora variationer i fråga om konstnärlig ambition och medvetenhet. Utredningen bedömer det inte som möjligt att bland alla musikintresserade som nu är anslutna till olika kategorier av sammanslutningar vinna enighet och uppslutning kring en helt ny musikorganisation.

Sedan utredningen i sitt andra betänkande Förmedling av tonkonstnärer skilt förmedlingsverksamheten från rikskonsertverksamheten, anser utredningen aktiebolagsformen inte längre aktuell för den senare verksamheten. Rikskonsertverksamheten kommer enligt utredningens uppfattning inte att i egentlig mening konkurrera med annan, liknande verksamhet.

Utredningen har funnit starka skäl tala för att rikskonsertverksamheten lämpligen skall bedrivas i form av en av staten inrättad stiftelse. Erfarenheterna från försökstiden ger emellertid utredningen anledning tro att verksamheten skall kunna bedrivas både smidigt och effektivt också såsom statlig myndighet. Utredningen framhåller att både statskontoret och riksrevisionsverket under hand förklarar att arbetssättet under försökstiden och tillämpningen av givna föreskrifter tycks vara möjliga att applicera på en permanent verksamhet såsom statlig myndighet.

Utredningen konstaterar till slut att såväl formen stiftelse som statlig myndighet kan komma i fråga för rikskonsertverksamheten och föreslår att verksamheten centralt ställs under ledning av ett särskilt institut, Statens institut för rikskonsalter, vilket bör organiseras såsom stiftelse, alternativt såsom statlig myndighet.

I anslutning till erfarenheterna under försökstiden har utredningen gjort en ingående organisationsanalys för att finna en lämplig organisationsmodell. Man har vid analysen utgått ifrån att den statliga konsertverksamheten skall vara så organiserad och tilldelad sådana resurser att landets musikliv kan hållas på en hög konstnärlig nivå. Det har också förutsatts att de frivilliga organisationernas krav och önskemål tillgodoses och att den nya statliga organisationen kan stimulera dessa grupper till ökade insatser. Finansieringen förutsätts ske med betydande bidrag från det allmänna. Mot denna bakgrund har de funktionella kraven på verksamheten analyserats, liksom intressenternas krav och rent organisatoriska krav.

Inom den totala organisationen för konsertverksamheten erfordras enligt utredningen funktioner för planering, samordning, uppföljning, marknadsanalys, anskaffning, produktion, marknadsföring och konsertgivning. Därutöver måste vid organisationens utformande hänsyn tas till de myndigheter, sammanslutningar och organisationer som är intressenter i konsertverksamheten. Erfarenheterna från försöksverksamheten skall också tillvaratas och vedertagna organisationsteoretiska principer tillämpas. Utredningen har gjort en grov uppskattning av funktionernas fördelning på organisatoriska nivåer. Planering, samordning och uppföljning av verksamheten som helhet bör enligt utredningen ske på central nivå. Marknadsanalys, anskaffning, produktion och marknadsföring måste också i stor utsträckning åvila central instans, dock i nära samarbete med regional instans. Viss samordning och uppföljning bör också ske på den regionala nivån. På den lokala nivån blir konsertgivningen en huvuduppgift, som utövas i samarbete med närmast den regionala instansen.

En analys av konsertverksamhetens intressenter och deras speciella intresseområden har bekräftat att staten, landstingen och kommunerna, liksom skolan och folkbildningsorganisationerna, har betydande intressen att bevaka centralt, regionalt och lokalt. Det framstår enligt utredningen som betydelsefullt att deras berättigade intressen såvitt möjligt får påverka organisationen.

Då tidsfaktorn för genomförande och vidareutveckling av den totala organisationen för konsertverksamheten ännu inte är fixerad, bör organisationen göras flexibel. Utredningen anser att vittgående befogenheter måste ges institutets ledning att inom en given budgetram och efter allmänna riktlinjer anpassa uppgifter, organisation och personuppsättning till målsättningen.

4.1.2 Central organisation

Konsertbyråutredningen föreslår att ledningen för institutet skall utövas av en styrelse. Utredningen har beträffande styrelsens storlek och sammansättning diskuterat två alternativ. Enligt det ena alternativet skulle styrelsen bestå av följande 10 ledamöter: ordförande utsedd av Kungl. Maj:t, 2 ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t efter förslag av skolöverstyrelsen resp. Musikaliska akademiens styrelse, 6 ledamöter utsedda av Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Samverkande bildningsförbunden och Svenska musi-

kerförbundet, samt institutets direktör utsedd av Kungl. Maj:t. Enligt det andra, av utredningen förordade alternativet skulle styrelsen bestå av endast 5 ledamöter inklusive institutets direktör. Styrelsens ledamöter bör förordnas av Kungl. Maj:t på 3 år med beaktande av att såväl konstnärliga som administrativa erfarenheter tillförs styrelsen. Vid sidan härav föreslår utredningen ett rådgivande organ, statens råd för rixskonsorter. I rådet föreslås ingå representanter för arbetsgivarparten, arbetstagarerna, skolväsendet, det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, turistnäringsen, kommun- och landstingsförbunden, den högre musikutbildningen, tonkonstnärerna, tonsättarna och institutioner som Sveriges Radio, Svenska institutet och Nämnden för nordiskt musiksamarbete. Vidare bör en sekreterarebefattning inrättas hos rådet. Rådsledamöterna bör utses för högst 6 år med successiv förnyelse. Utredningen föreslår att Kungl. Maj:t utser de organisationer och sammanslutningar som skall få tillsätta ledamöter i rådet. Ledningen av rixskonsertverksamheten skall åvila direktören, som utses av Kungl. Maj:t för en tid av 5 år.

Det centrala kansliets verksamhet bör enligt utredningens uppfattning omfatta en planeringsavdelning med sektioner för planering och information, en administrativ avdelning med sektioner för ekonomi, service och förlagsverksamhet, en kvällskonsertavdelning, en skolkonsertavdelning med sektioner för produktion av skolkonsorter resp. av Musik för Ungdom-konsorter och för studieverksamhet, samt en regionsavdelning. På grundval av erfarenheter av försöksverksamheten kan dessa avdelningar enligt utredningens mening tilldelas noggrant specificerade uppgifter. Utredningen har vidare angett den personalstyrka som de olika avdelningarna och sektionerna kan beräknas behöva från år 1970, under förutsättning att regionsensemblerna då kan börja sin verksamhet. Utöver rixskonsertchef och biträde har personalbehovet beräknats till 4 för planeringsavdelningen, 18 för administrativa avdelningen och 13, 16 resp. 38 för de tre produktionsavdelningarna. Detta innebär en total personalstyrka på 91 personer, vilket kan jämföras med nuvarande ca 40 anställda. I en framtida utbyggnad kan organisationen kompletteras med en sektion för produktion av grammofonskivor och ljudband, varvid ytterligare en person får anställas. Av personalen vid regionsavdelningen placeras 17 regionsintendenter och 17 biträden regionalt.

Utredningen anser att chefspersonalen bör ha erfarenhet inom konstnärliga, pedagogiska, administrativa och ekonomiska områden. I stor utsträckning bör chefspersonalen väljas utan hänsyn till examina eller andra formella meriter. Det framhålls emellertid som önskvärt att cheferna i stort sett har samma utbildnings- och erfarenhetsnivå. Med hänsyn till de synnerligen krävande arbetsuppgifter som kommer att åvila sektions- och avdelningschefer, bör emellertid enligt utredningens uppfattning den allmänna kompetensnivån vara akademisk examen eller annan likvärdig utbildning. Utredningen understryker också vikten av marknadsmässiga löner framför allt för chefs- och producentbefattningar. Styrelsen bör för övrigt besluta om anställning av chefspersonal. Utredningen betonar slutligen betydelsen av att all i rixskonsertverksamheten anställd personal specialutbildas för sina serviceuppgifter.

4.1.3 Regional och lokal organisation

Såsom de mest framträdande arbetsuppgifterna på det regionala planet nämner utredningen samordning och marknadsföring. Utredningen finner det inte lämpligt att skapa ett särskilt nytt regionalt organ för att lösa dessa uppgifter.

Utredningen föreslår att särskilda regionsintendenter skall ansvara för ledning och fördelning av regionsensemblernas arbete. I deras arbetsuppgifter skall också ingå producentuppgifter för regionsensembler och andra musiker, tonkonstnärer, körer och instrumentensembler. Produktionen skall ske i nära samverkan mellan rikskonserternas centrala ledning och avnämarna inom regionen, dvs. länskolnämnderna i fråga om skolkonserter och länsbildningsförbunden i fråga om verksamhet bland vuxna och ungdom. Kontroll och uppföljning av produktionen åligger också regionsintendenterna, som däremot inte bör ha några distributiva uppgifter.

Utredningen har anfört att skolkonserterna bör betraktas som en naturlig och samordnad del av skolans totala verksamhet. Det anses naturligt att skolmyndigheterna tar ansvaret för planering av dessa konserter och uppgiften bör på det regionala planet åvila länskolnämnderna. Dessa skall inte bara handha distributionen utan också samordna utbudet av skolkonserter med andra kulturaktiviteter inom skolan. Utredningen förutsätter ett funktionellt samarbete mellan det centrala kansliet å ena sidan och den regionala officiella skolmyndigheten samt regionsintendenterna å den andra i alla frågor som rör skolprogramverksamheten.

Utredningen anser det viktigt att konsertverksamheten bland vuxna på i princip samma sätt som skolkonserterna till en betydande del samordnas med studier och upplysningsverksamhet. Försöksverksamheten med rikskonserter har på det regionala planet i samtliga försökslän knutits till länsbildningsförbunden. Med hänsyn till de positiva erfarenheterna föreslår utredningen att detta samarbete permanentas och utformas på likartat sätt för hela landet. Handhavandet av den regionala verksamheten med rikskonserter för vuxna och samordningen med andra former av statligt understött kulturutbud gör det nödvändigt att länsbildningsförbunden utrustas med erforderliga resurser. Statens ekonomiska stöd bör avsevärt förstärkas, men framför allt bör enligt utredningens uppfattning landstingens anslag ökas i en takt som anpassas till utvecklingen av de kulturutbud som staten engagerar sig för. Rikskonserterns centrala ledning bör överlägga med representanter för länsbildningsförbundens centrala organisation om utvecklingen på detta område. Det regionala ansvaret för konsertverksamhetens bedrivande bör för övrigt skrivas in i instruktioner och stadgar för länskolnämnder och länsbildningsförbund.

Utredningen föreslår vidare att en kulturdelegation tillsätts inom varje län. I delegationen föreslås ingå representanter för länsstyrelse, landsting, länsbildningsförbund, centralbibliotek, Sveriges Radios regionala kontor, länskolnämnd, länsmuseum, kultur- och fornminnesvård, landskapsvård och turistväsende. Kulturdelegationen bör svara för samråd och allmän planering, inventera behov och resurser inom länet, ta initiativ till utredningar och undersökningar, ge rekommendationer till olika organ om åtgärder inom kultursektorn m. m.

Verksamheten på lokalnivå har kännetecknats av ett omfattande frivilligt arbete. Detta finner utredningen vara en mycket positiv faktor, som bör tillvaratas och stimuleras i ett nytt system. En ökad aktivitet på det lokala planet bör direkt resultera i en förbättrad konsertverksamhet. Stimulerandet av den frivilliga aktiviteten bör utformas så att de frivilliga organisationerna går samman i lokala samarbetsorgan. I dessa organ bör även representanter för det allmänna ingå. Utredningen framhåller att kommunerna i många fall gjort betydande insatser för att skapa möjligheter för en god konsertverksamhet.

Utredningen finner det önskvärt att en ökad statlig satsning på olika former av seriöst kulturutbud förbinds med en strävan till lokal samordning. Även om den lokala förankringen och aktiviteten är en förutsättning för rikskonsertverksamheten, bör staten inte föreskriva hur kommuner, fria organisationer och sammanslutningar skall fungera i detta sammanhang.

En lokal instans skulle enligt utredningen kunna byggas upp kring ett representantskap. I representantskapet bör ingå ombud för kommunen, musikföreningar, teaterföreningar, konstföreningar och andra specialföreningar för olika konstarter. Studieförbund, fackliga organisationer och politiska föreningar skulle också ges rätt att utse ombud till representantskapet. Utredningen anser att denna lokala kulturinstans bör vara det lokalt ansvariga organet för det statligt understödda kulturutbudet av olika kulturyttringar och att denna instans bör söka kommunalt anslag för verksamheten på grundval av en årlig budget. Representantskapet skulle utse en styrelse med representanter för de olika intressentkategorierna. Styrelsen skulle ha en verkställande ledamot, som beroende på ortens storlek kunde vara engagerad på fritid, deltid eller heltid.

Styrelsen för det lokala organet bör ha möjlighet att delegera viss verksamhet eller vissa arrangemang till andra organ eller föreningar, liksom det också bör finnas utrymme för initiativ av specialföreningar, studieförbund och andra fria föreningar. Utredningen anser det inte önskvärt att binda kulturutbudet på en ort till en enda organisationsbildning. En spridning av arrangörskap och initiativmöjligheter får emellertid inte medföra att behovet av samordning eftersätts. Utredningen framhåller vidare att det lokala organet också bör ha till uppgift att sköta samordningen mellan skolkonserter och vuxenkonserter samt att bedriva abonnemangs- och ackvisitionsverksamhet.

Idéer och uppslag i de regionala och lokala instanserna måste kunna föras fram till den centrala instansen för att där bearbetas och föras vidare. Utredningen finner att den konferensverksamhet som ingått som ett arbetsmoment i den hittillsvarande försöksverksamheten bör fortsätta, även sedan en mera slutgiltig organisation skapats för rikskonserterna. Utredningen överväger också möjligheten av att det centrala kansliet vart annat eller vart tredje år sammankallar företrädare för de regionala och lokala instanserna till ett allmänt riksmöte, där aktuella frågor och ärenden rörande rikskonsertverksamheten kan diskuteras.

4.1.4 Finansiering

Konsertbyråutredningen föreslår att de under försöksverksamheten tillämpade riktlinjerna för det statliga stödet får ligga till grund för kostnadsfördelningen mellan staten och de lokala arrangörerna också i den fortsatta rikskonsertverksamheten. Lokala kostnader såsom lokalhyra, ersättning till vaktmästare, reklamkostnader och andra förberedelsekostnader av lokal art bör garanteras av lokala organ. Honorarkostnader, dvs. gager till artister, bör fördelas på lokal arrangör och staten på så sätt att staten betalar hälften av honoraren vid skol- och ungdomskonserter samt en fjärdedel vid kvällskonserter. Centrala kostnader såsom löner och omkostnader för institutets kansli, regionala administrations- och produktionskostnader samt rese- och traktamentskostnader för turnerande tonkonstnärer bör betalas av statliga medel. Utredningen har vidare funnit att verksamhetens omfattning bör regleras inom en år för år maximerad anslagsram. Utredningen anser emellertid att riktlinjerna inte bör låsas för framtiden utan omprövas förslagsvis vart femte år och på basis av erfarenheterna under närmast föregående period.

Skolkonserterna bör liksom tidigare erbjudas kommunerna till ett i förväg fastställt pris för tre konserter. Konserterna bör få upprepas ytterligare en gång utan extra kostnad för arrangören. För verksamhetsåret 1967/68 är priset 1 400 kr. för varje sådan omgång om tre konserter. I fråga om ungdoms- och kvällskonserterna har utredningen också diskuterat de principer för statsbidrag som skall gälla för lokala konsertarrangörer, då konserterna utförs av regionsensemblerna.

Utredningen förutsätter att landstingen för den regionala verksamheten inrättar stödfonder för arrangörer, som endast med stora egna insatser kan åta sig arrangerandet av konserter. De landsting som berörts av försöksverksamheten har inrättat sådana fonder, vilka förvaltats av länsbildningsförbunden. Under försökstiden har särskilda stimulansbidrag utgått till länsbildningsförbunden som en kompensation för ökade administrations- och lönekostnader. Utredningen finner det inte längre motiverat med särskilda direkt från institutet utgående stimulansbidrag, eftersom utredningen föreslagit en decentralisering av vissa funktioner inom det centrala kansliet genom inrättandet av regionsintendenter. Då man emellertid även i fortsättningen måste ställa stora organisatoriska krav på de regionala instanserna, föreslår utredningen en generell ökning av de statsanslag till länsbildningsförbunden, som utgår via skolöverstyrelsen.

4.2 Yttranden

I fråga om företagsformen förordar *statskontoret* och *riksrevisionsverket* att den centrala instansen får ställning som statlig myndighet.

Teater- och orkesterrådet förordar däremot stiftelseformen som bör ge möjligheter att bedriva verksamheten med den frihet i personal- och organisationshänseende som rådet anser nödvändig.

Frågorna om samarbete med andra riksorganisationer på kulturområdet diskuteras i flera yttranden.

Skolöverstyrelsen och *1965 års musikutbildningskommitté* anser att ett nytt centralt organ bör inrättas med uppgift att svara både för utbildningsfrågor och för samordning, planering och genomförande av riksverksamhet på olika kulturområden.

Statskontoret anser att en administrativ samordning i lämpliga former av rixskoncertverksamheten och försöksverksamheten med riksutställningar bör närmare prövas.

Länsstyrelsen och *bildningsförbundet i Norrbottens län* anser att den centrala instansen bör utformas så att den kan samordnas till ett gemensamt organ för det statliga utbudet av teater, utställningar och konserter. Denna uppfattning delas av *Uppsala läns bildningsförbund*, *TCO*, *Svenska tonkonstnärsförbundet* och *kulturnämnden i Skövde*.

Riksteatern-Svenska teatern understryker intresset för produktionssamverkan.

Musikaliska akademiens styrelse anser det ofrånkomligt att rixskonserter och Sveriges Radios musikavdelning har intim kontakt i planeringen av sin verksamhet och att musikavdelningen bör inlemmas i rixskonserternas beslutande organ. *Länsstyrelsen i Örebro län* och *Teatrarnas riksförbund* erinrar också om formerna för samarbetet med radio och TV.

Teater- och orkesterrådet uttalar sig för ett närmare samarbete mellan rixskoncertverksamheten och riksteatern beträffande samproduktion och publikvärvning. *Skådebanan* föreslår ett samarbete på riksnivå mellan de tre riksorganisationerna och *Skådebanan* för att skapa en gemensam, landsomfattande publikorganisation och en samordnad arbets- och turnéplan.

Konsertbyråutredningens förslag om en begränsad styrelse, ett råd och en direktör i ledningen för det nya institutet enligt alternativ 2 tillstyrks i stor utsträckning.

Musikaliska akademiens styrelse anser att antalet styrelseledamöter bör ökas till nio, inklusive direktören, för att möjliggöra representation av intressen utanför Stockholm. I samma riktning uttalar sig även *Föreningen Levande musik i Göteborg*.

Enligt *organisationsnämnden för militärmusiken* bör försvaret vara representerat både i styrelsen och rådet.

LO och *TCO* finner det väsentligt att folkrörelserna blir representerade i styrelsen.

ABF anser att ledamöterna i styrelsen bör företräda Musikaliska akademien, skolöverstyrelsen, folkbildningsarbetets centrala samarbetsorgan och tonkonstnärerna.

Folkbildningsförbundet m. fl. och *ABF* anser att rådet även bör få granskande uppgifter, medan *Svenska kommunförbundet* framhåller att rådet bör i viss mån vara ansvarigt för planeringen. Enligt *ABF:s* mening bör representanter för de regionala instanserna ingå i rådet.

I flera remissyttranden framhålls att den centrala kansliorganisationen till följd av den starkt centraliserade verksamheten blir mycket personal- och kostnadskrävande.

Statskontoret anser att man nu varken kan eller bör ta ställning till hur det föreslagna institutets inre organisation bör se ut vid fullt utbyggd verksamhet. Under uppbyggnadstiden är det enligt statskontorets mening tillräckligt att institutet får en produktionsenhet, en ekonomisk-administrativ enhet samt en enhet för planerings- och samordningsfrågor samt information. *Teater- och orkesterrådet* finner det inte rimligt att binda sig för en organisation som man tror erfordras för en antagen verksamhet år 1970.

Bland de remissinstanser som föreslår en förenkling av den administrativa apparaten återfinns *LO*, *TCO*, *Folkbildningsförbundet m. fl.* samt *ABF*. Produktionen bör enligt *ABF*:s mening kunna utnyttjas för både kvälls- och skolkonserter och därför bör det vara praktiskt att samordna den under en ledning i stället för att strängt dela upp produktion, studiematerialframställning och turnéläggande på det sätt utredningen föreslår. *Teater- och orkesterrådet* och *Musikaliska akademiens styrelse* godtar den organisatoriska uppbyggnaden dock med viss reservation vad beträffar utbyggnadstakten. Andra remissinstanser, däribland *Svenska stadsförbundet*, *länsstyrelsen i Jämtlands län*, *Malmö konserthusstiftelse*, *Göteborgs musikkonservatorium* och *Norrländska musikringen*, anser att det finns en bristande balans i dimensioneringen av å ena sidan den centrala ledningen och å den andra organen på regions- och lokalplanet.

På grundval av erfarenheterna från försökstiden förordar *länsstyrelsen i Östergötlands län* samt övriga remissinstanser inom regionen att det centrala kansliets uppgifter omprövas och att huvuddelen av verksamheten decentraliseras till regional nivå. Mera allmänt hållna önskemål om decentralisering förs fram av *Norrländska kammarmusikringen* och *Salomon Smiths kammarmusikförening*.

Statskontoret förordar att ett programbudgetsystem byggs upp för styrning av institutets verksamhet.

Den av utredningen föreslagna regionala organisationen har gett anledning till ett stort antal uttalanden. Flertalet remissinstanser stöder förslaget att bygga på existerande frivilliga organisationer och att särskilt knyta an till det fria bildningsarbetet. Organisationen anses emellertid av många alltför splittrad för att kunna fungera tillfredsställande. *Länsstyrelserna i Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län* samt *Svenska stadsförbundet* förordar en omprövning av förslaget. Det framförs också önskemål om att man inte alltför hårt skall binda sig vid den ena eller andra organisationsformen utan låta berörda parter skapa både länsorgan och de lokala organ som kan behövas. Uttalanden i denna riktning görs också av *Musikaliska akademiens styrelse*, *länsstyrelsen i Västmanlands län*, *länsstyrelsen i Östergötlands län*, *Svenska kommunförbundet* och *Östergötlands bildningsförbund*.

Till de remissinstanser, vilken som alternativ till utredningens förslag anser att länsbildningsförbunden bör ha ett avgörande inflytande på den regionala distributionen av såväl kvälls- som skolkonserter, hör *skolöverstyrelsen, LO, Folkbildningsförbundet m.fl., länsstyrelsen i Norrbottens län, Jönköpings läns landsting, Jämtlands läns landsting* samt länsbildningsförbunden i *Östergötland, Jönköpings län, Norrbotten, Stockholms län, Uppsala län* och *Halland*. Om en uppdelning av ansvaret enligt utredningens förslag skulle genomföras förordas i flera yttranden att länskolnämnderna får möjlighet att delegera distributionsuppdraget till länsbildningsförbunden. *Länsbildningsförbunden i Dalarna, Jämtlands län* och *Gävleborgs län* anser att vissa skäl talar för utredningens förslag att kanalisera skolkoncertverksamheten via länskolnämnderna. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser det inte uteslutet att det av rent praktiska skäl är mer ändamålsenligt med länskolnämnderna som distributionsorgan. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att organisationen kan fungera provisoriskt enligt utredningens förslag. I *Stockholms stad* anser remissinstanserna att vägen via länskolnämnden blir alltför omständlig och att skolförvaltningen bör sköta kontakterna med konsertproducenterna direkt.

Statskontoret förordar att ansvaret för kvällskoncertverksamheten inte läggs på länsbildningsförbunden utan på landstingen med hänsyn till de ekonomiska åtaganden som kommer att vara förenade med konsertverksamheten. Av samma skäl anser *1965 års musei- och utställningssakkunniga* att huvudansvaret för rikskoncertverksamheten på regionalplanet bör ligga på landstingen med möjlighet för dem att uppdra åt annan lämplig instans (kulturnämnd, länsbildningsförbund) att driva verksamheten. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *TCO* förordar i första hand landstingen för den här avsedda uppgiften. *Västernorrlands läns landsting* tror inte att länsbildningsförbunden kan bli det effektiva marknadsföringsorgan utredningen förutsätter. Skyldighet att svara för kulturdistribution kan inte åläggas förbunden utan en radikal omformning av deras nuvarande verksamhet. Landstinget anser vidare att den regionala distributionen om möjligt bör vara knuten till ett enda organ. Enligt landstingets mening är det naturligt att sekundär- och primärkommunala instanser aktiveras för frågor som rör kulturdistribution i större utsträckning än hittills skett.

I flera remissyttranden uttrycks tvekan om syfte, arbetssätt och befogenheter för den föreslagna kulturdelegationen. *Svenska stadsförbundet* och *Svenska landstingsförbundet* anser att det krävs ytterligare utredning i frågan, medan *Svenska kommunförbundet* avstyrker och anser att formerna för regional samverkan bör lösas fritt på det för varje region lämpligaste sättet, i första hand genom åtgärder av folkbildningsorgan. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser tanken riktig men inte tillräckligt genomförd. *Länsstyrelserna i Östergötlands* och *Västerbottens län* ansluter sig till förslaget. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* avstyrker eftersom avsikterna med kulturdelegationen kan förverkligas genom lämplig sammansättning av länsbildningsförbundens styrelser.

Teater- och orkesterrådet anser att utredningen inte beaktat behovet av resurser för länsbildningsförbund och länskolnämnder för propaganda och upplysning samt idégivning åt lokala instanser. Rådet anser att varje länsbildningsförbund bör kunna anställa en särskild befattningshavare för sådana frågor.

De föreslagna regionsintendenternas uppgift och ställning i organisationen anses av många remissmyndigheter oklar. *Folkbildningsförbundet m. fl.* och flera av länsbildningsförbunden, bl. a. i *Norrbottnen, Jämtlands län och Stockholms län*, anser det naturligt att knyta befattningen till länsbildningsförbunden. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* föreslår att regionsintendenterna får en mera fri ställning gentemot den centrala instansen. *Musikaliska akademiens styrelse* har en liknande uppfattning och förordar att man i orter med stor aktivitet på musikområdet inrättar ett regionskontor med större personalresurser än utredningen tänkt sig. Styrelsen anser det viktigt att det etableras samarbete mellan bl. a. yrkesorkestrarnas kanslier och regionskontoret eller regionsintendenten. Tanken på ett utvidgat regionskontor återkommer i yttranden från *Malmö musikkonservatorium, Ars Nova, Salomon Smiths kammarmusikförening* och *Norrländska musikringen*.

Länsstyrelsen i Örebro län åberopar yttranden från *Örebro orkesterstiftelse* och *Örebro stad* och finner att utredningen inte uppmärksammat den organisation av musiklivet i regionen som byggts upp med bl. a. betydande kommunala insatser. Denna bör läggas till grund för den regionala organisationen. Regionsorkestern bör verka under den ledning som redan finns och som även liksom hittills bör svara för ledningen av musikverksamheten i staden och länet.

Riksteatern-Svenska teatern kan inte ansluta sig till utredningens förslag att distributionen bör anförtros länsbildningsförbunden. Dessa har stora uppgifter när det gäller att stödja och stimulera studiearbetet och bör knytas till verksamheten för dessa uppgifter. På det regionala planet föreslås ett råd av representanter för lokala abonnemangsföreningar inom regionen.

ABF framlägger ett särskilt förslag om regional och lokal organisation. På regionsplanet bör representanter för lokala abonnemangsföreningar tillsammans med länskolnämnd, länsbildningsförbund m. fl. samt landstinget bilda en regional organisation, till vilken en heltidsanställd administratör bör knytas. Regionsintendenten bör inte vara knuten till den centrala instansen utan anställas regionalt för att enbart svara för produktion. Om dessa riktlinjer för den regionala organisationen inte kommer att prövas bör enligt ABF:s mening distributionsuppgifterna fördelas i enlighet med utredningens förslag men samarbete mellan berörda organ måste äga rum. Regionsintendenterna bör lämpligen anställas av länsbildningsförbunden. Behovet och värdet av en speciell kulturdelegation anser ABF diskutabelt.

I fråga om formerna för en lokal organisation framhåller *Svenska stadsförbundet* att det blir svårt att få till stånd en enhetlig organisation på grund av att de yttre förhållandena i kommunerna är olika. *LO* och *Folkbildningsförbundet m. fl.* anser det lämpligt att lita till folkbildningsorganisationerna. *Musikaliska*

akademiens styrelse nämner att verksamheten på lokal nivå vanligen kännetecknas av ett omfattande frivilligt arbete, som bör tillvaratas och stimuleras. När det gäller kvällskonserterna anser *statskontoret* och *1965 års musei- och utställningssakkunniga* att det direkta ansvaret för verksamheten bör läggas på kommunernas egna organ. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser också att underlaget för det lokala arbetet bör bli kommunblocket. I planeringen på kommunnivå ingår även lokalfrågor, som i stor utsträckning kommer att påverkas av rikskoncertverksamheten.

I fråga om skolkonserterna anser både *Svenska stadsförbundet*, *skolöverstyrelsen* och flera lokala skolstyrelser att skolstyrelsen är den rätta lokala instansen. Stadsförbundet framhåller i anslutning till konsertbyråutredningens förslag om uppbyggande av ett särskilt lokalt representantskap att drygt hälften av kommunerna med 20 000 invånare eller mer hittills inrättat kommunal kulturnämnd och att intresset för sådan samordning ökar. Där kulturnämnd finns bör denna enligt förbundets mening vara lämplig som lokal instans. Där representation inte redan finns för frivilliga organisationer på musikområdet bör dessa kunna adjungeras när rikskoncertfrågor behandlas.

ABF framhåller att man i mindre kommuner måste räkna med en enklare organisationsplan än vad utredningen tänkt sig och anser att kommunen bör ta initiativ, göra de nödvändiga ekonomiska åtagandena och ge uppdrag åt exempelvis ett studieförbunds lokalavdelning att administrera verksamheten. *ABF* anser liksom *Riksteatern-Svenska teatern* att man åtminstone i större kommuner bör bygga upp lokala abonnemangsföreningar med hel- eller deltidsanställd intendent eller ombudsman. *Norbottens bildningsförbund* anser att vissa uppgifter på det lokala planet kan skötas av skolstyrelserna i samarbete med folkbildningsorganisationer i de fall kulturnämnd saknas.

Konsertbyråutredningens förslag till *k o s t n a d s f ö r d e l n i n g* mellan stat och lokal arrangör beträffande honorarskostnaderna för kvällskonserter, innebärande att staten skulle svara för 25 % av kostnaderna, har diskuterats i stor utsträckning. Från folkbildningsorganisationernas sida anser man att staten i varje fall bör svara för samma andel av honorarskostnaderna som vid skolkonserter. Samtidigt påpekas i ett flertal fall att det är önskvärt om bidragsgivningen kan följa samma principer som gäller för de statliga bidragen till studiecirkel- och föreläsningverksamhet, dvs. utgöra 75 % av arrangörernas kostnader.

Skolöverstyrelsen anser att kostnadsfördelningen för kvällskonserterna bör övervägas ytterligare. Kostnaderna för skolkonserternas pedagogiska material bör vara inräknade i priset för produktionen.

Länsstyrelsen och *landstinget i Jönköpings län* anser att honorarkostnaderna för kvällskonserter bör delas lika mellan stat och lokal arrangör. Landstinget påpekar att de lokala kostnaderna långt ifrån alltid kompenseras av entréavgifter. Huvudmän på lokalplanet är ofta frivilliga organisationer utan tillgång till allmänna medel annat än i form av extra kommunala anslag.

Både *LO* och *ABF* anser att det bör finnas lika stor anledning för staten att ekonomiskt gynna de vuxnas deltagande i konserterna som de ungas.

Svenska kommunförbundet framhåller att de stora ekonomiska krav som genom rikskonsertverksamheten ställs även på kommunerna bör beaktas vid beslut om utbyggnadstakten. Den centrala rikskonsertinstansen måste enligt förbundet i stor utsträckning kunna åtaga sig att svara för eventuella förluster vid sådana konserter som förläggs till orter med mindre tillfredsställande publikunderlag.

Riksteatern-Svenska teatern finner det speciellt viktigt att de lokala arrangörerna genom tillräckliga anslag får möjlighet att genomföra en verksamhet som inte i alltför hög grad blir avhängig av biljettinkomsterna, vilka med ständigt stigande kostnader kommer att utgöra en allt mindre del av budgeten. Enligt teaterns mening borde tiden vara mogen för att inom ramen för den kommunala budgeten ge väsentligt större utrymme för kulturella angelägenheter för att förhindra att kulturprodukter som förs ut i landet med hjälp av statsbidrag inte blir tillgängliga för allmänheten därför att arrangören inte vågar ta risken att teckna de nödvändiga ekonomiska garantierna.

Svenska landstingsförbundet erinrar om att utredningen i flera sammanhang förutsätter ett utvidgat ekonomiskt stöd från kommun och landsting. Någon konkret bedömning av dessa förslag och dess konsekvenser är enligt förbundet inte möjlig. Förbundet förutsätter emellertid rent allmänt att landstingen inte i mer nämnvärd grad skall behöva ekonomiskt engageras i verksamheten.

Jönköpings och Jämtlands läns landsting, Folkbildningsförbundet m. fl., rikskonserters länsombud i Malmöhus län samt bildningsförbunden i Jönköpings län, Dalarna, Jämtlands län och Norrbotten anser det vara en svaghet i utredningen att ekonomiska kalkyler saknas för den förstärkning av länsbildningsförbundens resurser, både i personal och på annat sätt, som erfordras om förbunden skall kunna göra den insats utredningen förutsätter. *Norrbottens bildningsförbund* konstaterar att det är nödvändigt för att nå fullgod effekt av verksamheten att finansieringen av länsbildningsförbunden klaras i samband med beslutet om rikskonserternas framtid.

Statligt stöd till lokala konsertarrangörer förordas av *Ars Nova i Malmö*. *Salomon Smiths kammarmusikförening* och *Föreningen Levande musik i Göteborg* anser att staten i första hand bör utvidga sin bidragsgivning till den lokala musikfrämjande verksamheten.

4.3 Departementschefen

Försöksverksamheten med rikskonserter, som igångsattes under hösten 1963, har stått under ledning av en av Kungl. Maj:t utsedd chef. Denne har haft att självständigt svara för försöksverksamheten. Vid planeringen av verksamheten och i frågor av principiellt intresse har samråd skett med konsertbyråutredningen. De av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelserna har varit av mycket allmän karaktär. I övrigt har i stort sett endast anslagsgivningen bestämt förutsättningarna för verksamhetens utformning.

Som jag berört i ett tidigare sammanhang kommer förutsättningarna för den fortsatta utvecklingen av rikskonsertverksamheten inte på ett mera avgörande sätt att ändras i och med att man nu inriktar sig på att ge verksamheten en permanent utformning. Frågan om de lämpligaste verksamhetsformerna måste ständigt övervägas som en följd av det konstnärliga skapandets utveckling och andra förändringar i kulturmiljön. En rad frågor rörande orkesterorganisation och formerna för tonkonstnärernas medverkan i övrigt aktualiseras fortlöpande. Verksamheten på området kommer således ganska länge att befinna sig under utbyggnad och utveckling.

Med hänsyn till de angivna förutsättningarna är det av vikt att rikskonsertverksamhetens organisatoriska uppbyggnad blir sådan att den smidigt kan anpassas till nya erfarenheter.

Med anpassningsbarheten sammanhänger kravet på effektivitet. Skulle effektiviteten i något avseende visa sig otillfredsställande, måste ändringar ske. Försöksledningen har kommit fram till genomarbetade metoder för att planera konsertverksamheten med hänsyn tagen till ekonomiska resurser, arrangörernas önskemål och tillgången på artister. Det är i detta planerande arbete som en av rikskonsertledningens viktigaste uppgifter ligger. Härigenom skapas de förbättrade förutsättningarna för musiklivets utveckling som en enbart förmedlande verksamhet inte kan tillgodose. Detta kräver en genomarbetad planläggning som kombineras med information, tillhandahållande av pedagogiskt material och andra åtgärder för att väcka intresse för de program som framförs. Till en effektiv verksamhet hör också att goda kontakter knyts med andra konstnärliga verksamhetsgrenar samt utbildningsväsende och folkbildningsarbete. Av särskild vikt blir de internationella kontakter som kan uppbyggas i samverkan med bl. a. Svenska institutet. En planering är nödvändig också för att största möjliga rättvisa skall kunna åstadkommas mellan de regioner, i vilka verksamheten är etablerad. Strävandena i denna riktning är ett centralt motiv för ett engagemang från statens sida och karakteriserar också de statliga insatserna för riksteater och riksutställningsverksamhet.

Mycket stora krav kommer att ställas på den centrala ledningen av rikskonsertverksamheten. Dess förmåga att samarbeta med olika intressenter både på konstnärssidan och mottagarsidan, att anpassa verksamheten till skilda utvecklingstendenser och att ta nya initiativ blir avgörande för hur rikskonserttanken kommer att förverkligas. Den centrala verksamheten bör därför organiseras i så fria former som möjligt. Jag kan därför ansluta mig till utredningens förslag att den organiseras som en stiftelse, *Stiftelsen Institutet för rikskonserter*. Stiftelsens uppgift och organisation behöver inte regleras på annat sätt än genom ett begränsat antal allmänna föreskrifter. Verksamheten kan, fastän den i huvudsak bekostas av statsmedel, ges en frihet motsvarande vad många andra liknande organ på kulturfältet åtnjuter, t. ex. Sveriges Radio, Filminstitutet och riksteaterverksamheten.

I fråga om ledningen för stiftelsen har konsertbyråutredningen framlagt två olika förslag. Enligt det första alternativet skulle verksamheten ledas av en sty-

relse på tio ledamöter, varav Kungl. Maj:t skulle utse tre, däribland ordföranden, och olika intressenter sex ledamöter. Institutets direktör skulle dessutom ingå. Det andra, av utredningen förordade alternativet, innebär att endast en liten styrelse skulle tillsättas utan direkt representation för berörda intressegrupper. De senare skulle i stället finnas företrädna i ett rådgivande organ, statens råd för rikskonserter.

De remissuttalanden som gjorts i frågan tyder på att ett mera direkt inflytande på ledningen för olika intressenter än det som alternativ två möjliggör, från flera håll betraktas som önskvärt. Jag anser för egen del att en lösning bör väljas som närmast motsvarar det första alternativet. Stiftelsen bör således ledas av en styrelse på tio ledamöter. Kungl. Maj:t bör utse ordförande och tre andra ledamöter. Av de övriga ledamöterna bör en utses av vardera skolöverstyrelsen, Svenska kommunförbundet, Svenska landstingsförbundet, Samverkande bildningsförbunden och Svenska musikerförbundet. De angivna ledamöterna bör utses för en tid av tre år. För att garantera att styrelsen kontinuerligt förnyas bör ingen ledamot kunna få sitt uppdrag förnyat mer än en gång, därest inte särskilda skäl föranleder annat. Institutets direktör bör förordnas av Kungl. Maj:t för en tid av fem år. Direktören bör vara självskriven ledamot av styrelsen.

Då styrelsen på angivet sätt får en direkt förankring i de viktigaste grupperna av intressenter, anser jag inte att behov föreligger att etablera något råd av det slag som utredningen diskuterat. I den mån styrelsen skulle önska bredare kontakter med olika intressegrupper på det centrala eller regionala planet bör den själv kunna överväga formerna härför.

Under försökstiden har pedagogisk och konstnärlig expertis knutits till rikskonsertledningen genom olika konsultgrupper. Det synes angeläget att fortsätta och utveckla detta system. Sedan ytterligare erfarenheter vunnits bör det övervägas om kontakterna med olika intressegrupper bör ges en närmare reglerad utformning.

Teater- och orkesterrådet bör ha tillsyn över rikskonsertverksamheten. Detta innebär att det bör ankomma på rådet att yttra sig över institutets anslagsframtällningar, understödja fortsatt utredningsarbete, biträda institutet vid förhandlingar med regionala organ och musikinstitutioner samt fortlöpande följa verksamhetens utveckling.

De förhållanden under vilka det centrala institutet kommer att arbeta medför att mycket stora krav på smidighet och anpassningsförmåga kommer att ställas på den kansliorganisation som skall svara för arbetet. Att i detalj reglera den organisation som skall svara för detta mångskiftande arbete anser jag inte vara lämpligt. Stiftelsen bör ha frihet att anpassa arbetets uppläggning till de behov som föreligger och som kan förutses. Det av utredningen framlagda förslaget till arbetsorganisation kan utgöra en utgångspunkt. I vilken utsträckning det bör genomföras får dock bli beroende på de anslag för ändamålet som ställs till förfogande. Jag utgår ifrån att stiftelsen kommer att noga överväga alla möjligheter att effektivisera arbetet och därmed begränsa personalorganisationen.

Direktörens lön och anställningsvillkor bör fastställas under medverkan av

Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. För annan personal bör det ankomma på styrelsen att avtala om löner och övriga villkor.

Det statliga ansvaret för rikskonsertverksamheten kommer främst att vara knutet till det centrala institutet. För att genomföra verksamheten fordras därjämte en organiserad medverkan på det regionala och lokala planet. I det följande vill jag något uppehålla mig vid de frågor som därvid uppkommer.

Den centrala organisationen bör svara för planering, samordning och uppföljning av verksamheten. I fråga om planering och uppföljning krävs ett nära samarbete med de regionala och lokala organen. På det regionala planet förutsätts i mån av resurser en produktion av konserter kunna äga rum. Till en början torde denna främst bli beroende av i vilken utsträckning medverkan kan ske från yrkesorkestrarnas sida. På längre sikt bör militärmusikkåren kunna få väsentlig betydelse för detta musikutbud. De erfarenheter av sådan regional musikproduktion som har kunnat göras under försöksperioden är begränsade.

Uppgiften att initiera och förmedla försöksverksamhetens programutbud regionalt har till stor del lösts med bistånd av länsbildningsförbunden. Härför har särskild arbetskraft fått anlitas med stöd av anslag från landsting och rikskonsertledning. Konsertbyråutredningen har ingående diskuterat den regionala organisationsformen och uttalat sig för en uppläggningsform som, då den är helt genomförd, innebär att länsbildningsförbunden skulle förmedla konserterna för vuxna, att länskolnämnderna skulle svara för distribution av skolkonserterna, att en statligt anställd regionsintendent skulle svara för producentverksamhet, dvs. organisera medverkan från orkestrar, ensembler och enskilda tonkonstnärer inom regionen, och att en kulturdelegation inom varje län skulle svara för vissa samråds- och planeringsuppgifter.

Vid remissbedömningen har den föreslagna regionala organisationen kritiserats och bl. a. ansetts vara för komplicerad. Uttalanden har också gjorts som gått ut på att frågan om formerna för regional samverkan bör lösas på det för varje region lämpligaste sättet. I åtskilliga fall förordas att länsbildningsförbunden bör svara för såväl kvälls- som skolkonserter. Landstingens ansvar för konsertutbudet har också understrukits från flera håll.

Jag finner det betydelsefullt att rikskonsertverksamheten efter hand effektivt förankras på regionalplanet. Av redogörelsen för försöksverksamheten framgår att länsbildningsförbundens medverkan i detta avseende varit värdefull. Att i detta sammanhang ange en generell lösning för hur organisationen på det regionala planet skall utformas är emellertid inte möjligt. Formellt sett måste de regionala organen betraktas som fristående i förhållande till staten och institutet. Huvudmannaskapet för den regionala verksamheten bör bli beroende av initiativ och åtgärder från de närmast berörda myndigheterna och organen inom regionen. I konsekvens härmed bör också de kostnader som uppkommer täckas på annat sätt än av statsmedel. Då emellertid rikskonsertledningen under försökstiden lämnat vissa bidrag bör även övergångsvis av tillgängliga medel kunna ges ett visst ekonomiskt stöd till de regionala organen i de hittillsvarande försökslänen.

Av det föregående har framgått att vissa insatser blir nödvändiga från regionalt håll för att rikskonserterna skall kunna genomföras på bästa sätt. Med hänsyn till landstingens redan dokumenterade intresse för kulturfrågorna finns anledning att utgå från att landstingen skall vara beredda att medverka till att lösa bl. a. de ekonomiska frågor som aktualiseras. Jag anser det vara en nödvändig förutsättning för ett växande kulturutbud att de statliga insatserna stöds av åtgärder från landstingens sida.

Vid uppbyggandet av rikskonsertverksamheten på regional nivå finner jag det naturligt att länsbildningsförbunden med sin breda förankring i bildningsarbetet liksom i de hittillsvarande försökslänen kommer att spela en viktig roll då det gäller kvälls- och ungdomskonsserter, bl. a. därför att studieverksamheten kring konserterna är av väsentlig betydelse. Beträffande uppgiften att distribuera de s. k. kvällskonserterna har utgångsläget givetvis påverkats av att jag som framgått av det föregående inte föreslår en successiv regional uppbyggnad utan insatser över hela landet. Att denna verksamhet fördelas över landet inom ramen för tillgängliga resurser innebär att aktiviteterna inom varje region tillsvidare blir relativt begränsade och ställer mindre anspråk på den regionala organisationen, i varje fall innan regionsensemblerna utvecklats.

För skolkonserternas del är läns skolnämndernas medverkan till viss del erforderlig. Från deras sida fordras insatser för insamling av olika uppgifter för planeringen av konserterna. Den egentliga utläggningen av skolkonserterna kan ske från institutets kansli direkt till skolorna.

De anförda synpunkterna innebär att i regioner med mera utbyggd rikskonsertverksamhet medverkan är behövlig från flera olika håll. Hur arbetsuppgifterna skall fördelas och hur samordningen av de olika insatserna skall utformas blir frågor som får lösas från fall till fall. Av väsentlig betydelse är att det centrala institutets behov av effektivt samarbete tillgodoses. Det bör ankomma på institutets ledning att bl. a. i samband med utvidgning av arbetet till nya regioner ta upp överläggningar med de regionala instanserna om hur samarbetet skall organiseras.

Utredningen har föreslagit att tjänster som *r e g i o n s i n t e n d e n t e r* med uppgift att leda bl. a. regionsensemblerna skulle inrättas. Med hänsyn till de ändringar i rikskonsertorganisationens uppbyggnad som jag förordat i det föregående kan behovet av sådana tjänster ännu inte överblickas och inte heller arbetsuppgifterna säkert fastställas. Detta sammanhänger dels med att kvällskonsertverksamheten avses bli fördelad över hela landet, dels med att ställningstagandet rörande regionsensemblernas slutliga organisation inte ännu kan fixeras. De produktionsinsatser som med de nya förutsättningarna i första hand aktualiseras berör inte enbart vissa län utan landet som helhet. Jag anser att endast tre intendentstjänster utanför Stockholm bör inrättas. Dessa bör svara för produktionsuppgifter i var sin del av landet. Jag anser inte att man nu i övrigt bör binda sig för hur utbyggnaden i detta hänseende skall ske framdeles. Kostnaderna för tjänsterna bör helt täckas av statsmedel.

I fråga om den lokala organisationen för genomförandet av rixskonserterna har utredningen tänkt sig ett representantskap i vilket olika intressenter skulle samverka. Förslaget har mötts av skiftande omdömen i remissvaren. Bl. a. har kommunernas roll för kulturlivet särskilt framhållits från olika håll.

I likhet med vad jag tidigare anfört om den regionala verksamheten, anser jag att de insatser som görs för rixskonserter på det lokala planet inte bör bindas genom statliga ställningstaganden. Det finns anledning vänta att ett betydande intresse föreligger från skolstyrelser och andra kommunala organs sida för att utnyttja de möjligheter som rixskonserter erbjuder. För genomförandet av konserterna är detta intresse av grundläggande betydelse. Ekonomiska insatser erfordras i viss utsträckning för genomförandet av olika arrangemang. Vidare fordras i allmänhet kommunernas medverkan för att lösa lokalfrågorna för konsertverksamheten. Det torde med hänsyn härtill kunna förväntas att kommunerna är beredda att medverka för att lösa även de organisatoriska problem som sammanhänger med mottagandet av rixskonserterna. Beroende på lokala förhållanden kan olika lösningar tänkas. Det bör därvid ligga i kommunens intresse att knyta an till ortens organisationsliv och därmed få bredast möjliga förankring för de kulturpolitiska åtgärderna.

I fråga om finansieringen av rixkonsertverksamheten föreslår konsertbyråutredningen att hittillsvarande grunder skall tillämpas. Dessa innebär att staten svarar för kostnaderna för den centrala verksamheten, däri inbegripet centrala och regionala produktionskostnader, samt därutöver för en stor del av kostnaderna för genomförande av konserterna. I sistnämnda avseende föreslås staten svara för rese- och traktamentskostnader för turnerande tonkonstnärer samt för en fjärdedel av gagekostnaderna vid kvällskonserter och hälften av samma kostnader vid skol- och ungdomskonserter. På den lokala anordnaren ankommer att svara för återstående del av gagekostnaderna samt för kostnader för lokaler och andra utgifter för det praktiska genomförandet av konserterna.

För egen del kan jag i stora drag godta de angivna grunderna för kostnadsfördelningen. Den angivna principen behöver emellertid inte tillämpas vid varje särskilt tillfälle. Således bör skolkonserterna liksom hittills kunna erbjudas för ett fast pris som fastställs med ledning av den nyss angivna regeln. För offentliga konserter för vuxna och för ungdom anser jag emellertid att hänsyn också bör tagas till inflytande intäkter i samband med konsertgivningen. Inträdesavgiften bör till halva sitt belopp tillfalla institutet. Samtidigt bör dock det statliga bidraget för gagekostnader kunna utgå med högst 50 % liksom vid skolkonserterna. Rixkonsertledningen bör också ha frihet att för vissa arrangemang kunna begränsa sin ekonomiska medverkan till att avse en förlustgaranti. En förutsättning för de s. k. interna konserterna, dvs. icke offentliga konserter inom föreningar, vid militärföreläggningar och sjukhus etc., torde i allmänhet vara att kostnaderna kan hållas låga. Rixkonsertledningen bör därför i sådana fall kunna svara för en relativt sett större andel av kostnaderna än vid offentliga konserter. I den mån

man redan från den nuvarande försöksledningens sida är bunden av gjorda åtaganden för verksamhetsåret 1968/69 enligt hittillsvarande finansieringsregler, bör dessa åtaganden givetvis fullföljas.

När de statsunderstödda yrkesorkestrarna eller delar av dessa engageras i riks-konsertverksamheten utanför hemkommunen inom ramen för musikernas reguljära tjänstgöring bör, vid bestämmandet av den ersättning för framträdandet som skall utgå till orkesterns huvudman, en minskning ske med hänsyn till det statsanslag som utgår för orkesterns allmänna verksamhet.

De angivna grunderna för finansiering kan efter det att ytterligare erfarenhet vunnits behöva överses. En sådan omprövning bör kunna aktualiseras efter en treårsperiod.

5. Förmedling av tonkonstnärer

5.1 Bakgrund

Enligt lagen den 18 april 1935 (nr 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling, *arbetsförmedlingslagen*, får arbetsförmedling inte bedrivas i förvärvssyfte. I övergångsbestämmelser till lagen gjordes dock undantag för dem som vid lagens ikraftträdande i behörig ordning redan bedrev sådan verksamhet. Med särskilt tillstånd kunde dessa fortsätta sin verksamhet ytterligare viss tid. Tidsfristen för upphörandet med förmedling i förvärvssyfte har sedermera flera gånger förlängts, senast genom lag den 2 mars 1962 (nr 45) till 1 januari 1968.

Avgiftskrävande arbetsförmedling utan förvärvssyfte är tillåten, om utövaren har fått tillstånd av arbetsmarknadsstyrelsen. Sådant tillstånd får inte beviljas enskild person. Förmedlingstillstånd av denna typ innehas av ett antal organisationer, de flesta verksamma inom artist- och musikerområdet. Vad slutligen gäller avgiftsfri arbetsförmedling får sådan bedrivas, men utövaren är skyldig att göra anmälan till arbetsmarknadsstyrelsen om sin verksamhet.

Det kan tilläggas, att arbetsförmedlingslagen inte lägger hinder i vägen för sådan service utöver förmedling som tonkonstnärer kan behöva och som brukar lämnas av impressarier och managers.

Beträffande de förmedlingsorgan som är verksamma på den seriösa musikens område kan nämnas att ett privat företag, *Konsert- och teater-bureau AB* (*Konsertbolaget*), som började sin verksamhet före lagens tillkomst och som därefter har fått tillstånd att fortsätta sin förmedlingsverksamhet i förvärvssyfte. Dessutom har som nämnts flera organisationsförmedlingar fått tillstånd att utan förvärvssyfte bedriva avgiftskrävande arbetsförmedling inom artist- och musikerområdet. Två av dessa förmedlingar är uppbyggda av arbetstagare, nämligen *Föreningen turnerande sällskap* och *Svenska musikerförbundets artist- och musikerförmedling*, medan arbetsgivarorganisationer står bakom de övriga, dvs. *Folkparkernas artistförmedling*, *Musiketablisementens förmedling*, *Riksorganisationen av artistarbetsgivare*, *Föreningen svenska festarrangörers artisttjänst*, *Sveriges nöjesidkares centralförening* och *Idrottens artistbyrå*. Vid den tidpunkt då utredningen gjordes, bedrev endast en av organisationsförmedlingarna en verksamhet som i någon utsträckning avsåg seriösa tonkonstnärer, nämligen *Riksorganisationen av artistarbetsgivare*, vilken bildades år 1946.

Vid sidan av de avgiftskrävande förmedlingsorganen har samhället genom den offentliga arbetsförmedlingen avgiftsfritt lämnat förmedlingsservice till artister och musiker, inklusive de seriösa tonkonstnärerna, och till arbetsgivare som behövt engagera sådana yrkesutövare. Arbetsmarknadsverket har sedan år 1943 genom den

s. k. artist- och musikerförmedlingen sökt att bättre tillgodose dessa gruppers förmedlingsbehov.

Frågan om förmedlingen av artister och musiker har efter tillkomsten av arbetsförmedlingslagen tidigare utretts vid ett par tillfällen. Sålunda behandlade 1947 års musikutredning förmedlingsfrågorna i sitt betänkande Musikliv i Sverige (SOU 1954: 2). Denna utredning föreslog att det vid sidan av de existerande förmedlingsorganen skulle bildas ett statligt aktiebolag för förmedling av tonkonstnärer till konsertgivare. Vidare har arbetsmarknadsstyrelsen låtit en arbetsgrupp, artistförmedlingsutredningen, göra en översyn av frågan om förmedling av engagemang åt artister och musiker. I betänkandet Arbetsförmedling för artister och musiker (17 februari 1965, stencilerat) föreslog arbetsgruppen bl. a. att den offentliga arbetsförmedlingen skulle få ökade resurser och att hos arbetsmarknadsstyrelsen skulle inrättas en permanent rådgivande delegation med representanter för arbetsgivare och arbetstagare på området.

5.2 Konsertbyråutredningen

Musikutredningens och artistförmedlingsutredningens betänkanden ligger till grund för den diskussion och den ytterligare belysning av förmedlingsförhållandena för tonkonstnärer, som återfinns i konsertbyråutredningens betänkande II, Förmedling av tonkonstnärer.

Vid tidpunkten för konsertbyråutredningens genomgång av förmedlingsfrågorna svarade det privata Konsertbolaget, Riksorganisationen av artistarbetsgivare och den offentliga arbetsförmedlingen för den största delen av förmedlingsverksamheten på den seriösa tonkonstens område. Enligt utredningens bedömning var förmedlingsfrågan i dess helhet, med tanke på att Konsertbolagets tillstånd att bedriva förmedling i förvärvssyfte skulle utlöpa vid årsskiftet 1967/68, inte tillfredsställande löst med dåvarande resurser. En upprustning av den offentliga arbetsförmedlingen för artister och musiker skulle enligt utredningens bedömning inte heller helt lösa förmedlingsproblemen. I utredningen aviserades att Svenska musikerförbundet avsåg att från år 1966 bygga upp en avdelning för tonkonstnärer inom sin organisationsförmedling. Denna av arbetstagare ordnade organisationsförmedling, som skulle vara avgiftskrävande men utan förvärvssyfte, antogs komma att fylla ett väsentligt behov. Det nya förmedlingsorganets verksamhet var dock begränsat till medlemmar i Musikerförbundet. En motsvarande organisationsförmedling, ordnad genom en sammanslutning av tonkonstnärernas huvudsakliga arbetsgivare i landet, var enligt utredningen också tänkbar. Vid en sådan lösning förelåg dock risk att de mindre avnämarna hade svårt att få gehör för sina synpunkter och önskemål.

Mot bakgrund av sin uppfattning, att konkurrens mellan flera jämbördiga förmedlingsorgan borde eftersträvas, ansåg utredningen att ytterligare åtgärder borde vidtas. Den lade därför fram ett principförslag som innebar dels att tonkonstnärer

skulle undantas från arbetsförmedlingslagens tillämpningsområde, dels att avgiftskrävande förmedlingar i förvärvssyfte skulle tillåtas i fråga om tonkonstnärer, dels att ett statligt aktiebolag för tonkonstnärsförmedling skulle komma till stånd. Utredningen föreslog vidare bl. a., att arbetsmarknadsstyrelsen i sin tillsyn av förmedlingsverksamheten skulle biträdas av en permanent rådgivande delegation med representanter för artister och konsertarrangörer.

Ledamoten av utredningen förbundsordföranden Freddy Anderson reserverade sig mot utredningens förslag om en sådan ändring i gällande lagstiftning, att i förvärvssyfte arbetande förmedlingsbyråer skulle kunna inrättas. Reservanten uttryckte vidare som sin uppfattning, att ett vacuum inte behövde uppstå på förmedlingsmarknaden, när de enskilda förmedlingsföretagens tillstånd löpt ut den 1 januari 1968, eftersom Musikerförbundets organisationsförmedling redan från den 1 januari 1966 skulle starta en avdelning för förmedling av tonkonstnärer.

5.3 Yttranden

Till de allmänna synpunkter som anförs i remissvaren hör påpekanden, bl. a. från *Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd*, *Musikaliska akademiens styrelse* och *Svenska tonkonstnärsförbundet*, att förmedlingsfrågan borde ses i ett allmänskulturellt sammanhang eller mot bakgrund av en kulturpolitisk målsättning. Det sistnämnda förbundet ansåg att utredningen inte tillräckligt beaktat denna aspekt i sitt betänkande. *Arbetsmarknadsstyrelsen*, *statskontoret* och *Svenska teaterförbundet* diskuterar i sina remissyttranden frågan om gränsdragningen mellan seriösa tonkonstnärer och s. k. populärartister. Flera praktiska svårigheter anses uppkomma om man försöker dra strikta gränser mellan dessa grupper. Lämpligheten ur kulturpolitisk synpunkt av en sådan gränsdragning ifrågasätts av *Folkbildningsorganisationernas föreläsningsbyrå*, som anser att uppdelningen skulle bevara klyftan mellan det traditionella konsertlivet och det breda, populärt inriktade musikkivet samt motverka impulser till en kvalitetshöjning av det senare.

Beträffande förslagen om undantag från arbetsförmedlingslagen och tonkonstnärsförmedling i förvärvssyfte har remissinstanserna haft delade meningar. Förslagen tillstyrks på dessa punkter av *Musikaliska akademiens styrelse* och *teater- och orkesterrådet* samt av ett antal institutioner och organ representerande arrangörs- och arbetsgivarparten, nämligen *Sveriges Radio*, *Konsertföreningen i Stockholm*, *Göteborgs orkesterförening*, *Stiftelsen Malmö konserthus*, *Sveriges orkesterföreningars riksförbund*, *Teatrarnas riksförbund* och *Folkparkernas centralorganisation*.

De nämnda förslagen avstyrks av *arbetsmarknadsstyrelsen*, *Svenska musikerförbundet*, *Svenska teaterförbundet*, *Svenska tonkonstnärsförbundet*, *Föreningen Sveriges kammarmusiker*, *Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd* och *Folkbildningsorganisationernas föreläsningsbyrå*. Arbetsmarknadsstyrelsen an-

ser att en olycklig splittring av arbetsmarknaden skulle uppkomma, om en lagändring gjorde det möjligt för privata agenter att i förvärvssyfte verka på en del av förmedlingsfältet. Enligt Svenska teaterförbundets mening skulle förslaget heller knappast vara praktiskt genomförbart på grund av svårigheten att entydigt avgränsa de seriösa tonkonstnärerna från övriga tonkonstnärer. Svenska tonkonstnärsförbundet och Föreningen Sveriges kammarmusiker vänder sig mot att kommersiella intressen i någon form skall få uppträda som förmedlande länk mellan tonkonstnären, vars utbildning till stor del bekostats av samhället, och arrangören, vars konsertverksamhet till stor del stöds av allmänna medel.

Som alternativ till den lösning av förmedlingsfrågan som utredningen framlagt förordar *arbetsmarknadsstyrelsen* att den offentliga arbetsförmedlingen upprustas. *Svenska teaterförbundet* erinrar om att arbetsmarknadsstyrelsen på flera andra områden visat att den haft vilja och förmåga att genomföra mycket radikala upprustningar av förmedlingsverksamheten. Förbundet kan även från sitt eget område redovisa positiva erfarenheter härvidlag. När det gäller tal-skådespelare har arbetsförmedlingen övertagit förbundets service till olika arbetsgivare och skapat en förmedlingsform som är uppskattad av båda parter.

Flertalet av dem som yttrat sig över betänkandet anser dock att samhällets åtgärder för att förbättra förmedlingen av seriösa tonkonstnärer bör ske på andra vägar än genom utbyggd offentlig arbetsförmedling. Man ansluter sig därvid i regel till förslaget om ett statligt förmedlingsbolag. Samtidigt understryks, bl. a. av *statskontoret*, *Svenska musikerförbundet*, *Svenska tonkonstnärsförbundet* och *Föreningen Sveriges kammarmusiker*, att utredningens överväganden inte utgör tillräcklig grund för att inrätta ett nytt statligt organ för förmedling av tonkonstnärer. Härför erfordras ytterligare utredning. Om det då visar sig att ekonomisk rörelsefrihet är av avgörande betydelse, bör man enligt statskontorets mening i första hand pröva att låta verksamheten bedrivas inom en stiftelse. Förslaget om ett statligt förmedlingsbolag accepteras av *arbetsmarknadsstyrelsen* som en alternativ lösning till upprustning av den offentliga arbetsförmedlingen. Enligt styrelsens mening bör ett sådant statligt bolag på grund av svårigheten att inom artistvärlden göra någon skarp gränsdragning mellan olika kategorier, inte begränsa sin verksamhet till enbart tonkonstnärer utan inrikta sig på alla slag av artister och musiker. Frågan om vilka kategorier det föreslagna bolaget skall betjäna har emellertid även andra arbetsmarknadsaspekter. Enligt styrelsens mening är det inte rimligt att tänka sig, att bolaget skulle svara enbart för förmedlingen av de mest aktuella tonkonstnärerna, medan samtidigt de mindre eller otillräckligt efterfrågade skulle hänvisas till den offentliga arbetsförmedlingen. Detta måste även innebära att bolaget av tillsynsmyndigheten åläggs att i fråga om artistmarknaden administrera de i samband med denna förknippade arbetsmarknadspolitiska uppgifterna.

Arbetsmarknadsstyrelsen har inget att erinra mot att organisationer av arbetstagare och arbetsgivare ordnar förmedling för tonkonstnärer. Skulle organisationsförmedlingarna få en helt dominerande ställning på marknaden, bör de också ta ansvar för svårplacerade förmedlingsfall.

Flera av dem som avgivit yttrande ansluter sig till tanken att man bör eftersträva en *k o n k u r r e n s* på lika villkor mellan olika förmedlingsorgan. Några vänder sig dock mot att arbetstagare skulle ordna egen organisationsförmedling och framhåller risken av fackförbundsdirigerad förmedlingsverksamhet. *Sveriges orkesterföreningars riksförbund*, som även noterar möjligheten för egen del att ansöka om förmedlingstillstånd, hälsar med tillfredsställelse att Musikerförbundet beslutat utvidga sin förmedling till att omfatta även tonkonstnärer.

Att antalet konkurrerande förmedlingsorgan kan bli alltför stort antyds av *Sveriges Radio*, som befarar att tillräckligt artistunderlag inte finns för samtliga behandlade förmedlingsorgan. Föreställningen att också den statliga förmedlingen bör konkurrera med andra former av förmedlingar tillbakavisas av *Svenska teaterförbundet*. Ett sådant förmedlingsorgan kan bli effektivt endast om det är ensamt på området, hävdar förbundet.

Utredningens förslag om att hos arbetsmarknadsstyrelsen inrätta en permanent *r å d g i v a n d e d e l e g a t i o n* med representanter för artister och konsertarrangörer har genomgående mottagits positivt i remissvaren.

5.4 Departementschefen

Artist- och musikerförmedling har hittills bedrivits av den avgiftsfria offentliga arbetsförmedlingen, av åtta organisationsförmedlingar, som får ta avgifter på självkostnadsbasis, och av enskilda förmedlingsföretag, som har haft tillstånd att bedriva förmedlingsverksamhet i förvärvssyfte.

De övergångsbestämmelser till lagen om arbetsförmedling som har gjort det möjligt att bedriva arbetsförmedling i förvärvssyfte, har upphört att gälla vid utgången av år 1967. Detta innebär att tillstånden för de enskilda förmedlingsföretagen har löpt ut vid årsskiftet och att nya tillstånd inte kommer att meddelas efter denna tidpunkt. Företagen måste därför överlåta den förmedlande delen av sin verksamhet i andra händer.

Efter samråd med chefen för inrikesdepartementet anser jag det inte befogat att aktualisera någon ändring av arbetsförmedlingslagen för att undanta artister inom den seriösa tonkonsten från lagens tillämpningsområde. Förmedlingsfrågan bör lösas på ett enhetligt sätt över hela fältet.

Vid överläggningar som under februari och mars 1968 ägt rum mellan chefen för inrikesdepartementet och företrädare för de större organisationerna av arbetsgivare och arbetstagare på området och med deltagande av experter från utbildningsdepartementet och arbetsmarknadsstyrelsen, har man från organisationernas sida främst önskat och förklarat sig beredd att fortsätta och utvidga sin förmedlingsverksamhet på ett sätt som effektivt skulle tillgodose förmedlingsbehovet inom hela musikerområdet. Härvid deltog också representanter för de statliga och statsunderstödda arbetsgivareintressena, som ansökt om tillstånd för en organisationsförmedling hos arbetsmarknadsstyrelsen.

Vid de nyss berörda överläggningarna förklarade chefen för inrikesdepartementet att de i fortsättningen verksamma organisationerna måste vara i stånd att sörja för en förmedlingsverksamhet som omfattar alla slags artister i hela landet, något som får avspegla sig i tillståndsgivningen och därtill knutna villkor. Mot denna bakgrund anslöt han sig till den uppfattning, som uttalades av företrädare för arbetsmarknadsstyrelsen, att den offentliga artist- och musikerförmedlingen inte längre kommer att fylla någon funktion för att tillgodose förmedlingsbehovet på området och därför bör avvecklas.

Med hänsyn till den utveckling som här berörts och som ägt rum sedan konsertbyråutredningen avslutade sitt arbete i denna del, anser jag att förslaget om ett statligt bolag för tonkonstnärsförmedling inte nu bör aktualiseras. Jag räknar härvid med att vid sidan av nuvarande större organisationsförmedlingar även den nybildade förmedlingen på arbetsgivarsidan träder i verksamhet och utvecklas så att den bl. a. kan tillgodose det behov av internationella kontakter som föreligger för artister på den seriösa musikens område. Organisationsförmedlingarna bör inte minst i detta avseende ges möjligheter att i olika former samverka med lämpliga impressarier. Med dessa förutsättningar finns det enligt min mening skäl att förvänta sig att förmedlingsfrågorna för tonkonstnärer kan lösas utan ytterligare åtgärder av det slag som konsertbyråutredningen avsåg. Förekomsten av flera effektivt verkande organ på förmedlingsområdet bör för arbetstagarna ge den variation i möjligheter till kontakter med konsertinstitutioner och arrangörer som konsertbyråutredningen avsåg med sitt förslag.

Institutet för rikskonsorter får bland de musikfrämjande intressenterna i artistförmedlingsverksamheten genom arten av sitt uppdrag speciell anledning att medverka till att denna förmedlingsverksamhet fungerar effektivt över hela fältet. Inte minst när det gäller artistutbytet med utlandet bör institutet vara berett till insatser utöver vad som faller inom förmedlingsorganens på självkostnadstäckning upplagda verksamhet. För sådana insatser beräknar jag under institutets anslag ett belopp av 200 000 kr.

6. Anslagsberäkningar m. m.

6.1 Konsertbyråutredningen

För budgetåret 1966/67 anvisades för försöksverksamheten 3 015 000 kr. ur anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål. För innevarande budgetår har 4 075 000 kr. anvisats ur samma anslag.

Konsertbyråutredningen beräknar på grundval av sina förslag om rikskonsertverksamhetens utformning för de närmast följande budgetåren de totala kostnaderna för rikskonsertverksamheten på följande sätt.

Ändamål	Kostnader i milj. kr.				
	1968/ 1969	1969/ 1970	1970/ 1971	1971/ 1972	(slut- skedet)
Institutets kansli, löner, centrala produktionskostnader och omkostnader i övrigt	2,20	3,00	5,25	5,25	5,25
producenter	0,60	0,60	1,15	1,15	1,15
Regionala produktionskostnader:					
6 regionintendenter m bitr	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45
+11 » » »		0,85	0,85	0,85	0,85
Summa centrala och regionala administrations- och produktionskostnader	3,25	4,90	7,70	7,70	7,70
Verksamheten:					
Artister och kostnader för produktion i:					
4 regioner (försökslänen)	1,60	1,60	1,60	1,60	1,60
+ 3 regioner (= etapp 1)	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20
+ 5 regioner (= etapp 2)			2,00	2,00	2,00
+13 regioner (= etapp 3)					5,20
Vidareutbildning av militärmusiker	0,50	0,50	0,25	0,20	—
Regionsensemblernas konsertverksamhet		5,00	10,00	10,00	10,00
Punktevenemang och grammofonskiveproduktion	0,70	0,60	0,50	0,50	0,30
Turnéanslag för SFO m fl	0,70	0,70	0,70	0,70	0,70
Summa verksamheten	4,70	9,60	16,25	16,20	21,00
Totalt	7,95	14,50	23,95	23,90	28,70
Avgår arrangörsavgifter	0,85	1,15	3,80	3,80	5,80
Omföringsanslag under VIII huvudtiteln att gottskrivas IV huvudtiteln		5,00	10,00	10,00	10,00
Nettoutgift	7,10	8,35	10,15	10,10	12,90

Utredningen anför bl. a. följande rörande de förutsättningar på vilka den byggt sina beräkningar.

Utredningen har beräknat kostnaderna i dagens penningvärde för tre successiva utbyggnadsetapper för rikskonsertverksamheten. Inom ramen för de i det följande anförda kostnaderna för etapperna 1—3 ingår kostnaderna för ianspråktagande av de regionala ensemblerna med i den första etappen 5 milj. kr. och i de båda senare etapperna 10 milj. kr., dvs. en tredjedel resp. två tredjedelar av det anslag till militärmusikernas avlöningar, som nu utgår från fjärde huvudtiteln.

Etapp 1: Hälften av de regionala ensemblerna och samtliga statsunderstödda yrkesorkestrar i verksamhet samt därtill övrig rikskonsertverksamhet i 7 regioner, nämligen Norrbottens, Jämtlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Östergötlands och Jönköpings län samt Skåne: 14 500 000 kr.

Etapp 2: Samtliga regionsensembler och de statsunderstödda yrkesorkestrarna i verksamhet samt rikskonsertverksamhet i regioner enligt etapp 1 och i 5 nya regioner, nämligen Västerbottens, Västernorrlands, Västmanlands, Örebro och Kalmar län: 23 950 000 kr.

Etapp 3: Samma förutsättningar som i etapp 1 och 2 samt rikskonsertverksamhet i återstående 13 regioner, dvs. fullt utbyggd verksamhet: 28 700 000 kr.

Av tabellen framgår att utredningen uppskattat kostnaderna för vidareutbildning av militärmusikerna till 500 000 kr. under de båda första åren, till 250 000 kr. det tredje året och till 200 000 kr. under ett fjärde år. Medelsbehovet nedgår successivt i samma mån som nuvarande underofficersskola vid musikhögskolan omgestaltas för att tillgodose de utbildningskrav, som den nya musikorganisationen kommer att ställa.

De angivna beloppen har räknats fram utifrån den förutsättningen att institutet organiseras som statlig myndighet. Vid val av stiftelse som företagsform tillkommer i slutskedet 2 milj. kr. för vissa indirekta lönekostnader m. m.

För att möjliggöra en utbyggnad av yrkesorkestrarna tillkommer enligt utredningens förslag vidare ett belopp av 1 770 000 kr. per år. Den nuvarande bidragsgivningen till SOR-orkestrarnas verksamhet på 250 000 kr. föreslås bibehållen men bör delas upp på bidrag till amatörverksamhet med 30 000 kr. och bidrag för medverkan i regionsensembleverksamhet med 220 000 kr.

För budgetåret 1968/69 föreslår utredningen att anslaget till rikskonsertverksamheten tas upp med 7 100 000 kr. och att bidraget till yrkesorkestrarna ökas med 1 770 000 kr.

6.2 Statens försöksverksamhet med rikskonserter

I sin under hösten 1967 ingivna anslagsframställning för budgetåret 1968/69 har statens försöksverksamhet med rikskonserter beräknat medelsbehovet till belopp som framgår av följande tabell.

Ändamål	Belopp, kr.
1. Centrala administrations- och produktionskostnader	2 840 000
2. Regionala produktionskostnader	660 000
3. Kostnader för konsertverksamhet i sju regioner	2 750 000
4. Vidareutbildning av militärmusiker	500 000

5. Turnéanslag för Stockholms filharmoniska orkester m. fl.	700 000
6. Punktevenemang och grammofonskiveproduktion	700 000
7. Informationsverksamhet	450 000
Totalt	8 600 000
8. Avgår arrangörsavgifter	850 000
Nettoutgift	7 750 000

Statens försöksverksamhet med rikskonserter begär att Kungl. Maj:t för budgetåret 1968/69 anvisar ett anslag på 7 750 000 kr.

Rörande motiveringen för de olika beloppen framgår bl. a. följande av anslagsframställningen.

1. I de centrala administrations- och produktionskostnaderna ingår löner till befintlig personal, ändrad lönesättning för denna, lönekostnader för nya tjänster samt omkostnader vid det centrala kansliet. Kostnader för avlöningar till konstnärlig och administrativ personal beräknas för en rikskonsertchef, fem avdelningschefer, en informationschef, en förlagschef, en teknisk redaktör, en kamrer, två turnéläggare, två assistenter, två konstnärer på halvtid, en kassör, en bokförare, tjugo sekreterare och biträden, två vaktmästare och en juridisk konsult. För producerande personal samt anställda tonkonstnärer beräknas löner för fyra producenter, en programsekreterare, fyra tonkonstnärer och fem lektörer för kvällskonserter, samt sex producenter, en programsekreterare och fyra konsulter för skol- och ungdomskonserter. I de centrala kostnaderna ingår också vissa arvoden till ledamöter i råd och styrelse samt till rådets sekreterare.

2. De regionala produktionskostnaderna innefattar löner till sex regionsintendenten och sex sekreterare samt omkostnader för denna verksamhet.

3. Kostnader har beräknats för konsertverksamhet i Norrbottens, Jämtlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Östergötlands och Jönköpings län samt Skåne. Dessa kostnader avser honorar-, rese- och traktamentskostnader till artister samt reklam och studiematerial. Försöksledningen räknar med ca 2 730 konserter under budgetåret 1968/69, varav 2 100 skolkonserter. Detta innebär en ökning av antalet konserter i förhållande till budgetåret 1967/68 med ca 670.

6. Av beloppet avser 400 000 kr. medel för anordnande av punktevenemang m. m. och 300 000 kr. grammofonskiveproduktion.

Om verksamheten organiseras i form av stiftelse beräknas medelsbehovet stiga med 1 400 000 kr. för sociala avgifter, lokalkostnader, vissa omkostnader m. m.

6.3 Departementschefen

I det föregående har jag föreslagit att institutet för rikskonserter organiseras som en stiftelse. Som en konsekvens härav har förutsatts att stiftelsen skall kunna

besluta om kansliets organisation och om den anställda personalens löner. Även i övrigt bör institutets ledning få disponera tillgängliga resurser tämligen fritt. Kan t. ex. besparingar göras i personalorganisationen bör de frigjorda medlen kunna utnyttjas för annan del av verksamheten. Med denna frihet att träffa skilda dispositioner bör också följa att verksamheten skall utformas på sådant sätt att behov att överskrida de anvisade medlen inte uppkommer. Detta medför att arbetet vid institutet måste planeras med hänsyn till att erforderliga marginaler finns för att täcka under budgetårets lopp uppkommande oförutsedda utgifter. Å andra sidan bör anslaget inte helt bindas till utgifter för varje särskilt budgetår. Med hänsyn till behovet av att i vissa fall planera på längre sikt bör överföring av medel kunna ske mellan budgetåren. Anslaget bör således få karaktär av reservationsanslag.

Den angivna rörligheten i medelsanvändningen bör givetvis bygga på förutsättningen att stiftelsen utnyttjar för varje år anvisade medel i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som tillämpas vid anslagsberäkningen.

Medelsbehovet för löner och arvoden vid institutet beräknar jag till 2 200 000 kr. Jag har därvid beaktat kostnaderna för ledning av verksamheten och för andra uppgifter vid det centrala kansliet, för producenter, experter och konsulter samt för styrelsearvoden m. m. Vid beräkningen har också hänsyn tagits till kostnaderna för tre intendentstjänster med regionala producentuppgifter.

För omkostnader av allmänt slag beräknar jag ett belopp av 600 000 kr. För hyror av kanslilokaler samt för portokostnader m. m. beräknar jag därutöver ett belopp av 400 000 kr. Utrymmet för omkostnader för verksamheten blir härigenom sammanlagt 1 000 000 kr.

Kostnaderna för den av institutet bedrivna konsertverksamheten i form av kvälls- och ungdomskonserter, vilken verksamhet i enlighet med vad jag anfört i det föregående skall avse hela landet, beräknar jag till 2 050 000 kr. I beloppet har även medel inräknats för turnéer i olika former med de statsunderstödda symfoniorkestrarna, främst Stockholms filharmoniska orkester.

Skolkonsertverksamhet bör som jag anfört i ett tidigare sammanhang organiseras i Skåne samt Jönköpings, Östergötlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län. Kostnaderna för denna verksamhet beräknar jag till 1 350 000 kr.

Enligt mina beräkningar kommer således hela kostnaden för kvälls-, ungdoms- och skolkonserter att uppgå till $(2\,050\,000 + 1\,350\,000 =)$ 3 400 000 kr. De i ett tidigare avsnitt förordade finansieringsreglerna innebär att arrangörerna skall betala en del av gagekostnaderna. Inkomsterna härav beräknar jag till 850 000 kr. Medelsbehovet för konserterna uppgår således till $(3\,400\,000 - 850\,000 =)$ 2 550 000 kr.

Utöver för de nämnda ändamålen beräknar jag för viss grammofonskiveproduktion 200 000 kr., för informationsverksamhet 200 000 kr., för åtgärder för artistutbyte med utlandet m. m. 200 000 kr. och för vidareutbildning av militärmusiker 400 000 kr., dvs. sammanlagt för dessa ändamål 1 000 000 kr.

Jag förutsätter att personalen vid institutet och de tre intendenterna kommer att beredas pensionsrätt enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente mot det att stiftelsen svarar för hela kostnaden för pensioneringen. För dessa kostnader jämte kostnaderna för sociala avgifter beräknar jag ett belopp av 600 000 kr. Den avsedda pensionsregleringen medför behov av vissa ändringar i pensionsreglementet. Frågan kommer därför att underställas riksdagen i ett senare sammanhang.

Mina i det föregående redovisade beräkningar av medelsbehovet innebär att reservationsanslaget för rikskonsertverksamheten bör föras upp med (2 200 000 + 1 000 000 + 2 550 000 + 1 000 000 + 600 000 =) 7 350 000 kr.

7. Hemställan

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer som jag angivit för anordnande av rikskonsertverksamhet fr. o. m. den 1 juli 1968,
2. godkänna de grunder för finansiering av rikskonsertverksamheten som jag angivit,
3. till *Rikskonsertverksamhet* för budgetåret 1968/69 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 7 350 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

INNEHÅLL

	sid.
1. Inledning	4
2. Riktlinjer för vidgad konsertverksamhet	7
2.1 Bakgrund	7
2.1.1 Konsertlivets nuvarande utformning	7
2.1.2 Försöksverksamheten	8
2.1.3 Sociologisk undersökning	13
2.2 Konsertbyråutredningen	14
2.2.1 Kulturpolitisk bakgrund	14
2.2.2 Bedömning av försöksverksamheten	16
2.2.3 Kommentarer till den sociologiska undersökningen	19
2.2.4 Rikskonsertverksamhetens fortsatta utbyggnad	20
2.3 Yttranden	22
2.4 Departementschefen	31
3. Resurser för konsertverksamhet	39
3.1 Konsertbyråutredningen	39
3.1.1 Tonkonstnärer	39
3.1.2 Symfoniorkestrar	40
3.1.3 SOR-orkestrar	42
3.1.4 Militärmusikkårer	43
3.2 Yttranden	45
3.3 Departementschefen	52
4. Rikskonsertverksamhetens organisation	57
4.1 Konsertbyråutredningen	57
4.1.1 Organisationens allmänna utformning	57
4.1.2 Central organisation	58
4.1.3 Regional och lokal organisation	60
4.1.4 Finansiering	62
4.2 Yttranden	62
4.3 Departementschefen	68
5. Förmedling av tonkonstnärer	75
5.1 Bakgrund	75
5.2 Konsertbyråutredningen	76
5.3 Yttranden	77
5.4 Departementschefen	79

6. Anslagsberäkningar m. m.	81
6.1 Konsertbyråutredningen	81
6.2 Statens försöksverksamhet med rikskonserter	82
6.3 Departementschefen	83
7. Hemställan	86